

Özgür Düşün

Aylık Gençlik Dergisi Yıl:5 Sayı :37 Eylül-Ekim 2006 1.5 YTL (1.500.000 TL)

SUNU**Merhaba,**

Alaaddin lambasını söndürüp gideli çok zaman geçti bu ülkede. Bir yaman karanlıkta kaldık sonra. Çocukların karanfil düşlerinden çaldılar söğüt gölgesini, türkülerini yaktılar ve kitapları. Taş üstünde F'leşen duvarlar yükseldi. Kan revan içinde sancılarla yeni doğan çocukların çığlığını ezdi postal sesleri. Emir üstüne emir! YÖK'le YOK arasında gidip geldi günü geceye katan hoyrat rüzgar. Sustuk lal sessizlikler içinde ve aktık öylece "su" misali.

Eylül'ün ruhumuzdaki karartma geceleri aralanıyor işte, "Ekim" yüzlü çocukların elinden uzanıp aldığımız sabahlara gün doğuyor. Sokaklar bizim, meydanlar bizim ve güneşe yalınayak koşan "Yılmaz" çocuklar... Hayata şekil veren, seven ve yaratan elleri işçilerin, köylülerin, paslı demirleri eriten "aydınlık" gülüşü çocukların... Yarın bizim...

Özgür Düşün'den, yarına yürüyen bütün sevdalı yüreklere yeniden merhaba!

İÇİNDEKİLER

Gerci Olan Sistemin Kendisidir	1
DGH'den: Belirleyici Olan Doğru Çizginin...	2
Sizin Çocuklar Başaramayacak	5
... Yeni Demokratik Hukuk Sistemi	9
Manifesto'nun Güncelliği I	15
Yokum-Yoksun-Yok	18
Duvarların Karanlığında Işığı ve Suyu...	20
Her Mevsimin Köleleri/Ömer Leventoğlu	22
Ekim Devrimi	27
Lübnan'da BM ile "Barış"lı Günlere	32
Hapishaneden Hapishaneye Mektuplar	35
Eğitimde Bireyin Tükeneşi ve Gardiyanlaşma	37
Sokağın Sesi/Lübnan-İşgal-Tezkere	41
Aydınlık Sorgular/Emrah Cilasun	44
Uluslararasılaşma-Küreselleşme...	49
Savaşıkça Güzelleşen Kadın: İnanna	55
Şiirlik/Bedri Rahmi Eyüboğlu	59
Mücadele Tarihinden/Ruhi Su	61
Okurlardan	64

**ABONE OLALIM - ABONE BULALIM
OKUYALIM - OKUTALIM**

Yurtiçi Abonelik	
6 Aylık:	10.000.000 TL
12 Aylık:	20.000.000 TL
Yurtdışı Abonelik	
6 Aylık:	40 Euro
12 Aylık:	80 Euro

Özgür Düşün

0212 584 18 04 / 0212 584 18 05 / 0212 584 18 06

epül: ozgur.dusun@kalektik.com

KARDELEN BASIM-YAYIM REKLAM
GÖSTERİ ORGANİZASYON LTD. ŞTİ.

Sahibi ve Yazışları Müdürü: Haluk ERTEN

Yönetim Yarı: Mifet Cad. Nispetiye Mah. Fındıkzade Saray

Apt. No: 57 Kat: 5 Daire: 11 FİNDIKZADEİST

Tel: (0212) 584 18 04 Faks: (0212) 584 18 05

Kocaeli İrtibat Bürosu: Belediye İş Hanı B-Blok

Kat: 6 No: 15

Diğer Kardeş Yayınları: Başar Kayhan Matbaası: Çarşıpazı Cad. Güven

Saray Sitesi D Blok No: 155

BÜROLAR

ADANA	: Dr. Ali Montepözü Cad. M. Rüştü Ünlüoğlu İşhanı Kat:2 No:54 Karaköprü/Sarıhan Tel-Fax: (0322) 352 67 29
ANKARA	: Tuna Cad. Çarşıbaşı İşhanı No: 11 Kat:3 Daire: 41 Keleş Cep: 0312 436 02 66
İZMİR	: 853. Sok. Bilen İşhanı No: 17 Kat: 6/10 Koruluklar Tel-Fax: (0332) 445 86 22
KARTAL	: Amişik Bulvarı Genel sk. Ali Karatoprak Apt. No:218 Tel-Fax: (0216) 389 65 63
ÖZBAKIR	: İskender Paşa mah. İnönü cad. YAVGUL İşhanı Kat:2 no:109 Değirgen Tel-Fax: (0412) 228 22 92
MERSİN	: Zeytinbaşı Cad. Güneşli Merkezli No:7 Daire: 29
ELAZIĞ	: İzzet Mah. Hürriyet Cad. Pazar İşhanı No:45 Kat:1 Tel: (0404) 212 34 41
MALATYA	: Döğülkara Mah. Boztoprak Cad. Balcıoğlu İşhanı Kat:1 No: 28 Tel: (0442) 223 06 97
KONYA	: Gazi Alparslan Mah. Tahırpazı Sok. No:3/102 Tel-Fax: (0332) 351 59 55
ATINA	: Mesiroğlu 5 Biseri 1068/Araç/Yunanistan Tel-Fax: (0030) 21 061 45 38
YD TEMSİLCİLİĞİ	: Kaiser Wilhelm Str. 275 47169 Duisburg/BRITISCHLAND Tel-Fax: (0049) 175 642 00 27

Özgür Düşün Hesap Numaraları: Mehmet Barak Şahin

Yapı Kredi İST. Fındıkzade Şb. No: 4276419-9 / İş Bankası İST. Fındıkzade Şb. No: 10680811340

Pasta Çehi Hesabı: 934947

GERİCİ OLAN SİSTEMİN KENDİSİDİR

Bütünyle Mayıs 2007'deki cumhurbaşkanlığı yine 2007'deki milletvekilliği seçimlerine güdümlenmiş birdizi tartışmanın ortasında bulunuyoruz. Açıkta ifade edilmese de arka planında yeni bir dönemin költük organizasyonunun yapıldığını görebiliyoruz.

İrtica, bölücülük, demokrasi gibi kavramlar etrafında şekillenen tartışmalı süreç, esasen ülke gerçekliğinde nesnellığı olan birer çelişkinin yansıması olsa da, egemenlerin bunlar üzerindeki dalaşı bu nesnellığı çözüme kavuşturmak için değil, kronikleşen sekiyle yeni bir "asker-hükümet", "hükümet-muhalefet" çalışması yaratarak 2007 öncesi zemin hazırlamaya yöneliktir.

Toplumsal iradeyi güdümlenmede deneyimi oldukça fazla olan devlet, kronikleşmiş bir "irtica" tartışmasıyla dikkatleri farklı yönlere çekme çabası içerisindeyken, sözümona " laik" CHP ve benzerleri durumdan vazife çıkararak yelkenlerini şişirme fırsatından geri durmuyor.

CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'ın "irtica" tartışmaları sürerken "AKP özüne dönüyor ve kan kaybediyor" şeklindeki açıklaması tam da seçim öncesi girilen güdümlü bir tartışmanın emarelerini gösteriyor. AKP bu oyunun farkına varmış olacak ki "irtica tehdidi yoktur" açıklamalarıyla ortamı yumuşatma gayretine girse de, ısrarla Genelkurmay'dan yapılan açıklamalarda "irtica tehdidi vardır" deniliyor.

Çözümü değil çözümsüzlüğü ve

tartışip ortada bırakarak gelecekte tekrar tekrar gündeme getirecek toplumsal psikolojiyi belirleme yeteneğine sahip bir devlet geleneğinin olduğu yerde, halkın bu tartışmalarda taraflardan birine yedeklenmekten ziyade kendi kuruluşunu ifade eden aydınlanmacı radikal bir çizgi etrafında kenetlenmesi hala en yakıcı ihtiyaçtır. Aksi halde toplumda gelişen dinamiklerin kah gericiliğin bir kanadın kah diğer kanadının pesinde çarçur olma tehlikesi vardır. Yıllardır bu toprakların tanık olduğu da budur. Düzenin kendine yönelik halkın içinden başlayan homurdanmalar hep hükümeblere fatura edilerek tepkiler ehlileştirilmiş ve düzenicileştirilmiştir. İhtiyac duyulduğunda ve hükümet yeterince yprandığında ise yeni bir odak yaratılarak biriken öfke oraya doğru kanalize edilerek sönmümlendirilmiştir. Hatırlanacağı gibi AKP'yi hükümete getiren de böylesi bir organizasyondur. Irak işgali öncesi uluslararası bir çabayla tek başına hükümet yapılan AKP işgale çanak tutarak (1 Mart tezkeresini saymazsak) görevini layıkıyla yerine getirdi-getiriyor.

Evet, tekrar irtica meselesine dönecek olursak, AKP ne kadar gericiliği ifade ediyorsa CHP ve benzerleri de bir o kadar gericiliği temsil ediyor. Toplumun gelişen dinamikleri üretim organizasyonunda daha ileri düzeyde bir biçimi dayatıyorsa ve düzenin kendisi üretici güçlerin gelişmesi önündeki engelse, hakim sınıf partilerinin hepsi yeniye karşı eakiyenin savunucusu olarak irticacıdır-gericidir.

İrticay dinsel bir olgu olarak tartışip AKP'yi mahkum etmek bugün için başta asker olmak üzere tüm Kamalist bloğun önünü açsa da laik olan ne ordudur ne de CHP, Diyanet İşleri Bakanlığı olan ve Türk-sunni eksenli çalışan bir mekanizmanın her hükümetçe devletin temel niteliklerinden sayılıp dokunulmadığı düşünüldüğünde hangi laiklikten bahsedilebilir? İrtica tartışması din eksenli yapıldığında dahi mahkum olan hakim sınıflar, tartışma yeni bir toplumsal düzen çerçevesinde yapıldığında ise toptan gerici bir rol oynuyorlar.

Hakim sınıflar ve temsil ettikleri siyasal düzenin kendisi gericidir ve halkın gelişen dinamiklerinin önünde engeldir. Mevcut toplumsal yapının çelişkilerini çözecek güce sahip olmayan, aksine bu çelişkileri statüko içerisinde hapsedip buradan nemalanan düzenin kendisi gericidir-irticacıdır. Yıllardır ısıtılıp ısıtılıp önümüze sunulan "irtica", "bölücülük" tartışmaları düzenin kendi açmazlarının yarattığı huzursuzluğun, gene düzence kendi manevra kabiliyetini arttıran bir araç olarak kullanılmasıdır. Düzenin siyasette en önemli gücü konumundaki ordunun konumu bile AB'li diplomatların her fırsatta dile getirdiği sekiyle demokrasiye bağdasınmayan bir durumdur. Ancak burjuva demokrasininin bile çoktan miladını doldurduğu dünyamızda Türk egemen sisteminin burjuva demokrasininin dahi gerisinde oluşu gericiliğini göster önüne seriyor. □

BELİRLEYİCİ OLAN DOĞRU ÇİZGİNİN DOĞRU BİR ÖNDERLİKLE BİRLEŞTİRİLEBİLMESİDİR

DEMOKRATİK GENÇLİK HAREKETİ

EKİM 2006

Kelimenin gerçek anlamıyla, hedefe giden yolda sü-
yun altındaki kayalardan sakınabilecek esnekliğe ve beceriye sahip
olan bir önderlik, olmazsa olmaz bir koşul olarak sınıf mücadelesin-
deki gerçekliğini tekrar tekrar gösteriyor. Delaysıyla gelişen direnis-
ler, doğru bir önderlikle doğru bir mecraya yönelmediği müddetce,
ezilenler için kalıcı zaferler kazanma şansı yoktur.

Sınıfların tarih sahnesine
çıkışıyla birlikte ezen ve
ezilen arasındaki müca-
dele, çeşitli biçimlerde kendini
gösterdi. İnsanlık bin yıllardır sü-
regelen bu mücadele içerisinde
sayısız katliama tanık olduğu gi-
bi sayısız direnişe ve karşı koyu-
şa da tanık oldu. İçinden geçtiği-
miz süreçte dünyanın "savaş

alanına" çevrilmesi, bu tarihsel
gerçeğin daha üst boyutta teza-
hurudur. Emperyalistlerin girdiği
ekonomik darboğazlar, tüken-
meye yüz tutan "enerji kaynakla-
rı", ezen ve ezilen arasındaki çatışmayı daha da keskinleştiren
bir evreye taşıdı. BOP'lar,
GOP'lar çerçevesinde emperyal-
istlerin yoğunlaşan stratejik ve
taktiksel saldırıları, yeni saldırıla-

nın habercisi olarak tarihe not
düşüyor.

2003 Irak işgaliyle birlikte
ABD emperyalizmi, Büyük Orta-
doğu Projesi'nin farklı alanlarda-
ki uygulamalarını devreye soktu.
Aynı yıl ABD'nin direktifiyle BM
tarafından kabul edilen 1596
sayılı yasayla, Suriye'nin Lübnan'la olan ilişkilerinden duyulan
"memnuniyetsizlik" dile

Ülkemiz açısından da belirleyici olan, doğru bir politik hat ve doğru bir önderlik kurumunun tesis edilmesidir. Demokrasi ve devrim güçleri açısından bu koşullar objektif olarak mevcuttur. Yapılması gereken sınıf mücadelesinin deneyimlerini özümseyip daha bilge daha cüretli çıkışları tetikleyebilme becerisini gösterebilmekten geçiyor

duğunu rahatca göreceğiz. Hariri suikasti sonuçları itibariyle ABD emperyalizminin çıkarlarına hizmet emiştir. Dolayısıyla Hariri suikastinin uzantıları da ABD'de aranmalıdır. Lübnan saldırısı ve sonrasında gelişmeler ABD'nin planları çerçevesinde bir hayata geçmekte. Ortadoğu, önümüzdeki süreçte de çatışmaların yoğunlaşacağı ve dünya gündemine oturacağı bir alan olacak.

Ortadoğu'dan Kafkaslara, Kuzey Afrika'dan Asya'ya emperyalistlerin yoğunlaşan saldırıları, dünya halklarının artan direnişleriyle karşılandı/karşılanıyor. Fakat bu mücadelede tayin edici öneme sahip olan, doğru bir yönelim ve doğru bir önderlik çizgisidir. Kelimenin gerçek anlamıyla, hedefe giden yolda suyun altındaki taşlardan sakınabilecek esnekliğe ve beceriye sahip olan bir önderlik, olmazsa olmaz bir koşul olarak sınıf mücadelesindeki gerçekliğini tekrar tekrar gösteriyor. Dolayısıyla gelişen direnişler, doğru bir önderlikle doğru bir mecraya yönelmediği müddetçe, ezilenler için kalıcı zaferler kazanma şansı yoktur. Ezilenler cephesinde "ileri bir aşama" olarak değerlendirilen Nepal deneyimi öğrenilmesi gereken tecrübelerle doludur. Ezilenlerin, sınıf mücadelesinin engin tecrübelerinden öğrenip, doğru bir önderliği doğru bir politik hatla birleştirmeleri, hayati bir öneme sahiptir. Başarı ya da başarısızlık burada gizlidir.

Emperyalistler, ülkemizde de

uşakları aracılığıyla TMY, ÇIK, CMK gibi halk düşmanı bir çok "yasayı" devreye sokarak, demokrasi ve devrim güçlerini teslim almayı hedefliyor. Emperyalistlerin Ortadoğu planları çerçevesinde, Lübnan'a asker göndermeye onay veren hakim sınıflar, emperyalizmin uşaklığını layıkıyla yerine getirdi. Uşaklığa karşı çıkanlar ise TMY kapsamında tutuklanmaya başlandı. En küçük hak arama talebinin dahi "suç" olarak değer gördüğü halk düşmanı "yasalar" kapsamında, bir çok devrimci-demokrat kurum basıldı, onlarca kişi tutuklandı. Kürt ulusunu inkar ve imha politikasına ara vermeden devam eden hakim sınıflar, ülkede milliyetçiliği körüklerken, ABD'nin direktifiyle Kürt sorununda da uşaklığını ortaya koymaya devam ediyor. Yoğunlaşan saldırılar yabancı olduğu uygulamalar değil, Yaşamın her alanına nüfuz eden baskıcı anlayış, yüz yılların haksızlığından süzülüp gelmektedir. Osmanlı'dan TC'ye hakim sınıflar, ezilenler üzerinde baskı ve siddet uygulamaya devam ediyor. Ülkemizde varlığını hissettiren faşizm, 12 Eylül Askeri Faşist Cuntası'yla hakim sınıfların çıkarlarını temsil ettiğini bir kez daha ortaya koymuştu. 12 Eylül faşizmiyle birlikte yaşama geçirilen 24 Ocak kararları, emperyalizme uşaklığın "resmi belgelerine" eklenen yeni bir halka olarak tarihe geçti. Bugün eğitimden sağlığa, köylü sorunundan sanayiye kadar yaşadığımız bir çok

sorunun kaynağı, 12 Eylül'le cisimleşen 24 Ocak kararlarına kadar uzanmaktadır. Köylülerin yoğunlaşan eylemleri, işçilerin açlık sınırının da altına inen yaşam koşulları, üniversiteli gençliğin karşı karşıya kaldığı soruşturma furçası ülke gerçekliğini net bir şekilde ortaya koymaktadır. Dünya çapında emperyalist saldırganlığın hız kazandığı, ülkemizde ise ezilenlere dönük topyekün saldırıların yoğunlaştığı ve ırkçı, şoven hareketlerin tetiklendiği bir süreçten geçiyoruz. Emperyalistlerin bu uygulamalarına karşı anti-emperyalist anti-faşist uyanışı örme yolunda adımlarımızı sıklaştırmalıyız. Kiteler içerisindeki çalışmalarımızı anti-emperyalizm ve anti-faşizm vurgusuyla iç içe örme ve gücümüzü doğru bir şekilde kullanarak yaşama müdahale etmek günün çağrısıdır.

Yeni Demokratik Cumhuriyet'i tesis edebilme ve ona güç taşıyabilme noktasında belirleyici olan, doğru bir politik hat ve doğru bir önderlik kurumunun tesis edilmesidir. Dünya devrim tarihi ve ülkemiz sınıf mücadelesinin tarihi bunu doğrulayan sayısız örneklerle doludur. Ezilenlerin nihai zaferi, sınıf mücadelesinin deneyimlerini özümseyip daha bilge, daha cüretli çıkışları tetikleme becerisini gösterebilmelerinden geçiyor. Hatalarından köklü bir şekilde kopamayan bir hareket, halka önderlik etme yolunda doğru bir hat çizemez. Doğru çizgi ise yanlışlarla iç içe bulunur ve nihai olarak doğruyunun zaferi yanlışla olan mücadelesinden süzülerek yaşam bulur. Dolayısıyla kendi içinde ciddi bir savaşıma giremeyenler, yanlışların "mesru" olarak karşılanmasına zemin hazırlar. Doğru

çizgiyi hayata geçirme yolunda iki çizgi mücadelesinin yakıcılığı her dönem olduğu gibi içinden geçtiğimiz dönemde de kendisini hissettiriyor. Yanlışlarla uzlaşmayan ve hatalarının üstüne devrimci bir tarzda gidebilmeyi basaran bir anlayış, yaşamı kökünden sarsabilecek güce sahiptir. Yeter ki insanlığı kurtuluşu götürecektir bilimi gerçek anlamıyla kavrayıp pratığa geçirebilmeyi. Gerinin uzantılarını kendi içimizden yıkmaya başlayarak, sorumluluk bilinciyle, görevimize her zamankinden daha fazla sahip çıkmak, başarının anahtarıdır. Bin yılların tarihsel haksızlığını, ezilenlerin kaderi olarak yansıtanlara daha güçlü çıkışlarla cevap verme zamanıdır. Kaybedecek zamanımız yok! "On bin yıl çok uzun. Sani güne sani saat!" □

"SİZİN ÇOCUKLAR" BAŞARAMAYACAK!

Tarih 12 Eylül 1980, Paul Henze dönemin ABD Başkanı Jimmy Carter'e "bizim çocuklar başardı!" diyerek sevincini dile getiriyordu. Uzaktan kumandalı oyuncak almıştı babası çocuklarına. Ve oyuncak yayılmıştı Asya'ya, Afrika'ya... Oyuncanın adı: Yarı-sömürge bir ülke gerçekliği! Oyuncular: Başrolde ABD; yardımcı oyuncular-figüranlar: büyük toprak ağaları, komprador burjuvalar ve onların uzantısı darbeci-faşist generaller. Yer-zaman: Türkiye, 12 Eylül 1980

13 Eylül tarihli gazetelerin bir bölümüne, ortalama yaşı yirmi olan gençlerle 12 Eylül üzerine yapılan çeşitli röportajlar vardı. Kimi köşe yazarları tarafından "ilginç" olarak karşılanan cevaplar, 12 Eylül'ün, geniş halk kesimleriyle çatışmasının yansıması olarak devam ediyor. Röportaja katılan gençlerin çoğu ağız birliği etmişcesine "12 Eylül mü o da ne?" diye karşılık veriyor, 12 Eylül'ü bilmeyen gençlik ise kimi "köşe yazarlarında" şaşkınlık uyandırıyor. Sahi neydi ilginç olan gençlerin cevaplarında? Defalarca bakılıyor röportaja. Çeşitli yazı karakterleri kullanılmış; ama ilginç olan bu olmasa gerek. Soru cümlesiyle bitmiş; hayır bu da olmadı. İlginç, tuhaf, sıradışı... Kelimelerin ağırlığı yerli yerinde kullanılmalı. Genç-

lerin cevaplarını "ilginç" olarak karşılayanlar, bu "ilginçliğe" nasıl geldiğimizi görmezden gelmeye devam ediyor.

Tarih 12 Eylül 1980, Paul Henze dönemin ABD Başkanı Jimmy Carter'e "bizim çocuklar başardı!" diyerek sevincini dile getiriyordu. Uzaktan kumandalı oyuncak almıştı babası çocuklarına. Ve oyuncak yayılmıştı Asya'ya, Afrika'ya... Oyuncanın adı: Yarı-sömürge bir ülke gerçekliği! Oyuncular: Başrolde ABD; yardımcı oyuncular-figüranlar: büyük toprak ağaları, komprador burjuvalar ve onların uzantısı darbeci-faşist generaller. Yer-zaman: Türkiye, 12 Eylül 1980. Bir zamanlar ülkemizde meşhur bir düğme vardı. Her olay ve skandal sonrasında "birleri yine düğmeye bastı" denilerek gerekli açıklama yapıl-

miş olunurdu. Oyuncak Sili'de, Paraguay'da, Afrika'da, Tayland'da, Türkiye'de... Sahi düğmeyi gören var mı?

Çocuk yıkıntılar arasında oynarken babası ona "yeni" damgası vurulan bir oyuncak aldı. Babası sıkı sıkı tembih etmişti: Sakin dediklerimden dışarı çıkma! Çok eşli bir evliliğin sonucunda dünyaya gelmişti çocuk; değişken bir babası vardı. Nitekim zaman geçmekte, baba değişmekte; ama çocuğun oyuncacı kısmi değişiklikler dışında aynı kalmaktaydı. Böyle bir dönemde ülkenin siyasi hayatına "Demokrat Parti" girdi. Tek parti dönemi sona erip "çoğulcu demokrasi" hayata geçmeye başladı. Demokrat Parti 1950

seçimlerinde CHP'yi gence bırakarak "başbakanlığı" ele geçirdi. DP'nin pratikleri "çocuklar" arasındaki paylaşımı zedeledi. Zaten uzun bir zamandır anlaşamayan çocuklar, DP "iktidarıyla" birlikte daha açıktan çatışmaya başladı. 27 Mayıs 1960'da yapılan "darbeyle", Adnan Menderes ve arkadaşları asılırken "darbeciler"; "NATO'nun sağ kanadını kurtardık" diyorlardı. Kurtarmanın ardından çocuklar kaldıkları yerden devam ettiler. Köylü için "Toprak reformları" ilan ediliyor; ama büyüyen hep büyük toprak sahipleri oluyordu. Halk için "kanunlar" çıkarılıyor; ama ezilen daima halk oluyordu. 12 Mart 1971'de bir "darbe" daha yapıldı. Süleyman

Demirel: "ABD bizim Sovyetlerle münasebetlerimizi düzeltmeye girişmemizden rahatsız oldu" diyordu. Baba fena sinirlenmişti. Söyle çeki verdi çocuğunun kulağını. Baba-oğulun bitmek bilmeyen oyunları doğal olarak bir çok kesim tarafından tepki gördü. O dönemde Büyük Prclerler Kültür Devrimi ülkemizde de etkisini göstermiş, devrimci-sosyalist fikirler kitleler arasında gelişip güçlenmeye başlamıştı. Korkulan tam olarak buydu. Çünkü baba-oğul saltanatının bitmesini istemeyenler, iktidarlarını devam ettirebilmek için her yola başvuruyordu. Ülkenin ekonomik darboğaza sürüklenmesi baba-oğul işbirliğiyle, "yarı-bağımlılık" ilişkisiyle karılanmaya devam ediyordu. 24 Ocak 1980 "kararları", hem gelecek "yeni darbenin" hem de ülkenin emperyalistlere peşkes çekilmesinin açıkça beyanı gibiydi. Bu kararlara göre:

- * %32,7 oranında devalüasyon yapılarak günlük kur ilanı uygulamasına gidildi.
- * Devletin ekonomideki payını küçülten oranlar alındı.
- * KİT'lerdeki uygulamaya paralel olarak tarım ürünleri destekleme alımları sınırlandırılarak, gübre, enerji ve ulaştırma dışında subvansiyonlar kaldırıldı.
- * Dis ticaret serbestleştirilerek, yabancı sermaye yatırımları teşvik edildi.
- * İthalat kademeli olarak libere edilerek, ihracat vergi iadesi, düşük faizli kredi, imalatçı ihracatçılara ithal girdide gümrük muafiyeti sağlandı.
- * Dövizle Çevrilebilir Mavduat (DCM) uygulamasına son verile-

rek, döviz alım satımı serbest bırakıldı. En önemlisi fiyat kontrol ve sınırlamaları kaldırılarak piyasa kurallarının geçerliliği hedef alındı.

Büyük bir peşkeş hamlesiydi yapılan. Bu kararları hayata geçirebilmek içinse "düzenleme" gerekiyordu. Halkın demokratik hak ve özgürlükleri için mücadelesinin en üst safhaya ulaştığı bu dönem, sistem için büyük bir tehlikeye işaret ediyordu. Ve "beklenen düzenleme" ABD patenti "tavsiyayla" 12 Eylül 1980'de yapıldı. "Zararlı" kesimler cezalandırıldı, "Tehlike" ortadan kaldırıldı. İşte 24 Ocak kararlarının cisimleştiği 12 Eylül "darbesinin" bilançosu:

* 650 bin kişi gözaltına alındı, 1 milyon 683 bin kişi fişlendi.

* Açılan 210 bin davada 230 bin kişi yargılandı, 7 bin kişi için idam cezası istendi. 517 kişiye idam cezası verildi. Haklarında idam cezası verilenlerden 50'si asıldı.

* 98 bin 404 kişi "örgüt üyesi olmak" suçundan yargılandı.

* 30 bin kişi "sakıncalı" olduğu için isten atıldı.

* 30 bin kişi "siyasi mülteci" olarak yurtdışına gitti.

* 300 kişi "kuskulu" bir şekilde öldü.

* 171 kişinin "işkenceden olduğu" belgelendi.

* 937 film "sakıncalı" bulunduğu için yasaklandı.

* 23 bin 677 derneğin faaliyeti durduruldu.

* 3 bin 854 öğretmen, üniversitede görevli 120 öğretim üyesi ve 47 hâkimin isine son verildi.

* 400 gazeteci için toplam 4 bin yıl hapis cezası istendi. Gaze-

tecilere 3 bin 315 yıl 6 ay hapis cezası verildi. 31 gazeteci cezaevine girdi. 300 gazeteci saldırıya uğradı. 3 gazeteci silahla öldürüldü. Gazeteler 300 gün yayın yapamadı.

12 Eylül'ün hangi kesimlerin çıkarına hizmet ettiği darbenin sonuçlarından açıkça görülmekte. Halkın en mesru haklarına dahi azgınca saldırılan anlayış sahipleri ise darbeyi şöyle sahipleniyordu: Turgut Özal: "12 Eylül olmasaydı bu ekonomik programın neticelerini alamazdık" derken, Rahmi Koç: "askeri yönetimin zamanında ve doğru kararlar almasıyla çok değerli zaman tasarrufu sağlandı" diyordu. İSO başkanı İbrahim Bodur ise: "12 Eylül'den sonraki yönetim 24 Ocak kararlarının başarısını iki kat artırmıştır" demekteydi. Çocuklar işini iyi yapıyordu. Sevinmeleri gayet doğaldı. Babaları: dümlü, kan ve gozyaşıyla oynanmış, 24 Ocak kararlarıyla suslayarak oyunun diğer perdesini sahneye sokmuştu.

12 Eylül askeri faşist cuntasıyla "ekonomik programlarının" meyvelerini toplamaya başladılar. Tarım topraklarındaki eşitsiz dağılım, bu dönemde daha da arttı. Büyük toprak sahipleri bu dönemde arazilerini daha da genişletti. 1976'da tarım kesimi milli gelirin yüzde 31.3'ünü alırken, 24 Ocak/12 Eylül'un izlediği emek karşıtı politikalar sonucu bu pay sürekli azalarak 1988'de yüzde 16.6'ya düştü. 1980-91 döneminde ortalama tarımsal ürün fiyatları yirmi bir katlık bir artış gösterirken, tarımsal girdi fiyatları yüz yedi kat arttı. Destekleme alımı kapsamındaki ürün sayısı dönemin başında yirmi dört

iken, 1985 yılında on sekize, dönem sonunda (1990 yılında) ise ona düşürüldü. Destekleme alım miktarının toplam üretim miktarına oranı 1980-89 yılları arasında buğdayda yüzde 10'dan yüzde 3'e, tütünde ise yüzde 71.5'ten yüzde 39.3'e düştü. Çay yaprağı 1986, fındık ve pamuk ise 1988 yılından itibaren destekleme alım kapsamından çıkarıldı. 1980 yılında fındıkta yüzde 40.4, pamukta yüzde 73 olan alım miktarı 1987'de fındıkta yüzde 7.5'e pamukta ise yüzde 22.5'e düşürülmüştür. Tarım alanında yapılan kısıtlamalarla özelleştirmelerin altyapısı oluşturuldu. Uluslararası bütün tekelleri ve yerli ortaklarının dayatmalarıyla Amerika harmanlı sigara ithaline izin verilerek; dört milyona yakın insanın geçim kaynağını oluşturan tütün üzerinde tekellerin hedefleri adım adım gerçekleştirilmeye başlandı. Çay üzerindeki kamu tekeline son verilerek sektöre Lipton markasını üreten Unilever gibi gıda tekellerinin girmesine olanak tanındı.

Sağlık alanında, TTB (Türk Tabipler Birliği) faaliyetlerine iki yıl süreyle sınırlama getirildi. 224 sayılı "Sosyalizasyon" Yasası askıya alındı ve kamusal sağlık anlayışından vazgeçilerek, süratle sağlık hizmetlerinin ticarileşmesini sağlayacak düzenlemelere girişildi. Mecburi Hizmet Yasası çıkarılarak, tam gün Çalışma Yasası iptal edildi. Bu yasadaki geriye, başka çalışma alanlarında 8 saat, sağlıkta ise günlük 9 saatlik mesai süresi kaldı. 1980'de sekiz olan tıp fakültesi sayısı süratle artırılarak bu gün itibarıyla elliye ulaştı. Hızla artan hekim sayısı beraberinde işsizlik, nitelik

düşüsü, ücretin baskılanması gibi sorunları da beraberinde getirdi. Hekim ücretleri diğer çalışanlara yapıldığı gibi sürekli baskılanmış ve sonuçta hakimlerin %70'i ek iş yapmadan gecinemez duruma gelmiştir. Sağlık kurumlarında kurulmaya başlanan döner sermaye işletmeleri bu gün sağlık kurumlarının neredeyse tek geliri durumuna geldiğinden, sağlık kurumlarını işletme-ticarethane haline dönüştürülmüştür.

Eğitim alanında ise üniversite özerkliğine darbe vuruldu. 6 Kasım 1981'de YÖK kuruldu. 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu'yla çok sayıda ilerici bilim adamı üniversitelerdeki görevlerinden uzaklaştırıldı. Askeri faşist cuntanın uzantısı olan YÖK zihniyetiyle eğitimin kalitesi düştü, bilimsel araştırmalar geriledi. Sorgulayıcı araştırmacı eğitim modeli yerine, ezberci model dayatıldı. Öğretmenlerin örgütü TDB-DER kapatıldı. "Milli Eğitim" ve Üniversitelerde gerçekleştirilen irkçüseniştirici kadrolaşmayla Türk-İslamı sentezci anlayış egemen kılındı. Din dersleri zorunlu hale geti-

rilerek imam-hatiplerin sayısı artırıldı. İlerici-devrimci güçlere karşı "yeşil kuşak" projesi bu adımlarla desteklendi. 12 Eylül döneminde eğitim ayırılan pay azaldı. Eğitim yatırımları düştü. 1963'te devlet bütçesinden ilköğretime ayrılan yatırım ödeneği yüzde 2.1 iken 1980'de yüzde 0.82'ye, 1981'de yüzde 0.71'e düştü.

12 Eylül'le yaşamın her alanına nüfuz eden anlayış, 24 Ocak kararlarının tezahürü olarak değer görmelidir. 24 Ocak kararlarıyla cisimleşen anlayış ise bin yıldır süregelen ezen-ezilen çelişkinin yansımasıdır. Düşünmeyen, üretmeyen, emeğine yabancılaşmış bir toplum yaratmayı hedefleyen egemenler; iyiden, güzel-den, doğrudan yana olan ne varsa ona düşmandır. Milyonlarca işsizsiz kuşattığı kentler 24 Ocak'tan/12 Eylül'den emanettir. Köylünün yaşadığı sıkıntılar onların eseridir. Fındık üreticilerinin, tütün üreticilerinin, üzüm üreticilerinin yani bir bütün olarak köylünün yaşadığı sıkıntıların kaynağı 24 Ocak kararlarına kadar uzan-

maktadır. Ortaöğretim Kurumları Seçme Sınavı'nda (OKS) 85 bin 76 öğrencinin, Öğrenci Seçme Sınavı'nda (OSS) ise 28 bin öğrencinin aldığı "sıfır" puanın uzantısı yine buralarda aranmalıdır. Eğitimden sağlığa, tarımdan sanayiye "sıfır" çeken sistemin kendisidir. Bu tablo onlar için basandır.

Hangisi daha ilginç geliyor size? 12 Eylül'ü bilmeyen nesil 12 Eylül'ün ürünü olarak karşımızda duruyor. Ve tabii 12 Eylül'ü bilen ama görmezden gelen kasımlarda. 12 Eylül'le cisimleşen anlayış, devamını sağlayabilmek için kendi modelini yaratmalıydı ki sistemin her alanında halka karşı girdiği salkınlar, bu amacın birer yansımasıdır. Ezen ve ezilenler arasında gelişip derinleşen çabımlar; 12 Eylül'ü hak ettiği yere, yani tarihin çöplüğüne atacak günlerin muhtusudur. Yeter ki sınıf mücadelesinin tarihinden öğrenip, anıyp gelişme yolunda daha cüretli daha bilge ve daha büyük adımlar atalım. Haklı olan görece zayıf olabilir; ama unutmayalım: DOĞRULAR KAZANMAYA MAHKUMDUR! □

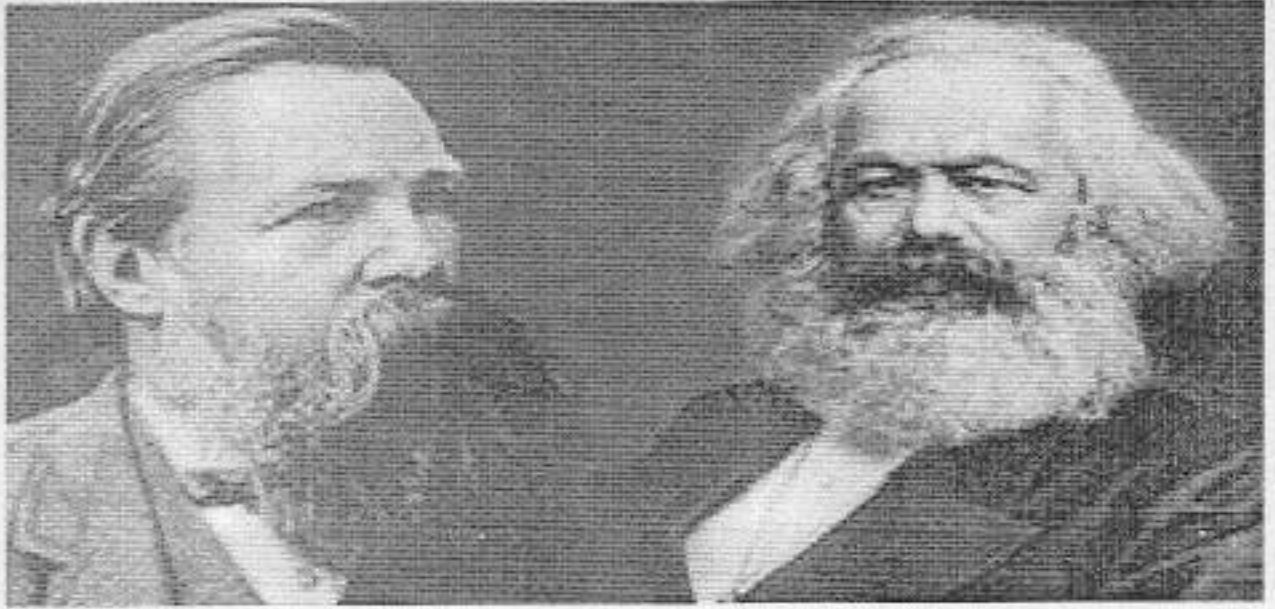
MARKSİZM-HUKUK-KÜRESELLEŞME ve BİR ALTERNATİF: YENİ DEMOKRATİK HUKUK SİSTEMİ (II)

Hukuksal ilerleyiş tarihsel ve toplumsal ilerleyişle paralellik arz eder. Bu ilerleyişin son ve en ileri noktası ise sosyalist bir hukuk sistemidir. Alternatif olarak belirttiğimiz "Yeni Demokratik Hukuk Sistemi" nin ancak ve ancak siyasi iktidar değişimiyle yani devrimle olası olduğunu, bunun sistem içi bir reformla gerçekleşmeyeceği gerçeğini belirtmeliyiz. Bu değişimin ülkemiz açısından tek bir kurucu iradesi vardır o da Demokratik Halk Diktatörlüğüdür.

ALTERNATİFİMİZ: YENİ DEMOKRATİK BİR HUKUK SİSTEMİ

Yazımızın birçok bölümünde sıkça tekrarladığımız üzere hukuk, devlet iktidarını elinde tutan sınıf veya sınıfların mevcut bu egemenliklerini muhafaza eden, ekonomik çıkarlarını koruyan ve bu sınıfların yönetim biçimini ve ideolojik yapılarını ifade eden, zor kullanım tekeline sahip kuralsal sistemdir. İşte hukukun bu varoluş sebebi ve hizmet ettiği temel unsurlar olan toplumsal-iktisadi ilişkiler ve bu ilişkilerin mevcut siyasi iktidarın korunması suretiyle varlığını sürdürmesi amacı, kısmi değişikliklerle birlikte halkın yönetimi sürecindeki hukuksal dokuya da rengini vermektedir.

Yukarıda tanımlamasını yaptığımız kuralsal sistemin en öz ve bütünlüklü yansıması Anayasa denilen temel belgelerde- kısmi farklılıklar olmakla birlikte- kendisini var eder. Alternatif bir hukuk sistemi başlığındaki yazımızın bu bölümünü 1936 tarihli SSCB Anayasası ve 1975

tarihli Çin Halk Cumhuriyeti Anayasasını referans alarak ve buradan yapacağımız alıntılarla oluşturalacağız.

1936 SSCB Anayasası Md.1: "Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği, işçilerin ve köylülerin sosyalist devletidir."

1975 Çin Halk Cumhuriyeti Anayasası Md.1: "Çin Halk Cumhuriyeti işçi sınıfı önderliğinde ve işçi-köylü ittifakına dayanan bir sosyalist proletarya diktatorluğu devletidir."

1936 SSCB Anayasası Md.3: "SSCB'de tüm iktidar, işçi temsilcileri Sovyetlerince temsil edilen şehir ve köy işçilerindedir."

1975 Çin Halk Cumhuriyeti Anayasası Md.3: "Çin Halk Cumhuriyetinde bütün iktidar halka aittir. Halkın iktidarı kullanma aracı olan organlar, çoğunluğunu işçi, köylü, asker temsilcilerinin oluşturduğu her düzeydeki halk meclisleridir. Her düzeydeki halk meclisleri ve devletin bütün diğer organları demokratik merkezîyetçiliği uygularlar. Her düzeydeki halk meclisleri temsilcileri, de-

mokratik danışma yoluyla seçilirler. Seçmen birimleri ve seçmenler, seçtikleri temsilcileri denetlemek ve kanun hükümlerine uygun olarak her an yerlerine bir başkasını atamak gücüne sahiptirler."

Bu maddeler, devletin sınıfsal gerçeğini ve niteliğini anayasal metin dahilinde açıkça belirtmektedir. Bir bütün olarak devlet iktidarını kimin kullanacağı ve nasıl kullanılacağına ilişkin özlu bir açıklama yapılmaktadır. Devletin temel faaliyetleri olan yasa koyma, bu yasalara uygun yönetim-idare ve bunların uygulanmasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümü, yani kısaca yasama, yürütme ve yargı faaliyetlerinin tümünde hangi sınıf ve tabakaların söz sahibi olacağı sorularının cevabı verilmektedir bu maddelerle. Bu cevap esasında hukuksal sisteminin ne olduğunun da cevabıdır: Demokratik-sosyalist bir hukuk sistemi.

Yazımızın sistemli ilerlemesi açısından yukarıda sıraladığımız devletin temel faaliyetleri olan yasama, yürütme ve yargı faaliyetleri alt başlıklarına ayırarak; bunla-

rın SSCB ve Çin'deki uygulamasını-örgütlenişini genel hatlarıyla anlatmaya çalışacağız.

1936 SSCB ANAYASASI

SSCB bilindiği üzere 15 sosyalist devletin oluşturduğu ve yirmiye yakın özerk sosyalist cumhuriyeti ve özerk bölgeyi içine alan federal bir devlettir. Bu federal devleti oluşturan her bir federe devletin, SSCB'nin anayasasına uygun olmak üzere birer anayasaları bulunmaktadır. Yine her bir federe devletin ayrı birer yasama, yürütme ve yargı organları bulunmaktadır. SSCB ile ilgili bu bölümde federal devlet, federe devlet, özerk cumhuriyet ve özerk bölge alt ayrımlarına da gideceğiz.

■ YASAMA

1936 SSCB Anayasası Md.30: "SSCB'de devlet iktidarının en yüksek organı SSCB'nin Yüksek Meclisidir."

Md. 32 : "SSCB yasama yetkisini tek başına SSCB Yüksek

SSCB bilindiği üzere 15 sosyalist devletin oluşturduğu ve yirmiye yakın özerk sosyalist cumhuriyeti ve özerk bölgeyi içine alan federal bir devlettir. Bu federal devleti oluşturan her bir federe devletin, SSCB'nin Anayasasına uygun olmak üzere birer anayasaları bulunmaktadır. Yine her bir federe devletin ayrı birer yasa, yürütme ve yargı organları bulunmaktadır

Meclisi kullanır."

Yasama yetkisini kullanan bu meclis, Birlik Meclisi ve Milliyetler Meclisi olmak üzere iki farklı meclisten oluşur. Her iki meclis üyeleri de seçimle gelir. Birlik Meclisi üyeleri nüfus sayısına göre ayrılan seçim bölgelerinde SSCB vatandaşları seçilirken; Milliyetler Meclisi ise yine SSCB vatandaşları fakat (sayıları farklı olmak üzere) Federe Cumhuriyetlerde, Özerk Cumhuriyetlerde, Özerk Bölgelerde ve Milli Bölgelerde seçilir. Hakları ve yetkileri eşit olan her iki meclisin de görev süresi dört yıldır.

Md. 57: "Federe Cumhuriyette devlet iktidarının en yüksek organı cumhuriyetin Yüksek Meclisidir."

Md. 58: "Federe Cumhuriyetin Yüksek Meclisi, cumhuriyetin tek yasama organıdır.."

Yine bu meclisler de dört yıl için Federe Cumhuriyetin yurttaşları arasında seçilir.

Md. 89: "Özerk Cumhuriyetlerde devlet iktidarının en yüksek organı Özerk Cumhuriyetin Yüksek Meclisidir". Bu meclis de yine dört yıl için Özerk Cumhuriyet yurttaşları arasında seçilir.

Özerk bölgelerin devlet iktidarı organları ise İşçi Milletvekillerinin Sovyetleri'dir.

Md. 95: "Toprak, bölge, özerk bölge, ilçe, bucak, şehir ve köyler İşçi Milletvekilleri Sov-

yetleri, iki yıl için bu bölge işçilerinince seçilirler."

Burada SSCB'deki seçim sistemine de kısaca değinmek gerekir. Seçimler genel ve eşit oyla, tek dereceli ve gizli yapılmaktadır. İrk, milliyet, cins, din, öğretim, konut, sosyal menşe, maddi durum farkı olmaksızın akli denge bozukluğu yaşamayan 18 yaşına girmiş tüm SSCB vatandaşları oy hakkına sahiptir. Önemli bir maddede de Anayasanın 142. maddesidir. Buna göre "Her milletvekili, kendi çalışmalarıyla İşçi Milletvekilleri Meclisinin çalışmaları hakkında seçmenlerine hesap vermekle görevlidir ve kanunun tayin ettiği kurallara göre seçmenlerin çoğunluğu tarafından her an geri çağırılabilir." Bu maddeyle seçmenlerin, temsilcilerini doğrudan

denetleme ve her an görevlerinden alabilme yetkileri Anayasayla korunmuştur.

YÜRÜTME

1936 SSCB Anayasası Md. 64: "SSCB'de devlet iktidarının en yüksek yürütme ve yönetim organı SSCB Bakanlar Kuruludur. Bu kurul SSCB Yüksek Meclisi tarafından kurulur ve faaliyetlerinden dolayı bu meclise karşı sorumludur ve ona hesap verir. Başkan, Başkan Yardımcıları ve faaliyet alanlarına göre belirlenen birçok bakanlıktan oluşan bu kurul bütün SSCB topraklarında uygulanmak üzere yürürlükteki kanunlara uygun kararname ve emirler çıkarır ve kanunların uygulanmasını denetler."

Md. 79: "Federe Cumhuriyetin devlet iktidarının en yüksek yürütme ve idare organı, Federe Cumhuriyetin Bakanlar Kuruludur." Yine bu kurul da Federe Cumhuriyet Yüksek Meclisince tayin edilir ve faaliyetlerinden dolayı bu meclise karşı sorumludur. Faaliyetleri B1. maddede belirtilmiştir. Buna göre "Federe Cumhuriyetin Bakanlar Kurulu SSCB'de ve Federe Cumhuriyette yürürlükteki kanunlar ve SSCB Bakanlar Kuruluna aktarılmış olan kararlara göre kararname çıkarır ve bunların yürütülmesini denetler."

Md. 93: "Özerk Cumhuriyeti Yüksek Meclisi, kendi anayasasına uygun olarak Özerk Cumhuriyet Bakanlar Kurulunu tayin eder."

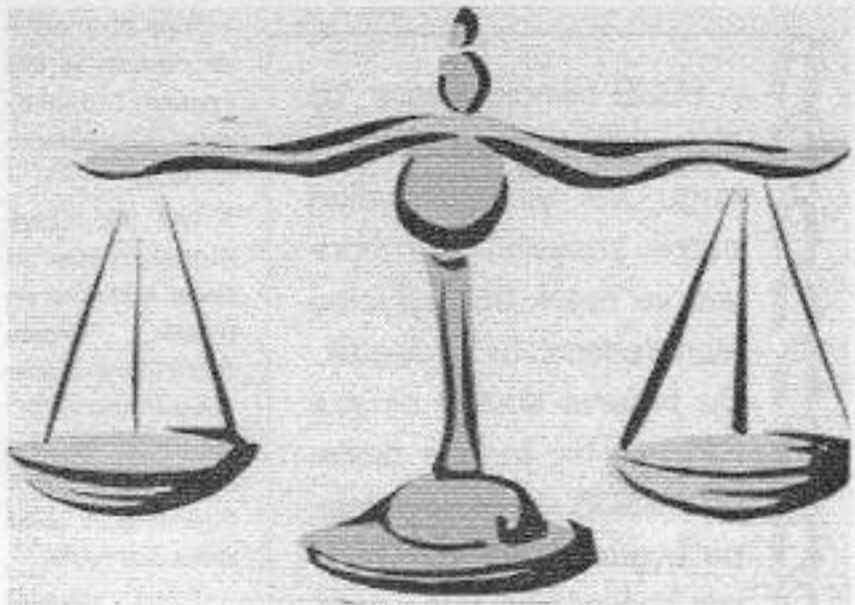
Özerk bölgelerin yürütme organları ise Yürütme Komiteleridir. Anayasa Md. 99' a göre "Toprak, bölge, özerk bölge, ilçe, bucak, şehir ve köy işçileri milletvekilleri

Sovyetlerin yürütme idare organları, Sovyetlerce seçilen ve bir başkan, başkan yardımcılarını, bir sekreter ve üyelere oluşan Yürütme komiteleridir." Bu komiteler de faaliyetlerinden dolayı kendilerini seçen işçi milletvekilleri Sovyetlerine karşı sorumludurlar.

■ YARGI

SSCB'de yargılamalar, Birliğin Yüksek Mahkemesi, Federe Cumhuriyetlerin Yüksek Mahkemeleri, Özerk Cumhuriyetler Yüksek Mahkemeleri, Özerk Bölgeler ve İlçeler Mahkemeleri ve de SSCB Yüksek Meclisinin kararı ile kurulan özel mahkemeler ve halk mahkemelerince yapılır. SSCB Yüksek Mahkemesi en yüksek yargı organıdır. Ve bütün SSCB ve Federe Cumhuriyetlerin yargı organlarının kanunla belirlenmiş sınırlar içindeki yargılama faaliyetlerine nezaret eder. Yukarıda tek tek saydığımız tüm mahkemeler kendi yetki sınırları dahilindeki Yüksek Meclislerce beş yıl için seçilirler. Halk mahkemelerinin hakimleri ise genel oyla üç yıl için bölgenin yurttaşlarıca seçilir. Bütün mahkemelerde kanunun belirlediği istisnalar dışında duruşmalar açık yapılır ve yargılama o bölgenin dilinde yapılır. Hakimlerin bağımsızlığı, 112. maddeyle güvenceye alınmıştır. Madde şöyledir "Hakimler bağımsızdır ve yalnız kanuna bağlıdır."

SSCB Başsavcısı ise Yüksek Meclis tarafından yedi yıl için seçilmektedir. Federe cumhuriyetler, özerk cumhuriyetler ve özerk bölge savcıları ise SSCB Başsavcısına beş yıl için tayin edilirler.

1975 ÇİN HALK CUMHURİYETİ ANAYASASI

1975 Çin Halk Cumhuriyeti Anayasasının 4. Maddesinde belirtildiği üzere Çin, birleşik çok uluslu bir devlettir. Bölgesel milli özerkliğin uygulandığı bölgelerin Çin Halk Cumhuriyetinin ayrılmaz parçası olduğu yine bu maddede belirtilmektedir.

■ YASAMA

1975 Çin Anayasası Md. 61: "Milli Halk Meclisi, Çin Komünist Partisinin önderliğindeki en yüksek iktidar organıdır. Milli Halk Meclisi, eyaletlerin, özerk bölgelerin, doğrudan doğruya merkezi hükümete bağlı belediyelerin ve Halk Kurtuluş Ordusunun seçtiği temsilcilerden oluşur. Gerekliğinde, belli sayıda yurtsever şahsiyet özel olarak temsilci olmaya davet edilebilir. Milli Halk Meclisi, beş yıllık bir dönem için seçilir. Özel şartlar altında görev süresi uzatılabilir."

Anayasanın değiştirilmesi kanunlarının yapılması ve yürütme organı olan Devlet Konseyinin Başbakanını ve üyelerini atamak ve değiştirmek, milli iktisadi planı ve dev-

let bütçesini onaylamak görevlerini Milli Halk Meclisi yerine getirir.

■ YÜRÜTME

1975 Çin Anayasası Md.19: "Devlet Konseyi, Merkezi Halk Hükümetidir. Devlet Konseyi, Milli Halk Meclisi ve onun Daimi Komitesine karşı sorumludur ve ona hesap verir. Devlet Konseyi, Başbakan, Başbakan Yardımcıları, bakanlar ve komisyon başkanı bakanlardan oluşur."

Bu konsey ülke çapında kanunlara ve kararnamelelere uygun karar ve emirler vermek, devletin idari işlerini yürütmek, milli iktisadi planı ve devlet bütçesini hazırlamak ve uygulamak gibi görevleri yerine getirir.

Çinde çeşitli düzeylerdeki Mahalli Halk Meclisleri, mahalli iktidar organlarıdır. Bu organların görev ve yetkileri ise aşağıdaki maddelerde belirtilmiştir.

Md. 21: "Çeşitli düzeylerdeki mahalli halk meclisleri, mahalli iktidar organlarıdır. Eyaletlerdeki ve doğrudan doğruya merkezi hükümete bağlı belediyelerdeki halk

meclisleri beş yıllık bir dönem için seçilirler. Köy halk komünleri ve kasabalardaki halk meclisleri, iki yıllık bir dönem için seçilirler."

Md. 22: "Çeşitli düzeylerdeki mahalli devrimci komiteler, mahalli halk meclislerinin sürekli organlarıdır ve aynı zamanda çeşitli düzeylerdeki mahalli halk hükümetleridir. Mahalli devrimci komiteler, bir başkan, başkan yardımcıları ve diğer üyelerden oluşurlar. Bunların tümü, o düzeydeki halk meclisleri tarafından seçilir ve onlar tarafından geri çekilebilirler. Seçilmeleri veya geri çekilmeleri, bir üst düzeydeki iktidar organının inceleme ve onayına sunulur. Mahalli devrimci komiteler, o düzeydeki halk meclislerine ve bir üst düzeydeki iktidar organına karşı sorumludurlar ve onlara hesap verirler."

Bu maddelerden de anlaşılacağı üzere halkın devlet yönetimine hem merkezi düzeyde hem de yerel düzeyde doğrudan katılım ve bu organları denetim imkanı geniş bir şekilde anayasayla tanınmaktadır.

Milli Özerk Bölgelerin kendi kendini yönetimi de 24. maddede şöyle belirtilmiştir: "Özerk bölgelerin, özerk illerin ve özerk ilçelerin tümü, milli özerk bölgelerdir. Bunların kendi kendini yönetim organları halk meclisleri ve devrimci komiteleridir. Milli Özerk Bölgelerin kendi kendini yönetim organları kendi yetkileri dahilinde kanunun gösterdiği şekilde özerklik uygulayabilirler. Devletin daha yüksek

organları, milli özerk bölgelerin kendi kendini yönetim organlarının özerklik uygulamasını tamamen teminat altına alırlar ve sosyalist devrimi ve sosyalist inşayı, yürütmede azınlık milliyetlerini faal bir şekilde desteklerler."

■ YARGI

1975 tarihli Çin anayasasında, "Yargı organları ve Savcılık organları" başlığıyla düzenlenen 25. madde şöyledir: "Yargı yetkisini, Yüksek Halk Mahkemesi, çeşitli düzeylerdeki mahalli halk mahkemeleri ve özel halk mahkemeleri kullanır. Halk mahkemeleri, o düzeydeki halk meclislerine ve onların sürekli organlarına karşı sorumludurlar. Halk mahkemelerinin başkanları, o düzeydeki halk meclislerinin sürekli organları tarafından seçilir

ve gene onlar tarafından geri çekilebilirler. Savcılık organlarının görev ve yetkileri, çeşitli düzeylerdeki kamu güvenliği organları tarafından kullanılır. Savcılık çalışmalarında ve davaların yargılanmasında kitle çizgisi uygulanmalıdır. Önemli karşı-devrimci suçların yargılanması sırasında, kitleler tartışmak ve eleştirmek üzere seferber edilmelidir."

Genel hatlarıyla hem SSCB'deki hem de Çin'deki iktidarın hukuki yapısını ortaya koymaya çalıştık. Kısaca "Yurttaşların Temel Hak ve Ödevleri" başlığıyla, SSCB ve Çin Anayasasından birkaç alıntı yaparak yazımızın bu kısmını sonlandıreceğiz.

■ YURTTAŞLARIN TEMEL HAK VE ÖDEVLERİ

1975 Çin Anayasası Md. 26: "Yurttaşların temel hak ve görevleri, Çin Komünist Partisi'nin önderliğini desteklemek, sosyalist sistemi desteklemek ve Çin Halk Cumhuriyeti Anayasası'na ve kanunlarına uymaktır. Anayurdu savunmak ve saldırıya karşı direnmek, her yurttaşın yüce görevidir. Kanunla düzenlenen askerlik hizmetini yerine getirmek yurttaşların şerefli yükümlülüğüdür."

Md. 27: "Kanun tarafından bu haklarından mahrum edilmiş kişiler dışında, 18 yaşını doldurmuş her yurttaş seçme ve seçilme hakkına sahiptir. Yurttaşlar çalışma ve eğitim görme hakkına sahiptir. Emekçi halk dinlenme hakkına ve yaşlılık, hastalık veya maluliyet halinde maddi yardım gör-

me hakkına sahiptir. Yurttaşlar, kanunların çiğnenmesi veya görev ihmalî konularında, bir devlet organında çalışan herkes hakkında her düzeydeki devlet organlarına sözlü veya yazılı şikayette bulunma hakkına sahiptir. Hiç kimse böyle şikayetlerin yapılmasını geciktirmeye, engellemeye veya buna karşı misillemede bulunmaya kalkışmayacaktır. Kadınlar her alanda erkeklerle eşit haklara sahiptirler. Devlet, evliliği, aileyi ve ana ile çocuğunu korur. Devlet yabancı ülkelerdeki Çinlilerin mesru hak ve menfaatlerini korur."

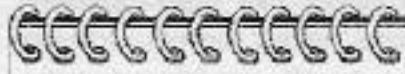
Md. 2B: "Yurttaşlar söz, haberleşme, basın, toplanma, denek kurma, gösteri ve yürüyüş yapma hürriyetine, grev yapma hürriyetine, dini inanç hürriyetine, dini inançsızlık hürriyetine ve tanrı tanıma özgürlüğünün propagandasını yapma hürriyetine sahiptirler. Yurttaşların kişi ve mesken özgürlüğü dokunulmazdır. Hiçbir yurttaş bir halk mahkemesinin kararı veya bir kamu güvenliği organının onayı olmaksızın tutuklanamaz."

1936 SSCB Anayasası Md. 118: "Çalışmak, SSCB yurttaşlarının hakkıdır. Yani, yapılan çalışmanın nicelik ve niteliğine göre garanti edilen ve ücretle bağlanmış bir iş almak hakkı vardır."

Md.119: "SSCB yurttaşlarının dinlenme hakları vardır..."

Md.120: "SSCB yurttaşları, ihtiyarlıklarında; hastalıklarında ve çalışma yeteneklerini kaybettiklerinde maddî hayatlarının sağlanması hakkına sahiptirler..."

Md.121: "SSCB yurttaşlarının öğrenim hakkı vardır..." Bu maddede eğitimin ücretsiz yapılması ve anaokulda eğitim konusu da yer

1975 Çin Halk Cumhuriyeti Anayasasının 4. Maddesinde belirtildiği üzere Çin birleşik çok uluslu bir devlettir. Bölgesel milli özerkliğin uygulandığı bölgelerin Çin Halk Cumhuriyetinin ayrılmaz parçası olduğu yine bu maddede belirtilmektedir

almaktadır.

Md.122: "SSCB'de ekonomik, resmî, kültürel, siyasal ve sosyal hayatın bütün alanlarında kadına, erkeklerle eşit haklar tanınmıştır..."

Md.123: "SSCB yurttaşlarının-milliyet ve ırk farkı gözetilmeksizin- iktisadî, resmî, kültürel, sosyal ve siyasal alanlarda haklar bakımından eşitliği değişmez bir yasadır..."

Md.124: "Yurttaşlara vicdan hürriyetini sağlamak için, SSCB'de kilise devletten ve okul da kiliseden ayrılmıştır. Tapınma hürriyeti gibi dine karşı propaganda hürriyeti de bütün yurttaşlara tanınmıştır."

Diğer maddelerde de söz hürriyeti, basın hürriyeti, toplanma hürriyeti, gösteri yürüyüşü ve gösteri hürriyeti, siyasî özgürlükler, kişisel dokunulmazlık, konut, haberleşme ve askerlik gibi hak ve ödevler yer almıştır.

SONUÇ YERİNE

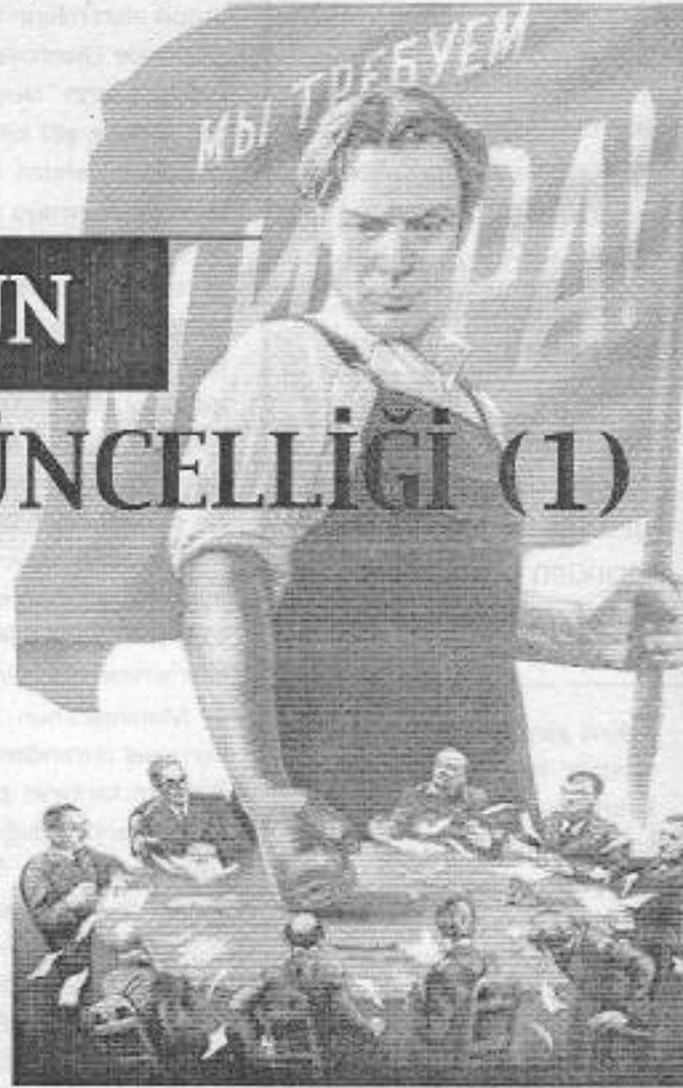
Hukuksal ilerleyiş, tarihsel ve toplumsal ilerleyişle paralellik arz

eder. Bu ilerleyişin son ve en ileri noktası ise sosyalist bir hukuk sistemidir. Alternatif olarak belirttiğimiz "Yeni Demokratik Hukuk Sistemi'nin ancak ve ancak siyasî iktidar değişimiyle; yani devrimle olası olduğunu, bunun sistem içi bir reformla gerçekleştirilemeyeceğini belirtmeliyiz. Bu değişimin ülkemiz açısından tek bir kurucu iradesi vardır; o da Demokratik Halk Diktatörlüğüdür. Bu iktidar, halkı oluşturan sınıf ve katmanların yeni demokrasi perspektifiyle ve halk meclisleri aracılığıyla ülkenin bütününe yönetmeye ve temsile yetkili olma durumudur. Bütün yetkilerin çeşitli düzeylerdeki halk kongrelerinde toplanmasıyla varlık kazanan ve "TÜM İKTİDAR HALK MECLİSLERİNE" şiarıyla özetlenen demokratik halk cumhuriyetinin ve de hukuksal yapısının in-sa ve örgütlenme ilkesi, demokratik merkezîyetçilik olacaktır. Çin ve SSCB Anayasalarından da yaptığımız alıntılardan anlaşıldığı üzere; emekçilerin devletin bütün organlarına aktif olarak katılımı ve doğrudan denetiminin sağlandığı bir hukuksal sistemdir demokratik-sosyalist hukuk sistemlerinin ana dokusu. Halk için demokrasi, halkın düşmanları üzerinde ise diktatörlük olarak tanımlayabileceğimiz bu yönetim biçimi ve dolayısıyla hukuksal sistem, bizim gibi yarı-feodal ve yarı-sömürge ülkelerin sosyalizm ve komünizm mücadelelerinde uğramaları gereken zorunlu bir duraktır. Durak diyoruz; çünkü buradan durmaksızın sosyalizme geçiş sürecini başlatmak demokratik halk diktatörlüğünün asli amaçlarındandır. □

Felsefeyle Düşünmek

MANİFESTONUN

GÜNCELİĞİ (1)

Manifesto'yu izleyenlerin bugün açısından temel sorunu Manifesto'nun pratik kullanımını kendi özgün koşullarını göz önünde bulundurarak sağlamaktır. Kendi koşullarının ve çağlarının ayrıksı yanlarını saptamak, bunları Manifesto'da koyulan ilkelerle yan yana getirmektir.

1848 yılında yayınlanan Komünist Parti Manifestosu üzerinden tam 158 yıl geçti. Manifesto, uluslararası işçi birliği olan Komünistler Birliği'nin isteği üzerine Kasım 1947 yılında, Londra'da yapılacak kongresinde ele alınacak parti programı olarak Marx ve

Engels tarafından yazılır. Manifesto yazılmadan önce Avrupa'da hemen her yerde özgürlük ve eşitlik istemleri artan bir sesle dillendirilir. İşçi hareketleri nedeniyle yer yerinden oynanmaktadır. Başlıca Fransa, İngiltere, Almanya olmak üzere Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde işçi ayaklanmaları olur; bu ayaklanmaların politik önderliği

Manifesto'dan sonra Marksizm karşıtı akımlar, dünyada görünüşteki değişimleri göstererek çok kez Manifesto'nun güncelliğini tartıştılar, tartışmaya da devam ediyorlar. Hiç kuşkusuz bu durum, Manifesto'nun dünyanın gelmiş geçmiş en etkili metinlerinden biri olmasından kaynaklanıyor

list bir manifesto olarak adlandırılmazdık. 1847 yılında sosyalist denince akla bir yandan çeşitli ütopyik sistemlerin taraftarları, İngiltere'de Owençilerle Fransa'da Fouriercilerin oluşturduğu çoktan olmeye yüz tutmuş mezhepler; diğer yandan bütün yamacılıklarıyla, sermaye ve kâr için hiçbir tehlike yaratmaksızın her türlü toplumsal kötülüğü ortadan kaldıracaklarına söz veren muhtelif şarlatanlar – her iki durumda da işçi hareketinin dışında duran ve daha çok okumuş sınıflardan destek alanlar anlaşıyordu." Bu yüzden diğer topluluklarla politik ve teorik bakımdan belirgin ayrımlar koymak adına Manifesto yazılır ve özellikle "komünist" kavramının altı çizilir.

Manifesto'nun pekindeği, ilkel komünel düzenden sonra insanlığın tüm tarihinin sınıf mücadelelerinin tarihi olduğunu açıkça ortaya koymasidir. Marks ve Engels'in de çeşitli yazılarında işaret ettiği gibi, "sınıf mücadelesi düşüncesi" kendi buluşları değil klasik iktisatçıların daha önce ortaya koydukları bir düşüncedir. Ancak insanlık tarihini sınıf mücadelesinin tarihi olarak ortaya koyan, egemen iktisadi üretim ve değişim tarzının; toplumsal katmanlaşmanın, çağın politik ve düşünsel tarihin de etkisine dikkat çeken ilk kez Marks olmuştur. (Engels büyük bir önceliklilik örneği göstererek 1883 Almanca baskıya Önsöz'de bu düşüncenin ikisinin ortak düşüncesi değil; Marks'ın düşüncesi olduğunu belirtir.) Dolayısıyla başka her hangi bir yanı göz önünde tutmaksızın yalnızca insanlık tarihini ele alışı

bakımından Manifesto, dünyada esitsizlik ve sınıflar olduğu sürece eskimez bir eserdir.

Manifesto'dan sonra Marksizm karşıtı akımlar, dünyada görünüşteki değişimleri göstererek çok kez Manifesto'nun güncelliğini tartıştılar, tartışmaya da devam ediyorlar. Hiç kuşkusuz bu durum, Manifesto'nun dünyanın gelmiş geçmiş en etkili metinlerinden biri olmasından kaynaklanıyor. Bu dünyaya yönelik hiçbir metin insanları Manifesto kadar etkilemedi. Dahası kutsal olduğu düşünülen kitaplar dışında başka hiçbir kitap Manifesto kadar tercüme edilmedi.

Bugünün dünyası, görünüşte o günün dünyasıyla karşılaştırılmayacak denli çok değişti. Uzun teknolojileri, iletişim, bilşim vb bir çok alanda ilerlemeler sağlandı. Ancak bütün bu ilerlemeler karşısında Manifesto'nun güncel olmadığını söylemek ya amaçlı politik bir söylem ya da manifesto'nun derinliğine inememekten kaynaklanan bir ifadedir. Üstelik Marks ve Engels aradan birkaç yıl geçtikten sonra bile Manifesto'nun güncelliğine ilişkin "Son yirmi beş yıl içinde koşullar ne kadar değişmiş de olsa bu Manifesto'da geliştirilmiş genel esaslar, bir bütün olarak bugün de hala tam doğruluğunu korumaktadır. Ayrıntıda şu ya da bu düzeltmeler yapılabilir. Bu esasların pratik kullanılması, Manifesto'nun kendisinde de açıklandığı gibi her yerde ve her zaman mevcut tarihsel durumlara bağlı olacak ve dolayısıyla ikinci bölümün sonunda önerilen devrimci kesinlikle özel bir ağırlık verilmeyecektir. O

pasaj bugün bir çok yanıyla başka türlü kaleme alınırdı." İkinci bölümde sözü edilen yer, proletaryanın siyasal egemenliğini sağlamak için alacağı devrimci önlemlere ilişkindir. Burada dikkat çekici nokta Manifesto'yu kaleme alanların onun dogmatik bir metne dönüşmesine karşı çıkışlarıdır. Manifesto'nun temel düşüncesine bağlı kalınarak varolan koşullara göre yorumlanmasını istemek, Manifesto'nun içinde dile getirilmiştir. İşte bu yüzden Manifesto yalnızca belirli tarihsel koşulların bir ürünü olarak ortaya çıkmaz. Manifesto dünyayı değiştirecek sınıf olarak proletaryayı ortaya koyar. Bu durum proletaryanın tarihsel yükümlülüğüdür. Proletarya tarihi görevini kendiliğinden yapmayacaktır. İdeallerini gerçekleştirebilmek için proleterler bir partiye ihtiyaç duyar. Bu noktadan bakıldığında Manifesto'nun ortaya koyduğu amaçlar, o günün koşullarına özgü değildir. Sınıfların olduğu her çağda Manifesto geçerliliğini şu üç bakımdan korur: Birincisi Manifesto'nun ortaya koyduğu tarih yorumu, ikincisi burjuva toplumunda sınıfların durumu, üçüncüsü eşitsiz, sınıfların olduğu bir dünyada tarihsel gelişimin sonucu olarak proletaryanın yükümlülüğü.

Manifesto'yu izleyenlerin bugün açısından temel sorunu Manifesto'nun pratik kullanımını kendi özgün koşullarını göz önünde bulundurarak sağlamaktır. Kendi koşullarının ve çağlarının ayrıksı yanlarını saptamak, bunları Manifesto'da koyulan ilkelerle yan yana getirmektir.

Engels, Manifesto'nun ayrıntılarında düzeltmelerin yapılabil-

ceğini, bunun Manifesto'nun geçerliliğine zarar vermeyeceğini bildirdikten sonra bu küçük yazının büyük önemini şöyle vurgular: "Buna karşın Manifesto, üstünde değişiklik yapmaya artık kendimizde hak görmediğimiz tarihsel bir belgedir." Çünkü kapitalizm varol-

duğu sürece Marksizm, dünyayı anlamak ve değiştirmek için vazgeçilmez bir araç olmuş ve olacaktır. Kapitalist bir dünya olduğu sürece, onu çözümlenmek, çelişkilerini kavramak, ona karşı koyabilmek her zaman Manifesto'nun yolundan geçecektir. □

Okur-yazarların kaleminden

YOKUM-YOKSUN-YOK!

58 bin ve 27 bin sayıları bir şeyler çağrıştırıyor mu sizlere? Bu sayıların bilinmeyenlerini ve bu sayıların "3 bilinmeyenli eşitsizlik sistemleriyle" olan ilişkilerini gören ya da duyan var mı? Fakat sayılar tek başına neye yarar ki? Sayıları dahil oldukları bütün içinde ele almalı ki onların gerçekliğine yaklaşılabilelim. Onların gerçekliğinde kendi gerçekliğimize yakın bir yere çıkacağız. Geçtiğimiz aylarda, çarpık eğitim sisteminin en güzel örneklerinden olan iki perdelik bir oyun sergilendi. Otomatik Kalma Sistemi (OKS) ve Öğretimi Sınıfsızlandırma Sistemi'nde (OSS) bin-

lerce genç birbiriyle yarıştı, ter döktü. Bahisler oynandı, son hazırlıklar yapıldı ve startın verilmesiyle koşu başladı. "Yarı"ın sonunda küçük bir grup sistemsizliğin "bir üst" alanına geçme hakkı kazandı. OKS'de 58 bin, OSS'de ise 27 bin kişi sıfır puan aldı! Ardına sıra yorumlar yapıldı. Gençlerimizin başarısızlıklarının nedenleri sorgulandı. Oysa neden, inat etmiş kendini göstermiyordu ve neden en gizli yerde, en ulaşamadığımız alanda karşımıza çıktı. Düşüncelerimizin ötesinde, hayatımızın tam ortasında...Yüzleşmeye korktuk kendimizle. Görmezden geldik kendimizi. Saklandık en "yakınlarımız-

dan". Saklandıkça YOK olduk. Saklandıkça YOK olduk. Saklandıkça...Ve sonunda "insallah seneye" diyerek 'kazanamayanlarımızı' bir sonraki seneye devrettik.

Esasen öğrenci devir teslimi konusunda 12 Eylül 1980 milat olarak kabul edilmelidir. 12 Eylül'le birlikte;

- * Eğitime ayrılan payın yok denecek kadar azalması,
- * Eğitimin kalitesinin düşürülmesi,
- * Ezberci eğitim modelinin hayata geçirilerek düşünmeyen, sorgulamayan ve üretmeyen bireylerin yaratılması,
- * Burjuvaziye kalifiye eleman

yetistirilmesi, temel amaç haline geldi.

Bu amaçları daha da somutlaştırmak için Yakınsız Öğretimsizler Kurulu (YÖK) 6 Kasım 1981'de, 12 Eylül faşizminin uzantısı olarak kuruldu. YÖK, halkı daha kolay yönlendirmenin, öğrenci gençliği "potansiyel tehlike" konumundan boyundurmaktan geçtiğine kanaat getirerek işe koyuldu. Ve "yok'un hikayesi, böylece başlamış oldu. YÖK'le birlikte Otomatik Kalma Sistemi ve Öğretimi Sınıfsızlaştırma Sistemi daha ileri boyutta öğrenci öğretmeye başladı. Soruşturmalar, uzaklaştırmalar, okullardan atmalar birbirini izledi. Ardisıra

*Kırsal	%52.4
*Ders ve beslenme durumu	%47.4
*Geleceğe önelik kaygılar	%43.7
*Ekonomik	%33.8
*Duygusal ilişkiler	%24.7
*Oda arkadaşları	%19.5

rakamlar dolasmaya başladı. Elli yedi bin, altmış bin, yirmi yedi bin... Rakamları bunalmalar; bunalmaları kavgalar, kavgaları cinayetler izledi. Yakınsız Öğretimsizler Kurulu (YÖK) çalışıyordu. "Çalışma" devam ediyor!

Yakın dönemde üniversitelerle gençlerle yapılan bir anketin sonuçlarına göre 10 öğrenciden 7'si psikolojik sorun yaşıyor. Sorunların nedenleri ise şöyle sıralanıyor :

Öğrencilerin harcama payında ise "beslenme" ilk sırayı alıyor; eğitim, sağlık ve temizlik giderleri son sırada yer alıyor.

12 Eylül faşizmi ile birlikte görüş belirtmeyen, fikir tartışmasını sakıncalı bulan, internet kafe-

lerde sıklıkla çet yapan, yalnız ders çalışan ve maç izleyen, anne-babanın günlük telkinlerine göre hareket eden "aydın" bir gençlik kitlesi oluştu. Mevcut eğitim(sizlik) sistemi içerisinde her türlü hakkı elinden alınan gençlik, yalnız verilenlerle yetinen bir konuma itildi. 12 Eylülle birlikte, öğrenci gençlik üzerinde aralıksız bir şekilde kendini hissettiren "hiçleştirme politikası", sonuçları itibarı ile dönemselsel bir başarı kazandı. Gençlerimiz neden psikolojik sorun yaşıyor? Gençliğin, yaşadığı en temel sorunlara karşı dahi tepkisiz kalmasının, bireysel bir hatta sürüklenmesinin nedenleri neler? Soruları birbirine eklemek mümkün. Fakat şu apaçık ortada ki; YÖK'lestikçe sistemleşen, sistemleştikçe "yok" olan bir neslin ürünleriyiz. Burada paylaşım YÖK! Burada dostluk ve emek YÖK! Burada sana, bana, ona yer YÖK! Bunun adı YÖK! Bunun adı 12 Eylül'ün utanç resmi! Bunun adı YOKUM-YOKSUN-YOK!

En ağır dönemler, en umutsuz görünen süreçler dahi kendi içinde umudun sonsuz birikimini taşır. Toplumun her kesiminin sistemli bir şekilde yıkıma sürüklendiği günümüzde, olumsuzlukları olumluya dönüştürmek imkansız bir süreç değil. Yaşadığımız yıkımlardan öğrenmeye başlayarak değişim ve dönüşümü içselleştirmek ve hayata dört elle sarılmak için en zor kısım! Öğretimsizliği, eğitimsizliği aşılacak gençliği özünden ayırmaya yönelenler, esas "tehlikenin" bilimle aydınlanmış pratik güzergah olduğunu çok iyi biliyordu/biliyor. Öyleyse daha fazla aydınlanmak

ve yolları daha bilge adımlamak, kaybolan nedenlerimizi bulmada en yakın dayanaklarımız olacak. Bunun objektif koşulları her zamankinden daha da olgunlaşmış durumdadır. Yeterki çelişkileri doğru algılayıp, doğru yöntemlerle bulduğumuz alanlara müdahale etme becerisini gösterebilelim. Bilme ve yapma arasındaki ayrılmaz bağı unutmamaya; daha fazla okuyan, daha fazla sorgulayan nitelikli bireyler yaratmak, beraberinde bulduğumuz alanlara daha nitelikli müdahaleleri getirecek. Daha somut adımlarla, eskinin her türlü kalıntısını her alanda yıkararak varolma mücadelesini kazanma pratiğine taşıma zamanıdır! □

DUVARLARIN KARANLIĞINDA IŞIĞI VE SUYU ARAYANLARA

Yılmaz Güney Duvar filmi söyle özetliyordu: *"Bu filmde anlatılanlar yaşanmış olayların yeniden harmanlanmasıdır"*. Duvarların ardında yaşananlar beyaz perdeyi aydınlattığı gibi bir çok insanın düşün dünyasını da aydınlattı/ aydınlatıyor. Duvarların soğukluğu, geçen yüzyıllardan, farklı dillerden ve kültürlerden süzülerek girdi yaşamımıza. Aynıklar, özlernler, acılar, ölümier ve engeller duvarla eşdeğer kıldı. Öyle ki duvar tek başına birçok şeyi anlatmaya başladı. Gerçeğin harmanlanması duvarın tarihine yolculuktur. Bir bakıma bannma ve korunma aracı olmaktan çıkarılmış, adı örkütücü bir soğuklukla anılan, karanlık bir kuyu haline geldi duvar. Serüven başlıyor, duvara yaklaştıkça gerçekliğimize yaklaşıyoruz.

Dördüncü koğuşun kırk cam-

ları, hırsızları, katilleri, terk edilmiş çocukları... İncecik bir çizgi gibi ay. Sevgilinin kasları gibi. Umut ve özlem duvarların ardı için. Işık ve su, yani yaşam. Dördüncü koğuşun angaryaları; temizlik, mutfak işleri, kömür ve çöp taşıma. Kısaca cezaevinin tüm işleri, siddet ve cinsel obje araçları; dördüncü koğuşun çocukları, "hapis hanenin" kölesidirler. Duvarların karanlığında elleri "tanrıya" doğru açılır onların. Derler ki yeni ayın ilk günlerinde dua eder ve dilek tutarsan tanrı bunları yerine getirir. Çocukların hepsi tek bir dilek tutar: "Allahım beni daha iyi bir hapis haneye yolla". Yeni aylar eskimeye yüz tutarken, bilinç angaryalar altında olgunlaşmaya başladı.

Güney, duvarların ardında kendini gördü. Pamuk işçiliği yaparak, gazoz ve simit satarak gecir-

di çocukluğunu. Kavgalı, dövüşlü filmlerin gösterildiği fukara sinemalarındaki yalınlığı, buna karşın güzel bir yer olan Galatasaray Sineması'na, kıyafetini ve yapısını uygun görmediği için gitmeyisini, yıllarını duvarların ardına iten nedenleri sorguladı. Araştırdı, okudu. Dördüncü koğuşun çocuklarıyla burada karşılaştı. Yaşamın tam ortasında. Duvar'a yansıyan 12 Eylül faşizmiyle birlikte artan baskı ve siddetti. Güney, yaşadığı ülke gerçekliğinin ürünüydü. Komünizm propagandası yaptığı gerekçesiyle cezaevinde geçirdiği yıllar, kendini sadece düşünsel açıdan geliştirdiği yıllar değil; sinemadaki arayışlarını da somutlaştırdığı yıllar olarak tarihe geçti. Devrimci kişiliğini ve duyarlılığını, toplumsal baskılara, acımasızlıklara adaletsizliğe meydan okuyarak, kendi diliyle birleştirdi. Bu

kimliğinden dolayı baskılara maruz kaldı, on yıllara varan hapis cezaları aldı. Duvarların nedenlerini yaşamında gören Güney, filmlerine Türkiye'yi koydu. Özellikle yurt dışında olduğu dönemlerde politik yönü daha da ortaya çıktı. Fakat o, filmlerinin sadece propaganda aracı olarak kullanılmasını istemiyordu. Sanatsal anlatımın, söylemek istediği gerçeği taşıması ve anlatması, en azından hissettirmesi gerektiği düşüncesindeydi. Bundan dolayı "hapishaneyi anlatmak, filme Türkiye'yi koymak" aslında Duvar filminde, duvarın gerçekliğini direkt anlatma yolunu seçmedi. Filmin can alıcı noktasına, başta çocuklar olmak üzere yetiskinleri koydu. Hapishane gerçekliğine onların gözünden, onların penceresinden yaklaştı. Duvar filmi (1983) 9 yıl aradan sonra Yılmaz Güney'in basından sonuna kadar yönettiği ilk filmi oldu. Çok ayrıntılı, iyi kurgulanmış bir senaryo olmasına karşın, senaryonun esini olmadı. Değiştirdi, sahneler çıkardı, sahneler ekledi...

Duvarın gerçekliğinde bölünen uykular, yarım kalan düşler ve duvara karşı direnisler yoğunlaştı. Göge açılan eller ateşin koruna yöneldi. Duvarın karanlığında ışığı ve suyu arayanlar sürülestinilmeye çalışılan toplumun bağnında, umutla adımlanan yolların taşıyıcısı oldular. Arkadaş sıcaklığıyla paylaşılan acıların, baba yakınlığıyla büyütülen emeğini yaydılar. Halkın yaşamından kopuk olan Yesilçam'ın yakaıklı jonlerine karşı halkın sadeliği ve yalnlığı üzerinden hareket etti. Güney, sanatını halkın yaşadığı acılardan, sevinçlerden, çelişkilerden yola çıkarak

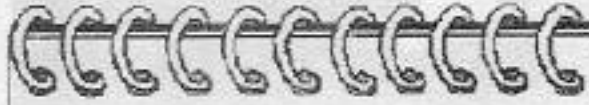

oluşturdu. "Halka laik olma" bakış açısı ile şekillenen sanat anlayışını, devrimin hizmetine sundu. Sanatın tek başına devrim yapamayacağını; ama doğru bir çizgi ve dünya hakkında doğru bir siyasi görüşle şekillenen bir sanatçının eserleri sayesinde kitlelerle çok güçlü bağlar kurulabileceğini söyledi. Bedenen aramızdan ayrılışının üzerinden (6 Eylül 1984) yirmi iki yıl geçmesine rağmen filmleri, Yılmaz Güney'in Türkiye halkları ile sarsılmaz bağlar kurduğunu göstermeye devam ediyor. Halkı hep acı ve gurbet türküleri söylemeye mahkum edenlere sarsılmaz bir inançla karşı koyarken; duvarlarını nasıl aşılacağını sağ yumruğunu havaya kaldırarak gösteriyor. Karanlığa inat ışığı ve suyu arayanların, umudunu ve inancını yitirme-

yanları fasizme meydan okuyarak şöyle selamlıyordu: *"Baylar, korkunuzu, telaşınızı alıyorum. Bugün otlandığınız toprakları, fabrikaları, madenleri korumak için her türlü vahşete hazırsınız. Ama bilmelisiniz ki korkunun ecele faydası yoktur ve hiçbir vahşet bizi haklı davamızdan caydirmayacaktır. Sizi, kendi yarattığınız sosyal-siyasal çelişmeler içinde, döktüğünüz dökceğiniz kanlar içinde boğacağız. Bizim ülkemize dönme hem de zafferle dönme umudumuz ve güvenimiz vardır. Ama sizler bir gün kaçacak ve bir daha dönmeyeceksiniz. Beyaz Ruslar'a bakın, Kral Faruk'a, Şah'a, Somazo'ya bakın ve halkın geleceğini görün".* □

HER MEVSİMİN KÖLELERİ

ÖMER LEVENTOĞLU

...dehşet verici içeriğinden ve realitesinden, yani yasalarda yasak gibi gözükken kölelik realitesinden kopuk bir kavramla ifade edilen "mevsimlik gezici tarım işçiliği", bugünün toplumunun sırtındaki utanç verici yüklerden biridir. Bu utanç, toplam ekonomi içindeki payı halen yüzde 35'lerde olan tarım sektöründeki kuralsız sömürü zincirinin görünmeyen halkasıdır. Dolayısıyla toplumun bilincinden ve ilgisinden kopartılmış bir işkence vakasıdır mevsimlik tarım işçiliği.

Çukurova "Çukurova" olalı, hep görmüştür bu zulmü. Son iki yüz yılı aşkın zamandır da değişmeyen gelenektir, sürüp gider. Ta ki 1516 yılında Yavuz Sultan Selim'e bağlı ordular Adana'ya geldiklerinde, yani Haçlıların elinden aldıklarında Tarsus ve havâlisini, işte o zamandan bu zamana Çukurova'nın değişmeyen kaderidir. Tarlalar geniş, sulu, bereketli, her bir tarladan yılda birkaç mahsul alınır, buğdayından pamuğuna, arpasından celtiğine, bilmem işte her bir ürüne kadar, çapasından kazmasına, hasadından yeni ekimine alın teri dökülür yüzyıllardır Çukurova'ya, bilek feri tüketilir. İşte bu uzun yılların, sultanlıktan, imparatorluktan geçen bu yılların değişen kuralları, kaideleri oldu; ama Çukurova'ya dökülen terlerin sosyolojisi değişmedi.

Her yıl daha ilk kazma vakti geldiğinde, Mardin'den, Diyarbakır'dan, Adıyaman'dan, Urfa'dan yola çıktılar hep. Denklelerini, yataklarını, kap kacaklarını sırtlayıp düstübler yola. Önceleri uzun haftalar bulan yolculukları kısaldı sadece zamanla. 1830'lu yıllarda Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa'nın kontrolüne geçen Çukurova'da da aynı kadınlar, aynı yaşlılar, çocuklar çalışıyorlardı, karaoğlanlı, deniz mavisi gömleklili, ya da dindar tayyipli dö-

nemlerde de... İbrahim paşa daha insafiydi belki. Kimi kayıtlara göre haftanın altı günü tarlalarda çalışan işçilere yedi günlük ücret ödeniyordu İbrahim Paşa devrinde. Ne ki insanlık tarihinde her dönemin bir vicdanı vardı. Her çağın bir destanı, her devrin direniş hikayesi, riyakarlığı, her asrın aynı bir ikiyüzlülüğü yazılıydı insanlık tarihine. Her hükümdarın bir gadırlığı, her rejimin bin türlü yasaları, her yasanın kancık bir yanı her hukukun bir "suç"u olageldi. Her toplumsal kuralın sinsi bir nedeni olduğu gibi...

Ve Çukurova, Çukurova olalı hep bu zulme şahittir. Asırları geçkindir ki bu zulüm, modernizmin ikiyüzlü kurumları tarafından sürdürülüyor. Hem de daha önceliklere oranla şiddetini katlayarak. Hakkari'den, Malatya'dan, Van'dan, Antep'ten geliyor mevsimlik işçiler. Kamyonlarla, kamyonetlerle, posta trenleriyle sağlanıyor ulaşım. Tarla kenarlarında, bataklıklarda, yol boylarında, sulama kanallarının kenarlarında, sazlıklarda kuruyorlar "konut"larını (1). Gecenin zifiri karan-

lığında, şafağın kör vakitlerinde kalkanlar ise gitmek için, yine gecenin bir yarısı yorgun dönerler çadırlarına.

1990'lı yıllarda sayıları beş yüz bin civarındaydı. Haklarında hemen hemen sağlıklı hiç bir istatistik verisi yoktur. Devletin kurumları, istatistik enstitüleri, akademilerin kapıları kapalıdır onların bilgisine. Medya ilgisizdir. Ünde kaç saat çalışırlar, nasıl beslenir, nasıl barınırlar, sosyal güvenlikleri, sağlıkları, eğitimlerine ilişkin bilgileri bir gazete sayfasında, bir TV ekranında göremezsiniz kolay kolay. Sadece bir kamyon devriliş de 5-10 tanesi olduğunda "haber değeri" taşırlar.

"ÜCRET" İKİYÜZLÜLÜĞÜ

1990'lı yıllara kadar beş yüz bin civarında olan sayıları, bu yıllarda Kürdistan'da yükselen şiddet ortamı nedeniyle hızla arttı. Bir pıtrak gibi çoğaldı onlara ait çadırlar tarla boylarında. Ücretleri hızla eridi, geçim koşulları daha trajik bir boyut kazandı. Oysa da-

ha 1994 yılındaki araştırma verilerine göre günlük yevmiyeleri bir kilogram kuru fasulye ya da 750 gram kırmızı et fiyatına denk geliyordu (2). Her yıl enflasyon nedeniyle ücretlerin rakamsal ifadesi değişir, fakat bu ücretin kölelik ücreti olduğu gerçeği değişmez (*). Fakat onların, et tüketmek gibi bir derdleri yoktur zaten. Konuculuğa zorlanma, köy bosaltmalar, köy yakmalar, sistemli göçertme uygulamaları, faili meçhul cinayete kurban gitme riski, siyasi yargılamaya maruz kalma korkusuyla, ciğ gibi çoğalan sayılarla sürdürülürler tarlalara.

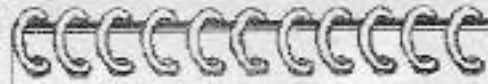
Şimdi sadece Çukurova'da yedi yüz bini aşkın gezici tarım işçisi bulunuyor. Karadeniz, Ege ve Orta Anadolu'dakilerle birlikte toplam sayılarının 1,5 milyonu aştığı tahmin ediliyor. Dedik ya, hiçbir sağlıklı veri yok haklarında. Toplum, kurumlar, yasalar, sağlık sistemi, eğitim sistemi, IMF, demokrasi, hepsi onların aleyhine işliyor. Artan gerilim ve etnik ayrışmalar, linç kültürü onların bedeninde infilak ediyor. Konya'da, Manisa'da, Tarsus'ta, Adapaza-

n'inde linç ediliyorlar. Kaymakamlar, polis müdürleri, belediye başkanları, parlamento, "bölücü mihrak" olarak görüyor onları.

Bolu'nun fındık yamaçlarında, Manisa'nın zeytinliklerinde, bostanlarında, Çukurova'nın geniş tarlalarında çalışıyorlar. Günlük mesailerini, hiçbir çalışma yasa-sının kapsamına girmiyor. Ne Uluslararası Çalışma Teşkilatı (ILO)'nun ne Avrupa Birliği normlarının, ne Türkiye parlamentosunda onaylanmış yasaların gezici tarım işçileriyle ilgili çalışma yasasına uygun tek bir hükmü yoktur. O kadar ki, onların çalışma koşulları ve ücretleri illegal olarak devlet tarafından belirlenir. Hiçbir yasaya dayanmaksızın II Çalışma Komisyonu denen bir komisyon toplanır her yıl başında ve ortalama ücretlere ilişkin bir sözleşme hazırlar. Sabahın yedisinde tarlada iş-bası yapmayı, günlük sadece bir saatlik yemek molası dışında hiçbir dinlenme vaktine yer vermeyen hükümleri bu komisyon tespit eder. Kaymakamlık, Çalışma İl Müdürlüğü, Çiftçi Temsilcisi ve Tarım-İş Sendikası'nın katıldığı bu komisyonda "sendika" kimi temsil eder sanıyorsunuz? "Elci"leri. Elciler, işçileri komisyon karşılığında çalıştırıyor, o tarladan o tarlaya süren araçlardır. İşçiler, aldıkları ücretlerinin bir kısmını da komisyon adı altında bu Elcilere vermek zorundadırlar. Ege'de, "Dayıbaşı" denir onlara...

YASADIŞI İSTİHDAM

Her ildeki İş Kurumu'na, (Eski

Toplum, kurumlar, yasalar, sağlık sistemi, eğitim sistemi, IMF, demokrasi, hepsi onların aleyhine işliyor. Artan gerilim ve etnik ayrımlar, linç kültürü onların bedeninde infilak ediyor. Konya'da, Manisa'da, Tarsusta, Adapazarı'nda linç ediliyorlar. Kaymakamlar, polis müdürleri, belediye başkanları, parlamento, "bölücü mihrak" olarak görüyor onları.

ismi İş ve İşçi Bulma Kurumu idj elci kayıtları yapılır. Çalışanlar, Elciler üzerinden temsil edilirler. Herhangi bir sosyal güvenlik hakları yoktur. Hiçbir sigortaya sahip değildiler. Sağlıkları bozulduğunda tamamen tarla sahibinin insafına kalmıştır yaşamları. [3] Kaldı ki herhangi bir işte çalışmalardan daha çok sağlığını kaybetme riski taşıyorlar, çünkü bu işçilerin çöp ve kazma dönemlerinde, hatta çoğu ürünler için hasat döneminde uçaklarla ya da sirtta taşınan zirai ilaçlara gereçleriyle ilaçlamalar yapıyor ve hemen her yıl bu ilaçlamadan dolayı zehirlenen işçi vakalarının bir çoğu ölümlü sonuçlanıyor.

EĞİTİM HAKKI ONLAR İÇİN LÜKSTÜR

Kadınlarıyla, erkekleriyle, genç kızları, yaşlıları, küçük çocuklarıyla çalışıyorlar. Türkiye hükümetinin

altına imza attığı ILO'nun sözleşmesine göre 14 yaşında küçük çocukların bu koşullarda çalıştırılması kesin bir dille yasaklanmasına rağmen, 6 yaşından itibaren çocuklar en ağır çalışma koşulları altında somuturlar. Okul çağı geldiğinde çocukların önemli bir kısmı tarlada, hasattadır, kışın işler durduğu dönemde birkaç ay devam eden eğitimden sonra yeniden tarlaya dönerler. İş bu dönemlerde, gazeteler ic bulunmaz bir maldemdir. Çocuklar. Boy boy güzel resimleri yayımlanır. "Arkadaşlar okulda, onlar tarlada" başlıklı atılır onlar için. Fakat sadece bir iki günlük haber ihtiyacı karşılar onların bu dramatik hikayeleri. Sonra onlar yine tarladadır, gazeteciler başka haberler peşinde...

KÖLE REHABİLİTASYONU UYGULAMASI

Çoğu kez insanların gözünde bir görüntü tutulur ki bilinçsizce dumura uğratar bu görüntü. Çünkü neğin yukarıda açıkladık, mevsimlik tarım işçilerinin çocukları işçidir, eğitim dönemlerinde tarladadır onlar. Fakat Milli Eğitim Bakanlığı, çocukların eğitim haklarını kayıtsız ve koşulsuz olarak sağlamakla görevli. Bu proje ile ortak bir proje yürütüyor Adana'da. Sosyal Destek Merkezi başlıklı bu proje, Kürdistan'dan gelen mevsimlik işçilerin çocuklarının rehabilitasyonunu içeriyor ve bu çerçevede Adana'da ki 1000 bes yüz çocuğa hizmet veriliyor. Ayrıca beş yüz çocuğa da sağ

hukuk, psikososyal bakım ve dinlenme hizmeti veriliyor. Sadece bu proje bile, aslında, devlet denen aygıtın ikiyüzlülüğünü, riya-karlığını, köleliği mesrulasırmada nasıl bir ideolojik saldırıda bulunduğunu kanıtlıyor.

VE KADINLAR

Ve kadınlar... Mevsimlik tarım işçisi kadınların tamamı, kadın hastalıkları dönemi nedir dinlemeden çalıştırılırlar. Kimi araştırmalar ise hamileliğin bile bu kölelik rejimi tarafından dikkate alınmadığını kaydetmiştir. Buna göre hamile kadınlar, ya doğumdan bir gün öncesine kadar çalışır, ya da tarlada, işbaşında doğum yapar. En fazla bir gün geçtikten sonra yeniden işbaşı yaparlar (4). Ana sağlığının korunmasının koşulları söz konusu bile değildir. Buldukları yerlerde birakalım sağlıklı kullanma suyunu, içme suyu bile yoktur. Çoğu zaman sulama kanallarından temin edilen içme ve kullanma suları, duruma göre, örneğin Karadeniz ve Ege'de çevredeki su kaynaklarından, ya da tarla sahibinin kaynağı belirsiz olarak getirdiği tankerlerden sağlanır (5).

Her yıl yüzlercesi trafik kazalarında kaybeder hayatlarını. Yaşadıkları illerden çalışacakları illere giderken, tarlalara giderken ya da dönerken, kamyon ya da traktör sırtındadırlar. Her kazada bir kaçının hayatını kaybetmemesi için olağanüstü ilahi bir gücün korunması lazım onları. Her koşul, ölüme yaklaştırır onları. Ölüm, ilaçta, traktörde, suda, çadırda, tarladadır onlar için, yaşadıkları

her yeri ölümlle paylaşırlar çünkü.

VE SONUÇ...

Sonuç olarak, dehşet verici içeriğinden ve realitesinden, yani yasalarda yasak gibi gözükken kölelik realitesinden kopuk bir kavramla ifade edilen "mevsimlik gezici tarım işçiliği", bugünün toplumunun sırtındaki utanç verici yüklerden biridir. Bu utanç, toplam ekonomi içindeki pay halen yüzde 35'lerde olan tarım sektöründeki kuralsız sömürü zincirinin görünmeyen halkasıdır. Dolayısıyla toplumun bilincinden ve ilgisinden kopartılmış bir işkence vakasıdır mevsimlik tarım işçiliği.

Toplum, onun tarihini, koşul-

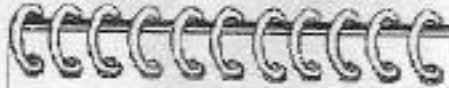
larını ve geleceğini kavrayabilenin sınırlı birkaç yolu vardır: sefeler, bilim ve edebiyat. Fakat bunların hiç biri, hiçbir zaman kendiliklerinden ârı değildir. Öyle olmadılar. Tarihi kim yazıyor? Hangi metodu kullanıyor? Edebiyatı kim yapıyor? Nasırlı vicdanla, hangi duyguyla ve hangi edimlerin kuşatması altında yazıyor bunu?... Felsefeler kimin tarafından besleniyor? Üstelik felsefeler de, tarih yazıcıları da, edebiyatçıları da hep oldular; fakat Avrupa'da Dreyfus davasının yazılmasını engelleyemedi bu felsefecilerin, tarih yazıcıların büyük edebiyatçıların yanı sıra da Avrupa'da Yahudiler, Afrikalılar, Ortadoğu'da Kürtler, leler ve fahişeler, hırsızlar v-

misyunculular, kocaman cezâevleri, zindanlar, işkenceler ve mahkemeler, soykırımlar, jenositler, işgaller, sömürgecilik ve son beş yüz yıllık insanlık tarihinin en büyük kusuru olan liberal ekonomide olageldi.

Yine de bu edebiyatçılarından, filozoflardan, tarih yazarı aydınlarından öğrenebileceğimiz çok şey var. Jean Genet, ömrünün en verimli ve yargılayıcı dönemlerini hapislerde geçirdikten sonra edebiyatı bırakıp siyasete bulaştığında, ilk kez gittiği ABD'de Kara Panterler Hareketi'nin mitinginde kurulu düzenin "suç" ilan ettiği edimleri suçlamıştı (**). Çünkü Genet'in bu konuşmayı yapmasına gerekçe olan şey, Karapanterler Partisi'nin başkanı Bobby Seale'nin tubuklanmasıydı. Seale, Afrikalı kölelerin köullerine karşı çıkıyor, ayrımcılığı ve baskıyı açıkça lanetleyerek ona karşı "siyah öfke"yi besliyordu. Genet, o zaman şöyle söylemişti: "Black Panther Party'nin (Kara Panterler Hareketi) silahlanmak ve gerçek silahlarla silahlanmak istediğini biliyorsak, utak çaplı eylemleri yerine getirmenin teatral ve gereksiz gösterilerden daha iyi olduğunu hiç unutmamalıyız. Bu hareketin üyelerine, barışçılıktan ve siddetten kaçınmaktan bahsetmek canıca olur." Genet haklıydı ve gerçeği hep "çıplak" tarif etmeğe borçluydu ününü. Onu Genet yapan şey, bizi reddeden toplumun reddini gösteren öğretisiydi. Bu öğreti, şunu da gösteriyor bize: Sayıları bir buçuk milyonu bulan gezici tarım işçisi "siyah Kurtler"ın yapmak zorunda olduğu şeyler de pek farklı değil.

DİPNOTLAR:

* Mesela bu yıl Türkiye İstatistik Kurumu'nun açıkladığı veriler, mevsimlik tarım işçisi ücretlerinin yüzde 16 oranında arttığını gösteriyordu. İşte bu oran, medyanın gözlerini bu alana dikmesi, bu alandan hükumate prim yazmaları için bulunmaz bir fırsattı. Öyle

Dahi felsefecilerin, tarih yazıcılarının ve büyük edebiyatçıların yanı sıra Avrupa'da Yahudiler, ABD'de zenciler, Ortadoğu'da Kurtler, köleler ve fahiseler, hırsızlar ve komisyoncular, kocaman cezâevleri, zindanlar, işkenceler ve mahkemeler, soykırımlar, jenositler, işgaller, sömürgecilik ve son beş yüz yıllık insanlık tarihinin en büyük kusuru olan liberal ekonomide olageldi.

yaptılar. Bu oranı göklere çıkardılar. Oysa yine bu gazetelerin haberin içine sakladıkları gerçek suydur. "Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) "Tarımsal İşletmelerde Ücret Yapısı" anket sonuçlarına göre mevsimlik kadın tarım işçilerinin günlük ücretleri 2004 yılına göre yüzde 14,26 artış göstererek 13,62 YTL olarak gerçekleşirken, erkek işçi ücretleri yüzde 16,82 oranında artış göstererek 18,06 YTL olarak gerçekleşti." Onların ücretlerin artış oranı manşette, gerçek miktarların ise satır aralarında gizlenmiş

olur hep. Çünkü utanç vericidir bu miktarlar. Köleliği açığa çıkaran verilerdir okuyanlar için.

** Jean Genet, 1970 yılının 1 Mayıs günü Yale Üniversitesi'nin kampüsünde toplanmış olan yaklaşık 25 bin kişiye bir konuşma yapmak üzere evden çıktığında, Amerikan polisinin onu yakalayamayacağı kaçak yollar denemek zorundaydı. Kürsüye çıkmayı baskındığında, Dreyfus Davası'nı örnek vererek şunu söyledi: "Eskiden Fransa'da bir suçlu vardı: Bu Yahudi'ydü. Burada, (ABD) eskiden ve bugün bir suçlu var: O da Zenci." □

REFERANSLAR:

1. Özbekmezci Şule, Sahil Sare, "Çukurova Bölgesindeki Mevsimlik tarım İşçilerinin Yerleşim Dokuları ve Yaşam Üniteleri" Gazi Üniversitesi Mimarlık ve Mühendislik Fakültesi Yayınları, Cilt 19, No 4, 375-391, 2004, Ankara
2. Leventoğlu Ömer, "Çukurova Bölgesindeki Gezici Tarım İşçilerinin Sosyo-ekonomik Koşulları", Cumhuriyet Üniversitesi, Tokat Ziraat Fakültesi Yayınları, Lisans Tezi, 1994, Tokat
3. Soysal Mustafa, Yurdakul Dğuz, "Adana Ovası'nda Pamuk Toplama İşçiliği", Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 2/1, 1992, Adana
4. Şeker Murat, "Türkiye'de Tarım İşçilerinin Toplumsal Bütünlüşmesi", Değişim yayınıları, 1986, Ankara
5. Tütüncü Enis, CHP Tekirdağ Milletvekili, Çağdaş Sosyal Devlet Projesi, 2003, Ankara

EKİM DEVİRİMİ

Nisan Tezleri'nde ekonomik alanda izlenecek yol şöyle açıklanıyordu: "Bütün topraklar kamulaştırılacak, toprak mülkleri-ne el konulacak, bütün bankalar işçi ve asker sovyetinin denetimi altında bir tek ulusal bankada birleştirilecek, ürünlerin toplumsal üretimi ve dağıtımını üzerinde bir denetim sağlanacaktır". Bu arada Lenin, dünya ölçeğinde sosyal demokrat partilerin burjuvazinin safına geçmesinden dolayı, parti isminin değiştirilerek komünist parti ismini alması ve komünist enternasyonalin kurulması gerektiğini de önerdi.

Emperyalizm ve proleter devrimler çağı olan 20. yüzyıl büyük alt üst olusların, değişimlerin, paylaşım savaşlarının, sosyal ve ulusal kurtuluş mücadelelerinin yüzyıldır. 20. yüzyılın ilk büyük devrimi olan şanlı Ekim Devrimi de bu yüzyılın başında gerçekleşmiştir. Komünist Manifesto'nun yayınlandığı 1848 yılından sonra proletarya kendini iktidara taşıyacak olan ve kendisiyle birlikte ezilen bütün sınıfları özgürleştirecek olan bir silaha, yani bilimsel sosyalizme kavuşmuştur. Bunun ilk pratik deneyimi olan Paris Komünü'nün yetmiş

bir günlük direnişinin başarısızlıkla sonuçlanmasının ardından proletarya, Paris Komünü'nden çıkarıldığı dersler ışığında, 1917 şanlı Ekim Devrimiyle ikinci büyük iktidar deneyimini ve tarihin ilk sosyalist devletini yaratmıştır. Bu durum tarihin akışını değiştirecek şekilde dünya ölçeğinde, proletarya, ezilen halklar ve uluslar için umut ışığı olmuştur. Proletarya, Ekim Devrimiyle beraber sınırsız sınıfsız, sömürsüz bir dünya mücadelesinde burjuvaziye elasmağı edip üretim araçlarını ele geçirecek iktidar olabileceğini göstermiştir.

Ekim Devrimi'nin yaşandığı yüzyılın daha başında, gerek Rusya'da gerek dünya ölçeğinde büyük çalkantılar ve caşmalar yaşanmaktadır. Burjuva devrimler sürecini atlatan kapitalist ülkeler pazar dalasına girmekte ve böylece pazar dalası sonucu bir paylaşım savaşının yolu açılmaktadır.

Bu durum aynı zamanda kapitalizmin emperyalizm aşamasına evrilmesinin de bir sonucudur. Kapitalizmin, emperyalizm aşamasında ortaya çıkan eşitsiz gelişme yasasının emperyalist ülkeler arasındaki çelişkileri artıracaklarını ve bu çelişkilerin de kaçınılmaz olarak bir savaşa yol açacağını belirtir Lenin. Dünyada bu gelişmelerin yaşandığı o günlerde, yani feodal bir ekonomik yapıya sahip olan Rusya da kapitalistleşmenin sancılarını yaşamaktadır. Rusya'da 1861'de yaşanan köylü reformuyla sanayileşmenin temel atılmıştır. Reformla serflik kaldırılmış, ama toprak sahipleri feodal ayrıcalıklarının birçoğunu korumuşlardır. Yıkıma uğrayan bir çok köylü, demir yollarında çalışmak ya da şehirlerdeki yeni fabrikalara ucuz işgücü sağlamak üzere köylerini terk ettiler. Köylü reformunu sanayinin son derece hızlı geliştiği bir dönem izlemiştir. Bütün bu gelişmeler Rusya'da 1905 devrimini doğurmuştur. "Bunun sonucunda köylülük, hem kapitalizm hem de sayısız ortaçağ kalıntısı tarafından ezilirken burjuvazi de bir yandan kapitalizmin gelişmesini hala destekleyen baskıcı ve yoz bir istibdatla öte yandan da 1789 ve 1848 devrimlerinden ve 1878 Paris Komünü'nden çıkartılan dersleri de kapsayan Marksist teori bilgisi ile silahlanmış güçlü bir sanayi proletaryası ile karşı karşıya kaldı" (Lenin, seçme eserler 19). Burjuvazi o sıralar proletaryanın ve köylülüğün başına geçebilseydi çarı alacağı edecek kadar güçlü olabilirdi ve burjuva-demokratik bir cumhuriyet kurabilirdi. Ama böyle bir şey yapmaktan kaçındı; çünkü

proletaryadan korkuyordu. Rusya'da kapitalizmin hızlı gelişimi, batı kapitalizminin bu ülkeye yoğun bir şekilde yatırım yapması ve proletaryanın hızlı gelişimi karşısında burjuvazinin, çar ve batılı kapitalistlerin de desteğini alması ile 1905 Devrimi başarısızlık ile sonuçlanmıştır. Bu durumda, parti içinde Bolşevik ve Menşevikler arasında yaşanan amansız mücadele ve Menşeviklerin uzlaşmacı tavrlarının da etkisi vardır.

Menşeviklerin 1905 Devrimi sırasında izledikleri uzlaşmacı politikaları Lenin, Demokratik Devrim'de Sosyal Demokrasinin İki Taktiği adlı eserinde şöyle ifade eder: "Bu aynı öncüllerden demokratik vargıların tümüyle ifade edilmemesi gerektiği, cumhuriyetin günlük sloganlarda yer alabileceği, geçici bir devrim hükümetinin zorunluluğu düşüncesini yaygınlaştırmaktan kaçınılabilece-

ği, salt bir kurucu meclis toplama kararının kesin bir zafer olarak adlandırılabileceği, eylem amacımız olarak karşı devrimle savaşım görevinin öne sürülmesine gerek olmadığı, böylece bunun bir karşılıklı savaşım süreci gibi anlaşılmaz ve yanlış formüle edilmiş bir şeye indirgenebileceği sonuçlarına varmaktadır. Bu siyasal önerilerin değil; arşiv kurtlarının dilidir."

1905 Devrimi'ni takip eden yıllarda Rusya'da devrimin yenilgi ile beraber çarlık, toprak sahipleri ve burjuvazi ülkede kapitalist-burjuva devrim yoluna girilmesinden yanaydılar. Bu aynı zamanda proletarya açısından yeni baskı koşullarının gelişmesi anlamına geliyordu. 1905 Devrimi'nden sonra başlayan gerici dönemde, Menşeviklerin gizli örgütleri yıkılmış, sosyalist devrimciler dağılmışlardı. Bu durumda tek örgütlenmiş parti Bolşevik Partisi idi.

Bolşevik Partisi halk içinde çalışma olanağı veren her durumdan yararlanıyordu. Buna rağmen 1905 sonrası ağır baskı koşullarında devrimci eylemde bir gerileme söz konusudur Rusya'da.

1905-1907 sonrasında kapitalizm hızlı bir gelişme göstermiştir Rusya'da. Yeni toprak siyaseti adı verilen gelişim, tarımı hızla kapitalistleştirme yoluna sokmuş, büyük toprak sahiplerinin gücünü artırıp buna karşılık topraksız köylülerin sayısını arttırmış, geniş köylü yığınlarını büyük bir yoksulluğa itmiştir. 1910 yılından sonra köylü eylemleri hız kazanmıştır. 1911 yılında geniş bir açlık dalgasından otuz milyon köylü birden etkilenmiştir. Böylece çarlığın toprak siyasetinin sonucu, açık bir biçimde gözler önüne serildi. 1912 Ocak ayında Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi, Prag Konferansını düzenledi. Konferansta Menşevikler partiden çıkarıldı. Böylece partide Bolşevikler ile Menşevikler arasındaki biçimsel birliğe son verilmiş oldu. 1912-1914 yılları Rusya'da devrimci mücadelelerin yeniden hız kazandığı bir dönemdir. Bolşevik Partisi bu dönemde legal çalışma ile illegal çalışmayı bir arada yürüttü. Legal örgütlerde devrimci etkinlikleri yoğunlaştırdı.

1 Ağustos 1914 yılında Almanya'nın Rusya'ya savaş ilan etmesi ile Rusya, Birinci Paylaşım Savaşı'na girmiş oluyordu. Özellikle Almanya ile Avusturya öte yandan ise Fransa ile İngiltere ve onlara bağımlı durumda olan Rusya, bu savaşa hazırlanmışlardı. 1907 yılında İngiltere, Fransa ve Rusya arasında üçlü ittifak; Almanya, Avusturya-Maca-

ristan ve İtalya arasında ise üçlü ittifak kurulmuştu. Kapitalizmin en yüksek aşaması olan emperyalizmde, esitsiz gelişme yasaından dolayı emperyalist güçler arasındaki çelişkilerin çatışmaya dönüşeceği Lenin tarafından daha sonra belirtilecekti.

Fransa ile İngiltere, 1914'ten önce Rusya'nın en önemli sanayi kollarını ellerinde bulunduruyorlardı. Rusya'daki en önemli maddeden endüstrisinin % 72'si yabancı sermayeye bağımlı durumdaydı. Çarlık, İngiltere'ye ve Fransa'ya büyük oranda borçlanmıştı. Böylece Rusya, bu iki ülke tarafından sömürülen bir yarı-sömürge durumundaydı. Birinci Paylaşım Savaşı, emperyalizm çağında tekellenen dünyayı ekonomik yönden paylaşma yarışlarını ortaya çıkartan kaçınılmaz bir sonuçtu. Rusya, savaştan önce ekonomik yönden özellikle İngiliz ve Fransız sermayesine bağımlı durumdaydı. Rusya da, gelişen devrimci durumu bastırmak için bu savaştan yararlanmayı ve kitleleri devrimci mücadeleden uzaklaştırmayı; onları uluslararası savaşla oyalamayı düşünmekteydi. Bu savaş, ülkelerin burjuva partileri tarafından desteklenmişti. İkinci Enternasyonal partileri de bu savaşları savunma savaşları gibi göstererek burjuva partilere yardımcı oldular. Emperyalist amaçlarla başlatılan bu savaşta, özellikle İkinci Enternasyonal partileri ve geçimsiz Menşevik ve anarşist önderleri, sınıf mücadelesini bir tarafa bırakarak ana yurt sa-

vunması adı altında emperyalist savaşa taraf olmuşlardır. Örneğin anarşist önder Kropotkin, Prusya militarizmine karşı Fransız bağımsızlığının amansız bir savunucusu olmuştur. Plehanov asın "yurtsever" olmuştur, ittifak devletlerinin savas gerekçelerinin haklı olduğunu söylemeye başlamıştır. Rus mültecileri arasında bizzat gönüllü toplayarak Fransız ordusunda savaşmalarına aracı bile olmuştur.

Narodnikler'den sosyalist devrimcilere ve Menşeviklere kadar bütün bu partiler, aslında kapitalizmi sürdürmeyi ve iyileştirmeyi savunan burjuva demokratlarının küçük burjuva kesimini oluşturuyorlardı. Bunların hepsi, Rusya'da sosyalizmin zafere ulaşma olanağını inkâr ediyor, sosyalist

Çarlık ordusu dışarıda üst üste yenilgiler alıyordu. Savaş ilerledikçe halkın durumu günden güne bozuluyor, hoşnutsuzluk artıyordu. Artan bu hoşnutsuzluk sonucu, işçi grevleri, köylü ayaklanmaları ve toprak işgalleriyle beraber ordu içindeki askerler arasından da Bolşevik saflara geçenler çoğalıyordu. Bolşevik Partisi özellikle ordu içinde proleter kökenli askerlere yönelik propagandalar yürütüyordu.

dönüşümüne karşı çıkıyor ve emperyalist politikaları destekliyordu. Lenin'in sosyal şoven dediği bu yapılar, ülke içinde açıkça burjuvazi ve işçi sınıfı arasında sınıf barışını, ülke dışında ise öteki uluslara karşı savaşı savunuyorlardı. Bu savaşa karşı çıkarak emperyalist savaş bir iç savaşa dönüştürme çağrısı yapan tek parti ise Bolşevik Partisi'ydi. Bolşevik Partisi bu savaşın yurt savunması için değil yabancı toprakların ele geçirilmesi, toprak ağalarıyla kapitalistlerin çıkarları uğruna yabancı ulusların yağması için başlatıldığını savunuyordu. Lenin, İkinci Enternasyonal'in tavrını eleştirerek Üçüncü Enternasyonal'in kurulması için çağrı yaptı. İkinci Enternasyonal partilerinin oportünizmini ve savaş karşısındaki şoven tutumlarını şiddetle eleştirdi. Üçüncü Enternasyonal ilk toplantısını 1915 Eylül başlarında Zimmerwald'da yaptı. 1916 yılında ise Üçüncü

Enternasyonal ikinci konferansı İsviçre'de toplandı. Bolşevik politikalar, emperyalist savaşın iç savaşa dönüştürülmesi, kendi emperyalist hükümetlerinin savaşta yenilgisi ve Üçüncü Enternasyonal'in kurulması gündemler. Bu ilkeler, iki konferansta da kabul edilmedi. Lenin, ilkeleri kabul etmeyen enternasyonalistleri eleştirecek, ayrıca sol sosyal demokratlar arasında bulunan Rosa Lüksemburg ve Karl Liebknecht'i tutarsızlıkla suçlayacaktı. Sosyalist devrimciler ve Menşeviklerin iç barış ve anavatanı savunma politikaları

na karşı Bolşevikler, emperyalist savaşta iç savaşa çevirme ve savasta kendi hükümetlerinin yenilgisi sloganını ileri sürüyorlardı. Bu savasta kendi hükümetlerinin yenilmesini, devrimin başarısı için yararlı görüyorlardı. Böylece bu yenilgi, halkın çarlığa karşı zafer kazanmasını kolaylaştıracaktı. Çarlık, savaş süresince Bolşeviklere karşı ağır baskı koşulları uygulamış, yayınlar yasaklanarak Bolşevik kadrolar sürgüne gönderilmişti. Aynı zamanda savaş sü-

recinde ekonomik yapı daha da bozulmuş, halk daha fazla yoksullaşmıştır. Bu orada çarlığın işçi sınıfı karşısında düştüğü çaresizliği gören burjuvazi, 1915 yılında savaş gereksinimleri için "Savaş Sanayileri Komitesi"ni kurdu. Burjuvazinin sloganı; "her şey savaş için, herkes savaş için"di.

Çarlık ordusu dışarıda üst üste yenilgiler alıyordu. Savaş ilerledikçe halkın durumu günden güne bozuluyor, hoşnutsuzluk artıyordu. Artan bu hoşnutsuzluk sonucu, işçi grevleri, köylü ayaklanmaları ve toprak işgalleriyle be-

raber ordu içindeki askerler arasından da Bolşevik saflara geçenler çoğalıyordu. Bolşevik Partisi özellikle ordu içinde proleter kökenli askerlere yönelik propagandalar yürütüyordu.

Rus burjuvazisi çarlığın çaresizliğini görünce; hem paylaşım savaşını sürdürmek hem de devrimci mücadeleyi bastırmak için emperyalistlerin desteğini de alarak çarı devirme kararı aldı. 1917 yılının ilk ayında baskent Petrograd, Moskova, Baku ve

birçok şehirde büyük işçi eylemleri gelişti. 26 Şubat'ı 27 Şubat'a bağlayan gün askerler, artık halkın üstüne ateş açmayı redd ederek kışlalarından çıkıp işçilere katılmaya başladılar. Ayaklanan işçiler ve askerler, çarın bakanlarını tutuklamaya başladılar. Ayaklanma diğer kentlere de yayıldı. Aynı gün Petrograd'da bir işçi ve asker delegeleri sovyet'i kuruldu. Çarlık artık son nefesini vermekte; ama devrime hala karşı koymaya çalışmaktaydı. Sovyetler her yerde yönetime el koyarak; kendi milis gücünü ve mahkemelerini oluşturuyordu. Lenin devrimin için bu denli başarıya ulaştığını şöyle açıklar: "Bunalımın patlak vermesinde savaşta yenilgi olumsuz bir etmen olmakla beraber; İngiliz ve Fransız emperyalizminin İngiliz-Fransa finans kapitali ile okrobristerlerin ve Rusya'nın anayasal demokratik sermayesi arasındaki bağ, bunalımın hızlanmasında bir etmen olmuştur" (Uzaktan Mektuplar, seçme yapıtlar, syf6). Sovyetlerde daha çok sosyalist

devrimciler ve Menshevikler hâkim olduğu için halkın savaşın bitirileceği yönündeki beklentileri boşa çıkıyordu. Bunlar devrimin tamamlanmış olduğunu savunarak geçici bir hükümet kurma çalışmasına başladılar. Ve burjuvazi Mensheviklerle sosyalist devrimcilerin desteğini alarak geçici bir hükümet kurdu. Lenin bu hükümeti, burjuvazinin ve burjuvalaşmış toprak ağalarının hükümeti olarak değerlendirdi. Lenin, iktidarın burjuvaziye teslim edilmesini, Rusya'da çok yaygın olan küçük burjuvazinin varlığı ve proletaryaya etkisiyle açıklıyordu. Bolşevik Partisi, bu gelişmelere karşı geçici hükümetin burjuva yüzünü teşhir etmek için çalışmalara başladı. Şubat Devrimi'nden sonra yeni koşullar meydana gelmiş ve ikili bir iktidar doğmuştur. Bir yanda işçi ve asker Sovyetleri, diğer yanda ise burjuvazinin kurduğu geçici hükümet vardı. Burjuva devriminin gerçekleşmesiyle devrimin ilk adımı atılmış, çarlık ortadan kaldırılmıştır. İkinci adım ise proletaryanın iktidarı ele almasıydı. Buna karşın bir yandan çarlık, öte yandan burjuvazi, yükselen devrimci duruma karşı iktidarlarını devam ettirebilmek için çabalarını sürdürüyor ve hala çarlığı ayakta tutabilmenin yollarını arıyorlardı. Şubat Devrimi'nin olduğu günlerde İsviçre'de bulunan Lenin, yaşanan gelişmeler doğrultusunda Rusya'ya dönmeye karar vermiş, 3 Nisan günü Rusya'ya dönmüştür. Lenin'in Rusya'ya dönüşü, parti ve devrim açısından büyük önem taşıyordu. Ertesi gün Bolşevik Partisi merkez komitesi; Petrograd komitesiyle Rusya İşçi ve Asker Delegeleri Sovyeti'nin bolşevik dele-

gelerine burjuva devrimden sosyalist devrime nasıl geçileceği konusunda bir rapor sunmuştur. Bu rapor, ünlü Nisan Tezleri'ni oluşturuyordu. Nisan Tezleri'nde ekonomik alanda izlenecek yol şöyle açıklanıyordu: "Bütün topraklar kamulaştırılacak, toprak mülklerine el konulacak, bütün bankalar işçi ve asker sovyetinin denetimi altında bir tek ulusal bankada birleştirilecek, ürünlerin toplumsal üretimi ve dağıtımını üzerinde bir denetim sağlanacaktı". Bu arada Lenin, dünya ölçeğinde sosyal demokrat partilerin burjuvazinin safına geçmesinden dolayı, parti isminin değiştirilerek komünist parti ismini alması ve komünist enternasyonalin kurulması gerektiğini de önerdi. Bu sırada Bolşevik Partisi yedinci konferansı toplanmış, Nisan Tezleri'yle ilgili önemli kararlar alınmıştır. Geçici hükümetin savaşa devam etme kararı ve alınan yenilgilerle beraber temmuz ayında sokak eylemleri yeniden artmış, burjuvazi bu yüzden Sovyetlerin yetkilerini alarak ikili iktidar durumuna son vermiştir. Temmuz günlerinden sonra Bolşevikler, 6. kongrelerini toplayarak gelişen durum karşısında yeni politikalar belirlediler. Kongrede Lenin'in tezlerinin onaylanması yönünde kararlar alındı.

Ekim ayına gelindiğinde Lenin, temmuz olaylarından sonra ülkede silahlı bir ayaklanmanın ve iktidarı ele geçirmenin uygun koşulları olduğunu belirterek, 7 Ekim'de Finlandiya'dan Rusya'ya dönmüş ve gerekli hazırlıkların başlaması için çalışmalara koyulmuştur. Merkez komitesi yaptığı toplantıyla silahlı ayaklanmanın hemen başlatılması yönündeki kararı

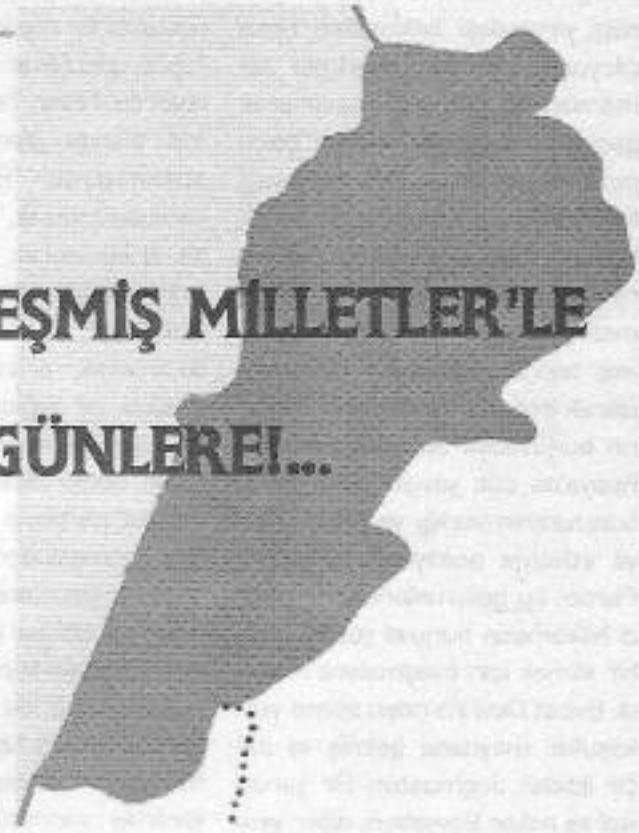
onayladı. Komite ayaklanmayı yürütmek için ülkenin birçok yerine temsilciler yolladı. Silahlı ayaklanmayı yürütecek olan işçi ve kırsal muhafız birlikleri oluşturuldu. 16 Ekim'de parti merkez komitesi, başında Stalin'in bulunduğu, ayaklanmayı yürütecek bir parti merkezi seçti. 24 Ekim günü kırsal muhafızlar, küçük topluluklar halinde garları, elektrik santrallerini, silah depolarını basım evlerini ele geçerek baskentin tam işgalini sağladılar. Hükümet 25 Ekim'i 26 Ekim'e bağlayan gece çarlık sarayın tesliminden sonra devrildi. İkinci Sovyet kongresinde başta Lenin olmak üzere Bolşevik önderler, ayakta akışlanıyorlardı. Menshevik ve sosyalist devrimciler kongreyi terk ediyor, 26 Ekim günü kongrenin son oturumunda bütünüyle Bolşeviklerden oluşan bir işçi köylü hükümeti seçiliyordu. Lenin hükümet başkanı, Troçki dışisleri, Stalin ise milliyetler sorunu ile görevlendirildiler.

Ekim Devrimi'yle beraber dünyada sosyalizmin ilk deneyimi yaşanmış, dünyanın değişik coğrafyalarında halklar ve ezilen uluslar, sosyalizm ışığında silahlı mücadeleye başlamışlardır. Emperyalist saldırganlığın her geçen gün arttığı günümüzde Ekim Devrimi, ezilen dünya halklarına ve proletaryaya kurtuluşun yolunu göstermeye devam ediyor. □

Kaynakça:

1. Dünya Devrimler Ansiklopedisi
2. 1917 Sovyet Devrimi 1-2 Evrensel Yayıncılık
3. Marks'tan Mao'ya Devrimci Diyalektik: Şubat Yayınları

LÜBNAN'DA BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'LE "BARIŞ"LI GÜNLERE!

Genişletilmiş Ortadoğu ve Kuzey Afrika Projesi'ni hayata geçirmek adına, dünyanın ezilen halklarından Ortadoğu halkları açıkça katlediliyor.

ABD ve onunla ittifak yapan diğer emperyalist güçler ve onların Ortadoğu'daki yerli uşakları, Ortadoğu'yu yeniden şekillendirmek adına saldırı planları geliştirip bunları pratiğe geçirmeye çalışıyor. Dünya kurtarıcılığına soyunduklarını iddia eden güçler, dünyadaki 'demokrasi ve barışı tehdit eden odaklar' arasında belirlemiş oldukları Ortadoğu'daki Irak, İran, Suriye, Hizbullah ve Hamas'ı bahane ederek bu bölgeye donuk askeri ve

psikolojik saldırılarını Irak'a yaptıkları müdahale ile yaşama geçirmeye başladılar. Dört yıldır Irak'taki direniş güçlerinin saldırıları karşısında adeta batağa saplanmış durumda olan işgalci güçler, çıkış yolları bulmaya çalışıyorlar. Bir yandan Irak halklarını birbirine kındırmaya çalışıp etnik ve mezhepsel ayrımlar yaratmaya çalışıyorlar; bir yandan da siyonist İsrail'in bölgedeki saldırılarını açıktan, hem bu ülkeye silah temin ederek hem de dünya kamuoyuna yaptıkları açıklamalarla gösteriyorlar.

İsrail'in, Temmuz ayında, Filistin'de ve Lübnan sınırında kaçırılan askerlerini kurtarmak adına, Gaz-

ze ve Güney Lübnan'a yönelik yaptığı saldırılarda binin üzerinde insan yaşamını yitirdi, binlercesi yaralandı ve on binlerce insan da evsiz kalarak yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda bırakıldı. Yaşanan bu saldırıların esas gerekçesi, İsrail'in kaçırılan askerlerini kurtarmak mıydı? Elbette ki hayır! Lübnan'ın güneyine ve Filistin'in Gazze bölgesine yapılan, tüm sivil halkı ve sivil altyapıyı hedef alan saldırılar, ABD'nin bölge halkına vermek istediği mesajın, kendisinin silahlı gücünün, Ortadoğu'da taşeronluğunu yapan İsrail aracılığı ile iletilemesiydi. Yani, saldırının; İsrail'in, 'meşru müdafaa hakkını kullanması' yalanı veya aldatmacası ile uzak-

tan yakından bir ilgisi yoktu.

ABD ve Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi'nin daimi üyelerinin Lübnan'a yönelik İsrail saldırılarını karşısında, aymazca Hizbullah ve Hamas'ı sorumlu tutup İsrail'in meşru müdafaa hakkını kullandığını açıklamaları, bu güçlerin ne derece insan hakları savunucusu olduklarını bir kez daha dünya halklarına göstermiştir. AB devletleri ve Türkiye Cumhuriyeti devletinin ise İsrail devletini 'orantısız güç kullanmakla eleştirmeleri ve İsrail'e itidal tavsiye etmeleri, iki yüzlü bir tutumdur. Bir yandan bu ülke ile her türlü işbirliği yapacakların bir yandan da böyle samimiyetsiz bir açıklamada bulunacakları. Birakalım bu devletleri, dünya barışını korumak ve bozulan barışı tesis etmek amacı ile kurulduğu kuruluş bildirgesinde yazılı olan BM Örgütü, yaşanan saldırı karşısında susarak işlevsizliğini ve kimlere hizmet ettiğini bir kez daha kanıtlamıştır. BM, ABD'nin dünyadaki çatışmaları ve çelişkileri büyütme çabasına 1990'lı yıllardan bu yana engel olmak yerine, bu ülkeye karşı hiçbir yaptırım uygulamayarak ABD'nin elini güçlendirme işlevini görmektedir. Bunun yanında kırk

yıllık aşkın süredir Ortadoğu'da Filistin halkına sürekli saldırıda bulunan ABD'nin jandarması İsrail'e karşı da bugüne dek sessiz kalmıştır. Lübnan'daki tesisleri ve barış gücüne mensup görevlileri hedef alanın BM Güvenlik Konseyi sadece, yaşananlardan kaygılı olduğunu bildirmekle yetinmiştir.

İsrail, bir ay kadar süre zarfında Lübnan'a yönelik, insan haklarına ve savaş kurallarına aykırı şekilde askeri saldırıda bulundu. İsrail, emperyalist devletlerden gelen öneriler üzerine, BM'nin Lübnan-İsrail sınırındaki BM Geçici Görev Gücü sayısını 15 bine çıkarması kararını alması ile saldırılarına son verme kararı aldı. BM Güvenlik Konseyi'nin 1701 sayılı kararını şu şekilde özetleyebiliriz:

- Tüm çatışmalar duracak.
- Ateşkes ilan edilecek.
- Hizbullah, savaşı tetikleyen baskında kaçtığı İsrail askerlerini derhal ve koşulsuz serbest bırakacak. Hizbullah'ın baskına gerekçe olarak gösterdiği İsrail hapishanelerindeki Lübnanlı esirlerin bırakılması ise zaman içinde halledilecek.
- Lübnan hükümeti, Libani Neh-

ri ile İsrail sınırı arasında kalan bölgeye asker (15 bin-30 bin) konuşlandırılacak.

- Halihazırda aynı bölgede görev yapan 2 bin kişilik BM gücü, 15 bin kişilik bir güce dönüştürülecek. Sorumluluk ve yetkisi de artırılabilecek. Hem Lübnan ordusunun güneyde hakimiyeti sağlamasına yardım edecek hem de ateşkesi uyulup uyulmadığını denetleyip uyulmasını sağlayacak.

- Lübnan ordusu ve BM gücünün Güney Lübnan'da konuşlandırıldığı süreçte İsrail birlikleri de bölgeyi terk edecek.

- Lübnan'daki bütün silahlı grupların (Hizbullah) silahsızlandırılması ile ilgili Taif Antlaşması'nın ilgili hükmü ve BM'nin 2004 tarihli 1559 ve 2006 tarihli 1880 sayılı kararları ile Lübnan hükümetinin 26 Temmuz 2006 tarihli kararı bütünüyle uygulamaya geçerek Lübnan'da Lübnan hükümetinden başka hiçbir silahlı otorite bulunmayacak.

- Lübnan'a, hükümetin bilgisi ve izni haricinde hiçbir silah sokulamayacak.

- Şeba çiftlikleri başta olmak üzere İsrail ile Lübnan arasındaki sınır anlaşmazlıkları giderilecek.

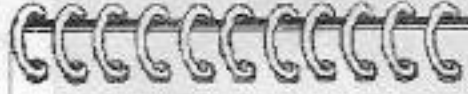
Bu kararın esası, Hizbullah'ı silahlı bir güç olarak tasfiye etme planının hayata geçirilmesini ve örgütün İran ve Suriye'yle lojistik bağlarının kesilmesini öngörüyor. Bir başka deyişle BM'nin 2004 yılında aldığı 1559 ve 2006 yılında aldığı kararları uygulayacak siyasi ve askeri bir irade ortaya koyuyor. Her iki karar da Lübnan'daki tüm silahlı grupların (yani Hizbullah'ın) silahsızlandırılmasını ve Lübnan hükümetinin Lübnan'ın tümünde egemenliğini sağlamasını yani ülkedeki Suriye ve İran parmağının kesil-

mesini öngörüyor; ancak çağrıda bulunmakla yetiniyordu. BM 1701 sayılı kararla bir adım öteye geçip hem Lübnan hükümetine hem de uluslararası topluma rol biçiyor, görev veriyor. Hizbullah şu tarcihe zorlanıyor. Ya silahlı mücadeleyi sürdürecektir ya da tamamen siyasi sahneye çekilecek.

Türkiye'nin Barış Sevdası(!)

İsrail'in saldırıları karşısında; "Lübnan halkının yaşadığı üzüntülere ortağız" açıklamaları ve birkaç telefon trafiğiyle veya "Lübnan'a asker göndereceğinizde Kandil Dağları'na asker gönderin." şeklinde beyanlarla, göstermelik olarak İsrail karşı olduğunu ifade eden iktidar ve muhalefet partilerinin tavırları da ibreti alemlikti. İsrail'in Lübnan halkına dönük orantısız güç kullanımı noktasında eleştiride bulunan T.C. devletinin hükümeti, emperyalist ülkelere ve onların temsilcisi BM'den gelen Lübnan'a konuşulacak barış gücünün komuta kademesinde yer alması istemi karşısında, zafer kazanmış komutan havasına girdi. ABD'nin Irak'a saldırısından sonra, ABD'ye destek olmak adına, TBMM'den geçiremediği 1 Mart Tezkeresi'nin hezimetini yaşamamak için çalışmalarına hız verdi. Lübnan'a asker göndermenin insani yönü olduğu, bu tezkerenin Hizbullah'ı silahsızlandırma amacını gütmeyeceği dile getirilerek AKP içerisinde fire verilmesinin önü alınmaya çalışıldı. 5 Eylül 2006 tarihinde BM'nin 1701 sayılı kararı doğrultusunda meclis genel kurulunda görüşülen tezkerede, 340 milletvekilinin oyu ile kabul edildi.

1701 sayılı karar açıkça İsrail lehine hazırlanmış bir niteliktedir. T.C. parlamentosunun almış oldu-

ABD ve Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi'nin daimi üyelerinin Lübnan'a yönelik İsrail saldırıları karşısında, aynı zamanda Hizbullah ve Hamas'ı sorumlu tutup İsrail'in meşru müdafaa hakkını kullandığını açıklamaları, bu güçlerin ne derece insan hakları savunucusu olduklarını bir kez daha dünya halklarına göstermiştir

ğu karar, emperyalistlerin Büyük Ortadoğu Projesi(BOP) talimatları doğrultusunda gerçekleştirilen İsrail'in katliamlarını meşrulaştırmadan başka bir amaca hizmet etmemektedir. Çünkü bu proje, emperyalistlerin çıkarına su arı için engel teşkil eden unsurların tasfiyesi anlayışına dayanmaktadır. İsrail'in dünya kamuoyu önünde mahkum edilmesi için çaba harcama yerine, emperyalistlerin aldığı kararı harfiyen yerine getirmek için hiç vakit geçirmeden çaba harcamak başka ne anlama gelebilir? İsrail bombardımanında binlerce insan ölürken, bir ülkenin bir bölümü yerte bir edilirken ve yüz binlerce insan yaşadığı yerden göçe zorlanırken sesini çıkarmayan BM, bölgeye yerleştireceği 15 bin gücü ile bir daha böyle bir sal-

dının olmayacağı garantisini nasıl verebilir?

Ortadoğu veya dünyanın diğer bölgeleri, nasıl ki askeri güçle denetim altına alınmıyorsa bugünden sonra da alınamayacaktır.

Lübnan'a dönük yaşanan bir aylık saldırılarda, İsrail Genelkurmay Başkanı Korgeneral Dan Halutz, Hizbullah'la savaşta yetersiz kaldıklarını itiraf etti. Korgeneral Halutz, savaş sırasında operasyonel, lojistik ve komuta sorunları yaşandığını söyledi. İsrail Genelkurmay Başkanı, konuyla ilgili soruşturma başlatılmasını desteklediğini de açıkladı. İsrail Başbakanı Ehud Olmert, Lübnan savaşıyla ilgili olarak sert eleştirilere hedef oluyor. Bölgeye insani yardım ve İsrail'in önünü almaya dönük çabaları içermeyen hiçbir uğraş, burada yaşayan halkın menfaatine değildir. T.C. devletinin de varolan politikaları ve çabaları, ABD'nin başını çektiği emperyalistlerin BOP'sini hayata geçirmekten öte bir anlam ifade etmemektedir. AKP hükümetinin politikaları da bu projeye hizmet etmektedir.

Türkiye'deki savaş karşıları, devrimciler, sosyalistler ve komünistler 5 Eylül günü mecliste oylanan tezkereye karşı etkili bir karşı koyuş sergileyemediler. Tezkerenin meclise gelmesinden önce ve mecliste görüşüldüğü gün yapılan tezkereye karşı çalışma ve eylemlerin birikteliği sağlamaktan öte dar grupçuluğa hizmet etmesi, Türkiye'deki devrimcilerin, demokratların, yurtseverlerin başarısızlığını ve marjinalliğini bir kez daha gösterdi. Bu tutum terk edilmediği sürece barışı sağlama adına daha birçok katliama yol vereceğiz. □

H
A
P
İ
S
H
A
N
E
D
E
NH
A
P
İ
S
H
A
N
E
Y
E

MEKTUPLAR

"Hapishaneden Hapishaneye Mektuplar" köşesi kısa bir süre önce başlamasına rağmen Özgür Düşün'ün en çok ilgi gören bölümlerinden biri oldu. Köşe kurgulanırken hapishanelerdeki devrimci tut-saklarla irtibat kurmak, seslerini duyurmaya aracı olmak, onları daha iyi anlamak ve yalnızlıklarını paylaşmak amaçlanmış, diğer yandan da demir parmaklıkların erkasında olmasa da başka tür bir tut-saklık yaşayan "özgür" bizlerin hapishane olgusuna bakışı yansıtılmak istenmişti. Hapishanelerden (özellikle F tiplerinden) dergimize gelen onlarca mektup amacımızın "hapishaneden" bölümünü karşılarken, "özgür" hapishane mektuplarına yer vermede eksik kaldığımızı gördük. Bu yüzden bu sayıda "dışarıdan içeriye" yazılan bir mektubu sunuyoruz. Köşede yayınlanmak üzere eleştiri, öneri, mektup ve yazılarınızı yollamaya devam edin...

Merhaba;

Araya yollar, sınırlar, parmaklıklar girince sanki tüm insani duygular daha şiddetli yaşanıyor. Sevgili daha fazla özleniyor, tanıdık bir koku duymak için daha fazla güç sarfediliyor; geçmisten bir anı ya da annenin yaptığı sıcak yemeğin tadı hatırlanmaya çalışılıyor tüm gayretle. Banim gibi 23 yaşında şehirli bir genç için hapishaneyi düşünmek ilk seferde bunları çağırıyordu. Ancak hapishaneye mektup yazma fikri ortaya çıkınca, bu kavramla ne zaman, nasıl karşılaştığımı düşünmeye başladım. Henüz çocukken duy-

duğumuz bir söz vardı: "hapse düşmek". "Hapis" ve "düşmek" yan yana olduğuna göre, mutlaka kötü bir şeydi su hapishane. Uskûder'da Paşakapısı'nın önünden geçerken adimianımı hızlandı; ama meraklı kaçamak gözlerle tarihi binanın içerisinde birşeyler görmek için çabalamaktan da geri durmazdım. Çocukluktan kurtulup dünya klasiklerini okumaya başladığımda, Tolstoy'un Dirilişiyle bir kez daha karsıma çıktı hapishane. Roman boyunca asil bir prens olan baş kahraman Nehludov Rusya'daki hapishaneleri gezer. 1800'lerin sonlarında Çarlık Rusya'sında hapishaneler içler acısıdır. Önce adli tutukluların koşuşlarından başlar Nehludov. Kadınlarını doyuracak para bulabilmek için asillerin ormanlarındaki birkaç ağacı kesip satma girişiminde bulunan ama yakalanan köylüler, çarpık adalet sisteminin "avukatlık oyunları" sonucunda boşu bosuna hapse atılmış masum insanlar, işçiler, göçmenler, kadınlar... korkunc ve pislik içindeki dehlizlerde hastalık ve açlıkla boğuşan, kimi yanında çocuğuyla, zayıf şişman irisi ufağı yüzlerce yoksul insan; asil, zengin, şık giyimli bu adamın gözleri önünde durmaktadır. Diğer taraftan gittikçe sayıları artan siyasi mahkûmlar Nehludov'un ilgisini çeker. Yeşeren sosyalist fikirler şehirli, varlıklı ailelerin çocuklarını etkilemiş, süregiden toplumsal düzenin adaletsizliklerini fark etmelerini sağlamıştır. Bunlar tıpkı Nehludov gibi alışkanıkları olan seçkinlerken, sosyal sınıflarının avantajlı konumlarını terk ederek mücadeleye katılmış, daha sonra yakalanmış, mahkemeye çıkarılıp mahkûm edilerek cezaevine konmuşlardı. Hapishanede de tıpkı diğer köylüler gibi pislikle, bitle ve diğer insanlık onuruna yakışmayacak muamelelerle sevmeye çabalıyorlardı.

Tolstoy'un romanını yazdığı dönemdeki ayağına zincir vurulmuş, ölüme terk edilmiş tutuklulardan söz etmiyoruz bugün. Daha doğrusu, tutsaklara uygulanan şiddet bu kadar aleni değil günümüzde. "Kılıf hazırlanmış", planlanmış katliamlar çağındayız. Bu çağın ilk örneklerinden, hafızama kazınmış hapishane katliamı Ulucınlar'dı. Eylül'ün 26'sında 7. yılını dolduran katliamda kaybettüğümüz Mahir

Emselsiz, Önder Gençaslan, Halil Türker ve hayatını kaybeden diğer tüm devrimcileri anarken hapishanenin soğuğu bir kez daha yüzümüze çarpıp demir parmaklarını diğer tarafına götürüyor bizi. Bu sefer 2000'de "Hayata Dönüş" haberleriyle sarsılısınız. 19 Aralık'ta 20 hapishanede aynı anda düzenlenen katliamlarda 28 tutsak öldürüldü. Bizler o günleri gazetelerde yakılmış kadın mahkûm Birsan Kars'in battaniyeye sarılmış halde ambulanstaki fotoğrafı ve "hepimizi yaktılar" haykırısıyla hatırlıyoruz. Ve tabii katliama en büyük ortaklığı yapan medya ve gazetelerin haber ve manşetleriyle. Örneğin Milliyet "Sahte oruç / Kanlı iftar", "Tantana Milliyet'e açıldı: Ölüm orucu yapıyoruz diye kandırdılar. Hastaneye kaldırılanların çoğu sağlam çıktı", "Ancak, ölüm orucu tuttuğu sanılan bircak mahkûmun, turp gibi olduğu görüldü" gibi ipe sapa gelmez, içerdekileri dışardakilerin gözünde küçültmeye yönelik ifadelerle halkı yanıltmaya çalışırken; bir taraftan da "Hayat güzeldir" gibi trajikomik manşetlerle ölüm orucu direnişçilerini kendince "doğru yola" getirmeye çalıştı.

Yukarıdaki örneklerde aktarmaya çalıştığım esas mesele şudur: Dışarıdaki bizler; örgütlü insanlar, örgütsüz insanlar, öğrenciler, işçiler, kadınlar, köylüler...Çoğumuz, parmaklıkların diğer tarafını net bir şekilde göremiyoruz, sesleri işitemiyoruz. F tüpi bir hücrede nasıl yaşanır, hayal bile edemiyoruz. İşte bu yüzden medyanın, gazetelerin ağzından hapishanelerle ilgili aktarılanlara değil doğrudan içeriden gelen haberlere ihtiyacımız var.

Sevgili yol arkadaşları,

Bu mektubun sonunda, araya giren parmaklıkların, sınırların ve duvarların hiç de korktuğum kadar kalın, asılmaz olmadığını görüyorum. Aksine başta bahsettiğim gibi bu sınırların içeridekileri dışarıdakilere her geçen gün daha fazla yaklaştığını düşünüyorum. Sonbahar yağmurlarının ıslattığı toprağın kokusunu duyumsayacağımız, Muzur'un mavî sularında yüzeceğimiz, yıldızlara girecek anlamda bakabileceğimiz, ama her şeyden önemlisi kelimenin tam anlamıyla "özgür" olacağımız günlerin umuduyla ve dostlukla selamlıyorum.

21.09.2006 / İstanbul

————— Bugün "öğretmen merkezli sistem"den "öğrenci merkezli sistem"e geçildiğini dile getiren MEB, teori ile uygulamanın birbirine zıt olduğunu herkesten daha iyi bilmektedir. 150 yıllık tren rayları üzerine "hızlandırılmış tren"i yerleştiren bir anlayışla aynı mantığı yürüten bu düzenlemenin ileri kapitalist ülkelere eğitimi eklemekle değil başka bir fonksiyonu olmayacaktır. —————

EĞİTİMDE BİREYİN TÜKENİŞİ VE GARDİYANLAŞMA

Yeni bir öğretim / öğrenim yılına girdiğimiz bugünlükte eğitim kurumu, içinde bulunduğu çarpıklıkta ve eğitimin sistem içinde kullanılma biçiminde, değişen toplumsal koşullarla birlikte yeni anlamlar ve görünüşler kazanmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan bu yana eğitim kurumu, "kalkınma" kavramı ile birlikte ele alınmıştır. Kapitalizmin merkezinde yer alan ülkelere eğitim, sistemin içsel dinamiği ve ona koşut şekilde işlev görerek ortaya çıkmış ve ideolojik denetim aygıtı olarak toplumun istenilen yönde yeniden ure-

tilmesinde başat rol üstlenmiştir. Ülkemizde ise, eğitim, kalkınmanın kaldıraç olarak görülmüştür. Tanzimat dönemine kadar medreselerde Osmanlı ideolojisine uygun eğitim verilirken, Tanzimat sonrasında "batılılaşma" rotasında Avrupa merkezli bir anlayış benimsenmiştir. Avrupa'da eğitim bu süreçte kapitalizmin bir sonucu olarak farklı bir karaktere bürünürken, Osmanlı ve onun devamında Cumhuriyet, onu kapitalizmin motor gücü olarak algılamış ve bu yönde uygulamalara girişmiştir. John Dewey gibi o dönemin Avrupalı eğitimcileri Cumhuriyetin ilk yıllarında özel olarak Türkiye'ye getirilmiş ve devletin ye-

pilasma aşamasında olan ideolojisi "Kemalizm"le bütünleşecek şekilde bir eğitim anlayışı geliştirilmiştir. Bu anlayışın temel amacı eğitim yolu ile ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan "cumhuriyet bireyi" yaratma idi. Aklın araçsallaştırarak düzenin egemenliğine sokulacağı bu mantık çerçevesinde birey tek tipleştirilmeye itilmiş ve eğitim bunun aracı olarak kullanılmıştır. Toplumun örneğine "batılı-modern" tipte bir model konulmuştur. Bu tipolojideki insan modeli, sadece aklın özgürleşmesini eğitimle elde eden değil, aynı zamanda ekonomik bilinci ede edip ülkeyi kalkındırmayı amaçlayan "sorumlu" ve ödevlen olan bir bire-

yi amaçlamıştır. Kemalist bürokrasinin, tasfiye edilen gayrimüslim burjuvazinin yerini alarak kompradörleşmesi, kapitalist dünya ile bütünleşmenin gereklerini en hızlı şekilde eğitimle yapmayı gerektiriyordu. Bunun ideolojisine "modernleşme" ya da "batılılaşma" diyecekti. Kapitalizmin bu topraklardaki adı olan "modernleşmenin/batılılaşmanın", maddi kültür olarak toplumsallaşması en olanaktı ve en merkezi şekilde ancak eğitim kurumu ile gerçekleştirilebilirdi. Kapitalist Avrupa'daki gibi burjuva demokratik devrimini yapamamış ülkelerde kapitalizmin gelişimi de kapitalist ülkelere bağımlı şekilde olacaktı. Bu objektif şartlardan ileri gelen bir durum değil, tamamen yönetsel bir tercih meselesiydi.

Toplumsal bir devrimin üzerine oturmeyen cumhuriyetin arkaik yapısı, çarpıtılmış bir toplumsal tarih bilinci ve homojen-kaynaştırılmış bir toplum amacına hizmet

edecek şekilde ülkedeki eğitimin temeları arasındaki önemli yerini alıyordu. Özellikle "Köy Enstitüleri" bu amaçlar çerçevesinde oluşturulmuştur. Bu proje, köylü nüfusun yerinde kalkınması amacının bir parçasıydı. Demokrat Parti ile bu projeye rafa kaldırılacaktır. Demokrat Parti ile başka bir klik kalkınmanın öncülüğünü üstlenecektir. Ancak, gidilecek yer değişmemiştir. Sadece arabayı kullananlar değişmiştir. Ama arabanın ruhsatı Kemalizm'e aittir. Resmi ideolojinin kendini yerinden ureteceği alan eğitim kurumudur. Dolayısıyla eğitim aynı zamanda bir ehilleştirme alanıdır. Bu açıdan Althusser'in devletin ideolojik aygıtlarına yaptığı vurgu, ülkemiz yarı-feodal burjuva karakterinde daha fazla önem kazanmaktadır.

Kürtler de eğitimle düzene eklenilmeye çalışılmıştır. Yatılı Bölge İlköğretim Bölge Okullarının (YİBO) çoğunlukla Kürt coğrafyasında inşa edilmesi Kürtleri eğitimle Türkleştirme amacını taşıyordu. Bugünkü hükümetin okul öncesi eğitimin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde zorunlulaştırması bu ideolojik amaçın bir parçasıdır.

Kalkınmanın aracı olarak inşa edilen eğitim artık günümüzde büyük bir sektör haline almıştır. Ekonomik açıdan bunu indirmekten ziyade eğitimin başka bir işlevine dikkat çekmek gerekir ki, o da eğitim yolu ile genç nüfusun kontrol ediliyor oluşudur. Lise eğitiminin dört yıla çıkarılması, hem ekonomik açıdan hem de gençliği kontrol etmek- oyalamak açısından son derece sistem için işlevsel olan bir uygulamadır.

Sanayileşmeden kentleşen, alt yapıda devrim yapmadan üst yapıda değişiklikler

yaparak buna "devrim" diyen, modernizmi yaşamadan postmodernizmi yaşayan ve ileri kapitalist-emperyalist ülke ve ulus aşırı şirketlere bağımlı yaşayan bir ülkede, gençliğin bir tüketim kitlesi olarak en iyi konumlanabileceği yer elbetteki sistem için eğitim olacaktır. Sadece ortaöğretim süresinin uzatılması değil yüksek öğrenimin sürelerinin de uzatılması gündemdedir. Nitekim hukuk fakültelerinin 5 yıla çıkarılması planlanmıştır. Eğitimin öğretim ayağına ilişkin çarpıklıklara burada değinmeyeceğiz. Vurgulamak istediğimiz nokta gençliğin tüketim kitlesi olarak bu alanda gereksiz yere oyalandırılmasıdır. İleride değineceğimiz gibi bilgiye ulaşım koşullarının yaygınlaşığı günümüzde bilgi merkezli politikayla eğitim süresinin uzatılmasında başka bir mantık aramak gerekir.

ORTAÖĞRENİME KISA BİR BAKIŞ

Türkiye'de eğitim sisteminin basat sorunlarından biri hep disiplin konusu ola gelmiştir. Çünkü eğitim anlayışı, bireyin kontrolü ve bastırılması üzerine kurulu bir itaatkârlaşma mekanizması olmuştur. Her gelen yeni hükümetin kendine göre bir sistem geliştirmesi ve toplumsal değişimde sadece toplumsal uyumu gözetken sistem anlayışının uygulanması, bununla birlikte eğitimin yaşamı boyu süren bir süreç olduğunun hissettirilememesi, genç nüfusun dinamik yönüyle toplumun dinamik yönü arasında doğu- nu ilişki kurulamaması gibi faktörler, eğitim sisteminin bugün yaşanan şiddet olayların ötesinde anlamlar taşıdığını bize göstermektedir. Eğitim sisteminin Türkiye'de dun-

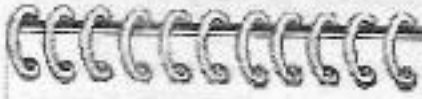
Sanayileşmeden kentleşen, alt yapıda devrim yapmadan üst yapıda değişiklikler yaparak buna "devrim" diyen, modernizmi yaşamadan postmodernizmi yaşayan ve ileri kapitalist-emperyalist ülke ve ulus aşırı şirketlere bağımlı yaşayan bir ülkede, gençliğin bir tüketim kitlesi olarak en iyi konumlanabileceği yer elbetteki sistem için eğitim olacaktır.

den bugüne kalkınma aracı olarak kullanılmış olması, ancak kalkınma ideolojisinin toplumsal anlamda üretim açısından karşılık bulamaması ve kalkınmanın diğer toplumsal kurumlar eşgüdümlü olarak ele alınmaması gibi çarpıklıklar da zamanla eğitimi kalkınmanın aracı değil, kalkınmayı eğitimin aracı haline dönüştürmüştür. Eğitim ise başlı başına bir kontrol mekanizması haline getirilmiştir.

TOPLUMSAL DEĞİŞME VE EĞİTİM

"Bilgi toplumu", "bilgi toplumu" gibi post-kapitalist dönemi betimleyen söylemler, esasında bilginin üretildiği topluma gönderme yapmaktadır. İleri kapitalist ülkelerin üretim ilişkilerine uygun gelişen bu süreç, kendi eğitim anlayışını da beraberinde getirmektedir. Bilgi onu üreten koşullara karşılık gelmekte ve üretimde fonksiyonel olarak kullanılmaktadır. Bilginin ithal edildiği, üretilmediği Türkiye gibi ileri kapitalist toplumlara eklenmiş ülkelere ise eğitim sistemi de ileri kapitalist toplumların eğitim sistemine eklenmektedir. Dolayısıyla eğitim üretim koşullarından soyutlanarak bilgi disfonksiyonelleştirilmektedir. Bilgi, kapitalist toplumda bir meta olarak kullanılmakta ve bpk'de diğer metallerde olduğu gibi bilginin değeri de kullanım değeri bakımından değil; değişim değeri bakımından ölçülmektedir. Küçük üretim ilişkilerinin hakim olduğu ülkemizde, ileri kapitalist ülkelerin kendi üretim sistemine uygun geliştirdikleri eğitim sisteminde okullaşma oranı en fazla meslek liselerinde olurken; üretme dayalı bir kalkınmayı zorunlu kılan ülkemizde ise tam tersi bir istikamette,

düz lise ağırlıklı bir rota çizilmektedir. Diğer taraftan gelecek için kritik bir esik olan ÖSS ve buna bağlı dershanecilik sistemi ile önemli bir rant oluşturularak öğrenciyi müs-

Küçük üretim ilişkilerinin hakim olduğu ülkemizde, ileri kapitalist ülkelerin kendi üretim sistemine uygun geliştirdikleri eğitim sisteminde okullaşma oranı en fazla meslek liselerinde olurken; üretme dayalı bir kalkınmayı zorunlu kılan ülkemizde ise tam tersi bir istikamette, düz lise ağırlıklı bir rota çizilmektedir

ten haline getiren piyasada, öğrenmenin merkezi de değiştirilmekte, liseler sadece toplum ile devlet arasında bir köprü işlevini gören mekanizmalar haline dönüştürülmektedir. Özellikle metropollerdeki liselerde öğrenciler dershaneyi öncelikli sıraya koyarken; liseyi sadece sosyalleşme ve sosyal değişim için öğrenme olarak görmeye başlamaktadır. Cep telefonu, internet gibi araçlarla da her an her yerde olduğunu hisseden öğrenci, okul ve sınıf ortamını da aşarak mekâna ters bir zihinsel konsantrasyon-suzluk yaşamaktadır. Böylelikle çabuk sıkılan, zora gelmeyen, hayata teğet yaşayan, hayatın içine girmeyen, medya ve diğer popüler araçlarla kimlik edinmeye çalışan,

birbirine güvenmeyen, gelecekte beklenmesi düşük, cinselliği çabuk keşfeden, sigaraya ve madde bağımlılığına açık gibi karmaşık özelliklere sahip bir gençlik profili ortaya çıkmaktadır [konuyla ilgili Şule Çizmeçi'nin "Gençlerin Kimlik Kerti" adlı yazı dizisine bakılabilir, Radikal, 25 Kasım 2006].

Değişen toplumsal koşullar, kırdan kente göç ve giderek heterojenleşen toplumsal yapı ile dünya siyasal ve yaşam kültürünün emperyalist bir hegemonyayı teknolojik araçlarla rahatlıkla yukarıda belirtilen kimlik dizgesine ulaştırabilmesi, eğitimde geleneksel yöntemleri de sorgulamayı gerektirmektedir. Bunların basında öğretmenlikte çokça kullanılan "usta-çırak" ilişkisidir. Geleneksel öğretmen merkezli sistemin bir ürünü olarak oluşan bu anlayışın her ne kadar disiplini sağlamak için uygun olduğu düşünülse de artık hiçbir şekilde değişen koşullara cevap verememektedir. Zira karşınızda 30 yıllık bir gençlik değil, yeni ve eskiden çok çabuk değişen dinamik bir gençlik vardır. Bu yöntemin yaygın olmasında saklanan gerekçe bir anlamda öğrencinin dinamik yönünü besleyecek olan öğretmenin de dinamik olması gerektiği fikrinden kaçmaktır.

EĞİTİMDE KADININ YERİ

Toplumsal değişimle birlikte yaşanan önemli bir olgu da kadınların demografik açıdan giderek eğitimde hakim olmalarıdır. Zira, öğretmenlerin yaklaşık yarısından fazlası (% 70 civarı) kadındır. Kadının erkek egemen bir düzende sosyal bağımsızlık araçlarına sahip olması arzu edilebilir; ancak öğretmenlik mesleğinin "kadın mesleği" olarak

artık algılanmaya başlanmasının da dolayı yenden şiddet ve diğer sorunlara faktör teşkil ettiği acıktır. Kadın öğretmenler içinde buldukları toplumsal formasyonun da gerisinde durarak ev hanımlığını birinci, öğretmenliği ise ikinci meslek olarak görmeye başlamışlardır. Dolayısıyla da çoğunluk (yani kadın ağırlığı), sadece bilgi aktarma düzeyinde ders işleyerek mesleğin gelişimini rollerinden uzaklaşmaktadır. Toplumda öğretmenliğin tatili ve rahatı fazla bir meslek olarak algılanması pek de yabana atılır düşünce değildir. Kadın öğretmenlerin içinde buldukları iki rolün sorumluluğunda öğretmenin kendini geliştirmesi için fazla zaman ayıramamaları, hem dönüşen bilgi formasyonunda öğretmenlik mesleğinin işlevsizliğine, hem de toplum içinde kadına biçilen değerin öğretmenlik mesleğine de transfer edilerek mesleğin de aşağılanmasına neden olmaktadır. Kadınların niyetlerinden bağımsız olarak gelişen bu duruma müdahil olacak olanlar da yine onlardır. Ancak bu noktada yine acı bir tablo vardır. Zira, kadınlar meslekte ağırlıkta olmalarına karşın idari alanlardan çok uzak durmaktadırlar. Gerek okul yönetimleri ve gerekse sendikal yönetimlerdeki erkek çoğunluk bunu ispatlamaktadır. Bu durum aynı zamanda kadının burjuva-feodal bir sistem içersinde eğitim yolu ile yapay bir özgürlüğe kavuştuğunun da göstergesidir.

ÖĞRETMENİN TÜKENİŞİ Mİ?

Eğitimdeki güncel sorunlarla ilgili, kalabalık sınıflar, yaşanan yabancılaştırma, kültürel yozlaşma, medya, sistemin çarpıklığı, sisteme güvensizlik gibi çok fazla neden sı-

ralanabilir. Ancak uzun vadeli düşünüm için sorun daha temelde aranmalıdır. Bunun bir bütüncül sistem meselesi olduğu unutulmalıdır. Sosyolojik olarak toplumsal sistemde her hangi bir kurumun bozulması, aynı zamanda diğer kurumların da bozulmasını beraberinde getirir. Dolayısıyla bugünkü sistemin bozukluğu eğitim kurumundaki iyileştirme veya reformların sadece birer yamadan öte işlev göstermemektedir.

Gelişen teknolojik araçlarla bilgiye ulaşma koşulları öğretim hizmetlerini aşmaktadır. Fakat, bilgiye erişme imkânları yaygınlaşırken okulda öğretmenin işlevi ne olacaktır? Olması gereken, bilgiyi direk aktarmak ve onun öğrenilmesini ölçmek değil, bilgiden bilgi türetilme yollarını, bilgiye ulaşma yollarını, bilginin üretim koşullarını, yani kısaca yöntemi analitik düşünce ekseninde öğretmektir. Oysaki ülkemizde ve genel olarak da klasik eğitim anlayışının uygulandığı ülkelerde öğretmen bilgi aktarıcıyla sınırlandırıldığından sadece tek bir işleve burunmaktadır; o da disiplini-kontrolü sağlama, yani "gardiyanlaşma"sidir. Okula yüklenen anlam artık budur. Çünkü bilginin üreticisi değil; itihal bilginin tüketicisi konumunda olan bir sistemin ezberciliğinden, statükarlaştırmaktan, ceza vermekten, kontrol etmekten, kısaca disiplin altına almaktan başka bir görevi olmayacaktır. Özellikle son yaşanan olaylarla kameralli sisteme geçişin hızlandırılması Foucault'nun hapisaneler için söz konusu ettiği "panoptikon" kavramındaki bireyin kapatılmasını çağırılmaktadır. Böylelikle öğrenciye izlendiği imaj verilerek davranışları kontrol edilmeye çalışılacaktır. Dolayısıyla okullar böylelikle rehabili-

tasyon merkezleri gibi işlev görenecek ve öğretmenler de gittikçe gardiyanlaşacaklardır. Sadece liselerde değil; birçok üniversitede de uygulanan kameralli kontrol, gözaltı toplumunun bir göstergesidir. Ancak, bugünkü celikiler içerisinde bunların ne liselerdeki şiddet olaylarının ne de üniversitelerdeki toplumsal mücadelelerin durdurulmasını engelleyemeyecektir. Liselerdeki şiddeti yaratan zaten sistemin kendisidir. Üniversitelerde muhalefet de sistemin zaten varlığına bir ibrazdır.

Bugün "öğretmen merkezli sistem"den "öğrenci merkezli sistem"e geçildiğini dile getiren ME-teori ile uygulamanın birbirine aykırılığını herkesten daha iyi bilenlerdir. 150 yıllık tren rayları üzerine "hızlandırılmış tren"i yerleştiren bir anlayışla aynı mantık yürüten bu düzenlemenin ileri kapitalist ülkelere eğitimi etkileyecektir. Mektap başka bir fonksiyonu oynayacaktır. Evet, öğrenme merkezli sistem gerçektir; ancak bu eğitim demokratikleşmesini kapsayan çok kapsamlı, genel ve uzlaşmalı bir plan dâhilinde olmalıdır. Ancak, bunun bir istem meselesi olduğunu düşündüğümüzde pek fazla uygulanma şansı yoktur. Ancak demokratik mücadele içerisinde kazanımlar ve halkçı politikalar aşağıdan başka bir alternatif eğitim modelini de beraberinde getirebilir. Yukarıda bahsini ettiğimiz bilginin kullanım biçimi, eğitim ticarileştirilmesi, öğretmen rolündeki dönüşümler, kadının eğitimdeki yeri ve bireyin kontrolü gibi her bir konuda güncel ve yenilikçi alternatifler oluşturmanın yolu her bir konuya tekabül eden sınıflardaki örgütlülüğün yükseltilmesiyle mümkündür. □

SOKAĞIN

ESİ

ORTADOĞU

SORULAR:

1. BİLDİĞİNİZ GİBİ BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN 1701 SAYILI KANUNU KARARIYLA LÜBNAN'A GİDECEK ASKERİ GÜCÜN HİZBULLAH'I SİLAHSIZLANDIRACAĞI VE ÇATIŞMA İHTİMALERİ İLE İLGİLİ SÖYLEMLER VAR. SİZ BU KONUDA NELER DÜŞÜNÜYORSUNUZ?
2. GENEL OLARAK ORTADOĞU DA VE SON YILLARDAKİ ÇATIŞMA ORTAMI VE SON OLARAK LÜBNAN A İSRAİL'İN SALDIRISIYLA TIRMANAN GERİLİMİN KİMLERİN ÇIKARLARI YATIYOR? HANGİ HESAPLAR YAPILIYOR?
3. T.C. ORDUSUNUN LÜBNAN'A GİMESİNİ ONAYLAYAN TEZKERENİN MECLİSTEN GEÇMESİNE NASIL BAKIYORSUNUZ. TÜRK ASKERİ BİR ÇATIŞMANIN ORTASINDA KALABİLİR Mİ?
4. HÜKÜMETİN TEZKERE KONUSUNDAKİ ISRARLI TUTUMUNUN GENİŞ TEPKİ TOPLAMASINA RAĞMEN SONUÇLANMASINI NEYE BAĞLIYORSUNUZ? MASUM HALKIN KANININ AKTIĞI BU SAVAŞTA NASIL BİR ÇIKARIMIZ OLABİLİR.
5. KENDİNİZ BİR YAKININIZ YA DA EVLADINIZI BU SAVAŞA HERHANGİ BİR SEBEPE YOLLAR MIYDINIZ?

* ... (Öğrenci-25)

1. Türk askerinin hiçbir şekilde orada çatışmaya girmesini düşünmem. Bu süreç aynı zamanda bütün insanların bir süreci, ama Türkiye'yi de biraz ilgilendiriyor. Fakat oraya asker göndermemiz hiç doğru değil. İnanmıyorum böyle bir şeye. Tamamen yabancı bir kuruluş olduğunu düşünüyorum. Bir-

leşmiş Milletler'in, onun dışında çatışmanın bütün sorumlusu hükümet olur.

2. Ortadoğu'da olan savaşların hepsinin sebebi ranttır. Tamamen İsrail'in ve emperyalistlerin Ortadoğu'da düşündüğü Büyük Ortadoğu Projesi'dir. Bu işi artık tamamen din meselesi olarak görmek yanlış olur. Yani Müslümanlara karşı yapıyor demek de yanlıştır.

Ortadoğu'yu parçalayıp yeniden bölüşmektir amacı.

3. Kalabilir tabii ki. Bu süreçte savaş ortamı, kalabilir bence. Girmesi tamamen yanlış. Dediğim gibi, olacak tüm askerlerin sorumlusu da hesabını verecek olan'da devlettir.

4. Valla bu bizim çıkarımıza olan savaş değildir, yani tamamen

İsrail'in ve Amerika'nın çıkarına olan bir savaştır. Hükümet Mart tezkeresini çıkaramamışsa ekonomik sorunlarla bayağı çalkantılı bir süreç geçirdiği içindir. Bu tezkereyi çıkartmak zorunda kaldı. Yani çıkarmadı; mecbur kaldı bir bakıma. Eli kolu bağlı! Bağımlı bir hale getirdi bizi bu hükümet. Emperyalist güçlerin etkisi altındayız.

5. İsyan ederdim herhalde; yani gitmek istemezdim. Askerlik zaten bu ülkede büyük bir problem hale. Üniversiteyi yeni bitirdim ve askerlik sorunu yüzünden iş bulamıyorum. Savaş olsa da olmasa da altı ayımı vermek istemiyorum. Lübnan gibi bizim çıkarlarımızın olmadığı bir yere gitmek de istemem.

✪ Cenap DİNC

(Emekli taksici-51)

1. Valla ben de sizler gibi bu şeyden tedirginim. Çatışmalar olabilir; askerler, arkadaşlarımız ve çocuklarımız olabilir korkusu telaşı içerisindeyiz. Bunun için de bizler taraftar değiliz; ama maalesef BM ve Amerika güdümünde ortaya götürülüyoruz.

2. Valla bu çıkarlar yeni bir Ortadoğu yaratmak için. Bence arkasında ilk başta Amerika var. Yaklaşık kırk gün sürdü bu katliam. Bu asker kurtarma operasyonu falan değil. Bu katliamdan başka bir şey değil. Bunun arkasında kim olabilir? İsrail'in yapılandırılması, ne bileyim yeni bir Ortadoğu yaratma düşünceleri falan olabilir.

3. Valla biz olumlu bakmadık. Türk halkı olarak biz genelde istemedik. Bu devletlerin politikaları ne? Belki haklı çıkarlar; ama ummanın bizim düşündüğümüz gibi olmaz. Yani oradan cenazeler gel-

mez inşallah. Bir çatılamaya maruz kalmazlar.

4. Biz, yani ben bir çıkar beklemiyorum; ama AB'ye girme bahanesiyle verilen bir karar. Eğer barış için gidilecekse savaş denilen olayın ilk bir kaç gününde gidilmeliydi. Önce insan, çocuk-çocuk öldükten sonra oraya bir baskı gücü gitmeli diye bir şey düşünemiyorum.

5. Valla yapabilecek bir şey yok. Hep orta kesimin çocukları Güneydoğu'da şehit oluyorlar. Geçen gün gazetede bir albayın gözyaşlarıyla ağlamasını gördük. Hani bu asker "bizim çocuklarımız şehit olacak" diyen bir vatandaş maalesef. Su bir gerçek; onların çocuklarına bir şey oluyor. Hep fakir, gariban çocuklarına ne oluyorsa oluyor.

✪ Cumhur DİNC

(Şoför-48)

1. Silahsızlandırmasını istemiyoruz; Türk askerinin de buna alet olmasını istemiyorum. Bu sefer diğer ülkeler bize karşı cephe alır.

2. Bence Amerika'nın çıkarları var. Mesela silah satma, Ortadoğu'yu karıştırmak gibi çıkarları olabilir.

3. Kalmasını istemiyorum; ama gitmesini de istemiyorum. Çatışmanın ortasında kalırsa hiç iyi bir durum olmaz.

4. Bu konuda bir şey diyemem. Var diyorlar hükümet ve başkanlar; ama bence hiçbir çıkarımız yok. Amerika'nın uşağı oluyoruz; yani Amerika ne diyor ona yapıyoruz.

5. Gitmezdim, ne işim var? Lübnan'da gitmezdim, dıretirdim; ama Türk milleti için her şey yaparım. Orası beni ilgilendirmiyor.

✪ Metin FIRAT

(Lokantacı-44)

1. Biz şimdi bu konuyu basından takip ettiğimiz kadarıyla biliyoruz. Yani fazla bilgimiz olmamakla beraber; çok doğru bir karar değil. Hizbullah'ın orda güçlenmesi veya silahsızlandırılması bizim sorunumuz değil. Asıl mesele Lübnan halkının ölüyor olması, savaşta cektığı eziyet, sıkıntı ve çilelerdir.

2. Emperyalist çıkarlar yapıyor. Başta ABD olmak üzere bu emperyalistler, orayı abluka altına alıp kendi hegemonyalarını kurmak amacıyla hakları ezme yarışındalar. Onları çıkarları için kardeş halklar birbirine kındırılıyor. Onları yönetenler açısından problemler var. ABD güdümündeki ülkeler sayesinde haksız savaşlar yaşanıyor. Bu insanlık açısından büyük bir ayıp. Bir an-erwel durdurulması ve kamuoyu yaratılarak engellenmesi gerekiyor.

3. Kesinlikle kalabilir burada. Türk askeri piknik yapmaya gitmemiştir. Tezkerе konusuna gelince; halk iradesiyle alınmış bir karar değildir. Hükümetin aldığı bu karar kesinlikle karşıyız.

4. Yani hükümet açısından baktığımızda, onların kendi kısır döngü hesapları vardır. Bu nasıldır tam olarak bilemiyorum; ama halkların bunda hiçbir çıkarı yoktur. Çünkü kardeşin kardeşi öldürmesi, oradaki bebek ve çocukların kurşunlara hedef olması, kimse'nin hoşuna gitmez. AKP hükümeti yaratmış olduğu bu tabloda mutlaka boğulup yaptıklarının hesabını verecektir.

5. Ben kesinlikle karşı çıkar-

dim. Oraya gidecek olan benim çocuğum veya yakınım da olsa bu insanların canına kıyılmasına, işkence edilmesine, bir takım haklılıklara uğramasına karşı çıktım. Bu kesinlikle doğru değildir.

© Enes ADIBAS (Öğrenci-22)

1. Şu an için oradaki durumun karşılığı karşısında Türk askeri-nin orada olması faydalı olur diye düşünüyorum. Çünkü orayı silahsızlandırmaya giderken İsrail'in yanındaymış gibi gözüküyor; ama oradaki Lübnan halkı için bence faydalı olabilir. Yani görüntü açısından Türk askeri İsrail'in yanında gibi gözüküyor; fakat Türk askerinin böyle bir art niyetin içinde bulunacağını düşünmüyorum.

2. Tabii ki siyonistlerin çıkarlarının devam etmesi, BOP faaliyetlerinin devam etmesi gibi çıkarların olduğunu düşünüyorum. Tabii ki Amerika'nın da arkalarında bulunmasıyla bu güçler saldırlarına, eylemlerine ara vermeden devam ediyorlar. Tabii biz de devamlı seyirci kalyoruz. Bizden de bir şeyler gelmesi lazım; bir şekilde sesimizi duyurmalıyız.

3. Türk askeri bir kere orada tek başına Türkiye'yi temsil ediyor. Yani birinin yanında bulunmaktan ziyade, Türkiye'yi temsil edip birilerinin yanında bulunmaması gerekiyor. İsrail'in ya da Amerika'nın maşası olarak kullanılmamalı. Orada bizim askeri gücümüzü en iyi şekilde temsil etmeli. Çatışmanın ortasında kalmak kötü. Gerekli olduğu oranda oradaki duruma arabulucu olup; savaşa faydalı olması gerekiyor bence.

4. Yani barış gücüne katılması demek, bize hiçbir zararın dokunmaması demektir. Tabii ki bu da birilerinin yanında bulunmadığımızı göstermez. Herkes biliyor Amerika'ya ne kadar bağımlı olduğumuzu. Dolayısıyla da İsrail'e karar verilirken de bunlar göz önünde bulunduruluyor. Irak tezkeresinde çok büyük başarıymış gibi gösterildi; ama onun peşinden gelen krizler de gösteriyor ki bizim arkamızda olan güçler bizi tehdit edecek güçteler. Lübnan olayında direkt orayla bağlantımız yok; ama bir kaos var orada. Bunu da engelleyebilmek için Türk askeri her zaman faydalı olur. İsrail'in çekilmesi de iyi olur. Ben burada siyasi bir görüş ve art niyet düşünmüyorum.

5. Tabii ki ateş düştüğü yeri yakıyor. Benim de askerlik zamanım geldi; ama tecilliyim. Şu zamanda gitmeyi aslında düşünemem. Lübnan'a gitmemeliyim; ama orada bir şeyler yapabileceğim ve zarar gören insanlara bir parça faydam ol-caksa ben de gitmek isterim. Asker'e gitmek istemeyen biniyim aslında. Eğer asker olarak Lübnan'a yollandığımda, oradaki çocuğa gelecek bir kurşunu dahi engelleyebileceğim gitmeye razı olurum.

© Muhsin AYADOĞAN (Sağlık Memuru-24)

1. Tabii ki gönül isterdi tezkere çıkmasın. Sadece Lübnan da veya İsrail'de savaş olmasın diye değil. Dünyanın hiçbir yerinde savaşın gerekçesi olamaz. Kısacası olmasın. Tabii ki burada İsrail'in olması çok farklı. Ortadoğu'da, Amerika'ya ve emperyalist devletlere

karşı bütün dünya halklarının, emekçilerinin birleşmesini temenni ediyorum.

2. Şimdi ben açıkça görüyorum. Amerika ve İsrail'in çıkarları yatıyor, Irak'la ve Afganistan'la başlayan savaşın arkasında, Amerika'nın ve işbirlikçi AKP'nin olduğu Ortadoğu projesiyle, arap ülkelerindeki yer altı kaynaklarını, petrolü ve zenginliği elde etme ve bundan kar sağlama hesapları var diyorlar.

3. Bir çatışmanın ortasında kalabilir. Bu yıllardır süren bir savaş. Daha önce Lübnan-İsrail savaşı olmuştu. Filistin de bu savaşın ortasında kalabilir. Sadece Lübnan'a değil Türkiye hiçbir yere askerini yollamamalı bence. Ulusal muhalefeti yansıtmamız gerekir. Türkiye İsraille imzelaadığı bir çok anlaşmayı bozabilirdi. Asker gönderme anlamında hiçbir ilişkide bulunmamamız gerekiyor.

4. Kesinlik hayır, çıkan olamaz. Niye kabul ediyor derseniz, bu Osmanlı'dan beri Türkiye toprakları üzerinde yaşayan bütün halkların, hükümetlerce borç batağına saptırıldıklarından kaynaklıdır. IMF denilen canavarın ve Türkiye'ye verilen borç ve kredilerin Türk halklarına baskı unsuru olması da var tabii. Hangi hükümetin olduğu önemli değil; sağ ya da sol bir hükümet de olsa tezkere geçecekti. Bunun çözümü, bir halk devrimi inşa etmektir.

5. Gitmekle zorunda kalmak çok farklı şeyler. Tabii ki şu anda hayır denim; ama o zaman göze alırmıydım biliyorum. Ancak şu anki psikolojikle karşı çıkardım. Vcdanı red hakkını kullanırdım. □

AYDINLIK SORULAR

- 1) AYDIN KİMDİR? SORUSUNU ALIŞAGELDİK BİÇİMDE İRDELEMENİN DEĞİL DE BUNUN PRATİKTEKİ KARŞILIĞINI SOMUTLAŞTIRACAK TARZDA ELE ALALIM İSTİYORUZ. BU KONUDA NELER SÖYLEMEK İSTERSİNİZ?
- 2) ÜLKEMİZDE “AYDINLAR” SORUNU OLDUĞU YÖNÜNDEKİ GÖRÜŞLERE KATILYOR MUSUNUZ? VE SİZCE BU SORUNUN BAŞLICA NEDEN(LER) NE(LER)DİR?
- 3) İLERİCİ-DEVİRİMCİ DİNAMİKLERİN AYDINLARA YAKLAŞIM VE BEKLENTİLERİNİ NASIL BULUYORSUNUZ? VE NASIL OLMASI GEREKTİĞİNİ DÜŞÜNÜYORSUNUZ?
- 4) İNSANLIK TARİHİNİN, AYDINLARIN MÜCADELESİNİN TOPLUMSAL İLERLEMEDE EN AZ ORDULAR KADAR BELİRLEYİCİ OLDUĞUNU HATIRLATAN ÖRNEKLERLE DOLU OLDUĞU DÜŞÜNCE SİNDEYİZ. BU AÇIDAN BAKILDIĞINDA ÜLKEMİZDE BİR ‘AYDINLAR ORDUSU’ OLUŞTURULAMAZ MI? DÜŞÜNCELERİNİZ NELERDİR?
- 5) ŞİMDİYE KADAR BÖYLE BİR BİRLİĞİN OLUŞMAMASINA NEDEN OLAN EKŞİKLİKLER NELERDİR? KİMLER BU NOKTADA SORUMLULUK DUYMALI, BU MESELENİN SAĞLIKLI BİR ZEMİNE OTURTULABİLMESİ İÇİN NELER YAPILMALI?

BU SAYIDA

→ EMRAH CİLASUN

ÇALIŞMAMIZ VE KATILIMCILARIN DİLEGETİLERİYLE GÖRÜŞLERLE İLGİLİ FİKİRLER VE ELEŞTİRELİLERİN ÖNEMLİ VE GEREKLİ GÖRÜŞÜMÜZÜ YANLİYOR VE (ÇOK UZUN OLMAMAK KAYDIYLA) KATKILARINIZI BEKLİYORUZ.

ozgur.dusun.kolektifi@hotmail.com

EMRAH CİLASUN

“Uzun bir süredir beni de meşgul eden bu ve buna benzer soruları, derginiz aracılığı ile sesli düşünüp, tartışma fırsatını verdiğiniz için teşekkür ederim. Sorularımızı baz alarak, düz bir cevap yazıyorum. (...) Fikirlerim sistemli değildir. Rüşeym halindedir. Zira ben de her şeyi biliyor değilim. Bilgi sonsuzdur. Bilmek ise görecelidir. Bugün bildiklerimizi paylaşıp, tartışıp daha ileri seviyeleri yakalamamız mümkündür ve gereklidir.” (E.C.)

Nedense, "aydın", "aydınlanma" gibi sıfat ve kavramlara sıcak bakmıyorum. Dikkat edin; kimler "aydın" sıfatına vurgu yapar? Kimler bol bol "aydınlanma"dan bahsederek? Benim aklıma derhal üç adres gelmektedir. Birincisi, eski TKP. İkincisi, komprador Marksist İşçi Partisi (Ne tesadüf (!) yayın organının adı da Aydınlık). Üçüncüsü de başta Cumhuriyet gazetesi olmak üzere bütün bir Kemalist cenah. Pekî bunların bu kavramlara vurgu yapmaları tesadüf mü? Hayır değil. "Aydınlanma" bunlara göre, medeniyet (?) ve modernite (?)dir. Çünkü göndülerinde çarpan 1789 Fransız İhtilalidir. Kapitalist dünyaya muazzam bir hayranlık duymaktadırlar. Türkiye gibi burjuva devrimini tamamlamamış, emperya lizm öncesi, Avrupa'dan bildiğimiz tarzda kapitalizmi yaşamamış ülkelerin hem hakim sınıflarında ve -ne ilginçtir ki- hem de küçük burjuvalarında, medeniyete, moderniteye muazzam bir heves; ama aynı zamanda da kıskançlık duyulur. (Buna aşağılık kompleksi de diyebilirsiniz.) Bu kesimler insana değil, makinalara önem verirler. Kitlelerin yaratıcılığına, dünyayı, onların değiştirebileceğine inanmadıkları içindir ki, kendilerini "aydınlanma"nın misyonerleri olarak görürler.

Türkiye'de yaklaşık yüz elle seneden bu yana "aydın" ve "aydınlanma" meselesi tartışılmaktadır. Namık Kemal, Prens Sabahattin, Ziya Gökalp gibi entellektüeller, bu tartışmanın odak isimleri olmuşlardır. Aralarındaki tüm farklılıklara rağmen bunların ortak paydası nedir? Ulus/devlet (milliyetçilik), modernite ve medeniyettir. Kimin öncülüğünde? Tabii ki genç Türk burjuvazisinin karargâhı olan İttihat ve Terakki'nin öncülüğünde. Kimisinin her ne kadar daha sonra İttihat ve Terakki ile yolları ayrılmış da olsa yukarıdan inmeçi, Bonapartist bir

cizgi, bunların hepsinde mevcut- tur ve hakimdir. Fransız İhtilal'i'nden takriben yüz sene sonra, ilericiğini yitirmiş olan bir sınıfa, yani burjuvaziye heves etmişler ve Avrupa'daki kapitalizmi kendilerine örnek almışlardır.

Dumhuriyet'ten sonra da bu çizginin devlet tekalinde devam ettirildiğini görüyoruz. Çağın kapitalist/emperyalist üretim ilişkilerinin ihtiyacına göre adına devrim denilen kılık kıyafet emri-nameleri, Tehvid-i Tedrisat kanunu, kadınlara seçme ve seçilme hakkının tanınması ve Köy Enstitü'leri'nin açılması bu çerçevede düşünülmelidir. Hasan Ali Yücel'in bütün Batı klasiklerini köylü çocuklarına öğretme gereksinimi buradan kaynaklanmıştır. Tabii, burada güdülen amaç, emperyalist üretim ilişkilerinin gereksinimi doğrultusunda üretim araçlarının (buna insan unsuru da dahildir) tek yönlü geliştirilmesidir.

Bu ilerici midir? Hayır. En geç proletarya sınıfının tarih sahnesine çıktığı günden itibaren burjuvazinin, bütün ilerici niteliklerini yitirdiği günden bu yana ve emperyalizmin dünya sahnesinde yerini almasından ve iki büyük devrimden (Ekim Devrimi ve Çin Devrimi) sonra, artık medeniyet ve modernite, dolayısıyla da "aydınlanma" ve "aydın" gibi kavramlar, bizim kavramlarımız olabilir mi? Sanmıyorum. Zira, kapitalist toplumdan köklü bir kopuşu hakikaten arzu ediyorsak Marx'ın, "Bu sosyalizm, devrimin sürekliliğini; tüm sınıf ayrılıklarının kaldırılmasına, bu sınıf ayrılıklarının dayandığı tüm üretim ilişkilerinin kaldırılmasına, bu üretim ilişkilerinin

karsılığı olan tüm sosyal ilişkilerin kaldırılmasına, bu sosyal ilişkilerin sonucu olan tüm fikirlerin devrimçileşmesine zorunlu geçiş noktası olarak proletaryenin sınıf diktatörlüğünün ilanidir" sözleri, bu tartıştığımız konuda da referans almamız gereken en önemli çıkış noktasını oluşturmaktadır.

Şimdi "aydın" sıfatı, "aydınlanma"nın (medeniyet ve modernitenin) fonksiyoncusu olarak kullanılıyorsa -ki böyle kullanılıyor-, ilk sorulması gereken soru; "aydınlanması gereken bir şey mi var?" sorusudur.

Tamam, Tarsus'un bir köyünde belki Kopernikus bilinmemektedir -medeniyetin besiyi olduğu iddia edilen Avrupa'da da kaç köylü Kopernikus'u bilir, bilemem ama tarihi doğru okumak lazım. Bütün bir Avrupa, otuz yıl din savaşları ve engizisyonlarla birbirini yerken; fizikten astrolojiye, matematikten edebiyata, yükselmekte olan bölge, örneğin Ortadoğu idi. Hatta daha da gerilere gitmek mümkün. Bugün ameliyatta kullanılan araç gereçlerin kimi (naşter, ameliyat makası gibi), hatta ve hatta medeniyetin önemli bir unsuru olduğu iddia edilen çatal, bıçak dahi daha Avrupa'da yokken eski Mısır'da mevcuttu.

O nedenle, provakatif bir şekilde söyleyecek olursak, emperyalizme bağımlı toplumların tümünde, medeniyet ve moderniteye heveslenen bir "aydınlanma"ya değil (ki bu, kolelerin efendilerine benzemeye çalışmasına benzer) bilakis, emperyalist üretim ilişkilerinin ezip büzdüğü ve geri bıraktığı bu toplumların,

emperyalist mali sermayenin tahakkümünden köklüce kopması- na ihtiyaç vardır.

Tabii, Uluslararası Komünist Hareket'in iniş ve çıkışlarına paralel bizde de entellektüeller, bu uğraşın içersinde fikirleri ile yazdıkları ve çizdikleri ile ürettikleri sanat eserleri ile yer almış ve geniş halk kitlelerinin mesru takdirleni kazanmışlardır.

Çünkü Türkiye, dünyanın bir parçasıdır. Dünyanın siyasi ve ideolojik alt üst oluşları, dünya çapında bütün sınıfları etkilediği gibi küçük burjuvaziyi ve onun entellektüel kesimini de etkilemiştir. Bakınız, Ekim Devrimi, tüm dünyada bütün bir entellektüel camiaiyi tartışmanın ve saflaşmanın içersine çekmiştir. Nazım Hikmet, Vala Nureddin, Pertev Naili Boratav, Abidin Dino, Sabiha Sertel bu ortamda çıkmışlardır. Tamam, bunların da bir çoğunda "aydın" ve "aydınlanma" dolayısıyla, medeniyet ve modernite gibi burjuva dünyaya ait kavramların etkisi var olmuştur. (Bu, bir miktar da Uluslararası Komünist Hareket'in geçmişi ile alakalıdır. Bugüne değin Fransız İhtilal'i'nden tam anlamı ile kopulamayışın dert ve sancuları, birakalım entellektüelleri, Uluslararası Komünist Hareket'i dahi meşgul etmektedir.) Fakat buna rağmen, bu saydığım entellektüeller, yeni dünyaya doğru yüzlerini çevirmişlerdi. Aynı ortamı bir kez daha, bakınız, Büyük Proleter Kültür Devrimi'nin etkilerinde görüyoruz. Kültür Devrimi, Erver Gökçe'ye, Yılmaz Günay'a, İhsani'ye sirayet etmiştir.

Yukarıda saydığım örnekler, bize neyi gösteriyor? Marksist

bilim ve kitlelerin tarihi yapan gücü, görüyoruz, geçmişte, küçük burjuvaziye ve onun entellektüel kesimlerini girdabına çekmiştir. Tersine de olmuştur. Dünya çapında devrimci dalgaanın durağanlaştığı, Marksist bilimin kendisini tartıştırmadığı ortam ve şartlarda, entellektüellerde de bir savrulmuş gözlemlenmektedir.

Bugün de hemen hemen böylesi bir ortamla karşı karşıya bulunmaktayız. Böylesi bir çekim gücünden yoksunuz. Bunun iki nedeni var diye düşünüyorum. Birincisi, Marksist teorinin önemi, Marksizmi bizzat savunanlar tarafından yeteri derecede kavranmamaktadır. Örneğin, Marksizm'in bileşenlerinden olan ekonomi politik ve felsefe ne denli öğrenilmekte, tartışılmakta ve bugün ile paralellikleri kurulmaktadır? İkincisi ise bugün (2006'da), Marksizm'in yüz elli senelik servininin ardından Marksizm'in yeni ve nitel bir seviyeye vardırılması gerekmektedir. Mao'yu yitireli otuz sene olmuştur. Büyük Proleter Kültür Devrimi'nden bu yana kırk sene geçmiştir. Dünyanın bugün geldiği dönemde, bilimsel olarak Marksist bilgi teorisinin yeni fikirler ortaya koyması elzemdir. Bu karmaşık ve sancılı bir süreç olacaktır. Ve bu süreç, kitleler ile birlikte özellikle de okuyanları ve düşünenleri -dolayısıyla da entellektüelleri de- içine çeken bir tartışma olmak zorundadır. Örneğin Türkiye'de, 1970'lerin başında olduğu gibi, İbrahim Kaypakkaya, ortaya koyduğu tezlerle toplumun devrimden yana olan tüm kesimlerinin yanı sıra entellektüeller içerisinde de kendi fikirlerinin hatırı sayılır bir şekilde tar-

tilmasını tetkilemiştir.

Bugün, çok daha ileri seviyelerde bütün bir Marksizm'in ve Uluslararası Komünist Hareket'in olumlu ve olumsuz tecrübelerinin felsefeyi, ekonomi politik ve sınıf mücadelesini kapsayacak şekilde, ABD'li Maoist lider Bob Avakian tarafından tartışılmakta olduğuna ve önemli bir entellektüel potansiyelin bu tartışmalarda yer aldığına şahit oluyoruz. Bu tartışmaların tüm dünyada dalga dalga yayılması, Marksizmin yeniden aranması, arzu edilen bir bilgi teorisi haline gelmesi, -entellektüel camia için de- hayırlı olacağı kanısındayım.

Sayet bu olmaz ise -konumuz açısından- entellektüeller, dünya çapında olduğu gibi Türkiye'de de savrulacaklardır. 80'lerin ikinci yarısında başlayan sivil toplum tartışmaları, 90'ların sonunda başlayan post modernizm tartışmaları ve bugün Marks öncesi felsefe akımlarını tartışma ihtiyacı, entellektüel camianın ciddi bir arayış içerisinde olduğunu göstermektedir. Bu tartışmaların olması kötü değil; bilakis iyidir. Marksistlerin bu tartışmalara serinkanlıca katılmaları ise zaruridir. Unutmayalım; Marksizm karşıtları ile mücadele içerisinde gelişir.

Burjuvazi yerinde sayıp kendiliğinden göçüp gitmeyecektir. Emperyalizmin ihtiyaçları doğrultusunda, toplumun karşı karşıya bulunduğu sorunlara, kendi çıkarlarının emrettiği ölçüde çözüm arayacaktır. Ve toplumun entellektüel kesimleri, kaçınılmaz olarak burada kendilerine yer edinecek ve/veya dünya çapındaki tartışma ve saflaşmalarda taraf olacaklardır.

Ve görüyoruz işte, taraf olunmaya başlanılmıştır. Örneğin Türkiye'de devlet, dünyadaki gelişmelere paralel olarak entellektüeller ile arasındaki husumeti simdilik, kendi çıkarları gereği tatlı-sert bir biçimde dondurmıştır. Emperyalist dünyanın koruması altında Ermeni konferansı bilinen entellektüeller ile yapılabilmekte, ardından Kürd konferansında, İsmail Beşikçi ayakta alkışlanmaktadır. Yaşar Kemal böylesi bir ortamda, Kosova savaşının mimerlerinden olan Alman Yeşiller'inin kendisine verdiği fahri üyeliği, bugüne değin aldığı en büyük ödül olarak adlandırabilmektedir. Fethullah Gülen cemaatinin her sene düzenlediği Abant Toplantıları'na katılmak, entellektüeller için moda olmuştur. Kimi entellektüellerimiz ise ya Kemalizm'e ya da Mustafa Kemal'in bugünkü Latin Amerika versiyonlarına (Hugo Chavez ve Kastro'ya) bel bağlamış durumdadırlar. 60'larda ve 70'lerde durum böyle miydi? Marksizm'in yanından geçmeye entellektüel gözü ile bakılmazdı.

Bu tablo karşısında devrimin cephesinde ise ciddi bir kafa karışıklığının olduğu görülmektedir. Devrimin cephesi, kâh slogsanal, Marksizmi her türlü canlılığından arındırılmış bir dogmatizm haline sokarak, kendi tabanını olduğu gibi entellektüel camiaı da orkuten bir korku tüneline andırmakta kâh muazzam bir pragmatizmle "biz geniyiz, aydınlarımız ne deseler haklıdır" türünden bir secde ediş sergilemektedir.

Halbuki, gerçek materyalistler korkusuzdur. Ne bos diklenmeye ne de secde etmeye ihtiyaçları

vardır. Bugün bütün bir toplumu sarmalına alan hakim ulus ve ezilen ulus milliyetçiliğine ve onun tarihsel, felsefi ve ekonomi politik zeminine verilecek güçlü bir cevap, proleter enternasyonalist bir bakış açısı ve aşırı bilimsellik, toplumun en ezilenlerini birleştireceği gibi entelektüel camiyayı da kendi minderine çekme gücüne sahiptir. Burada bugüne kadar zaten bildiğimizi iddia ettiğimiz teoriye ve onun tecrübelerine geri dönüp; ilerilere sıçrayabilmek için eleştirel bakabilmeliyiz diye düşünüyorum.

Entellektüellerin bir ordu oluşturmaları ya da devrimci bir partinin neferi olmaları, ne mümkündür ne de arzu edilen bir şey olmalıdır. Zira, entelektüel, doğası gereği küçük burjuva sınıfındadır ve uğraştığı alan icabı, bireysel (paradoksal olarak, bireyci olmasını kastetmiyorum) olmak zorundadır. Onun bireyciliğinin değil fakat, özgür ve daha da iyi düşünen bir birey olabilmesinin yegâne teminatı, proletaryanın dünya görüşü ve iktidardır. O nedenle devrimin cephesinin, entellektüellere karşı ne "saldım çayıra mevlam kayıra" türünden bir kendiliğindenciliği ne de "gel benim emrim altında şu entellektüelliğini icra et" demesi doğrudur (her iki örneğinde, dünyada ve bizde çok olumsuz tecrübeleri yaşanmıştır). Çünkü her iki yol da her şeyden evvel Marksistlerin kendi dünya görüşlerine güvenmediklerinin ispatı olacaktır. Her ikisi de entellektüellerin, gerçek anlamda gelişmelerine değil gelişmemelerine yol açar. Halbuki, karsıtların birliği ve mücadelesi burada da yol göstericidir. □

Kara Gün Dostu

biliyorum
matarada su
torbada ekmek
ve kemerde kurşun değil şiir
ama yine de
matarasında suyu
torbasında ekmeği
ve kemerinde kurşunu kalmamışları
ayakta tutabilir
biliyorum
şiirle şarkıyla olacak iş değil bu
dalda narı
tarlada ekini kızartmaz güvercinin gurultusu
ama yine de
dişler arasında bıçak gibi parlar kavgada
şiirin doğrultusu
göz gözü görmez olmuş
tek bir ışık bile yok
yürek bir yaralı şahindir
döner boşlukta
belki bir şiir
bir şiir kırıntısı
çalar kapımızı umutsuz karanlıkta
yoklar yüreğimizi
eğilir yaramıza
dağdır korkumuzu
ve karşı tepelerden
gürül gürül bir kalk borusu

Hasan Hüseyin Korkmazgil

Uluslararasılaşma Küreselleşme

Sermayenin Küreselleşmesi

Küreselleşme ideolojisi, içermeye ve dışlama mekanizmalarıyla birtakım "olumlu ve güzel bulunan, hoş karşılanan" noktaları içeriyor gözükürken; birtakım noktaların da üstünü örtüyor. Küreselleşmenin daha berrak biçimde kavranılablmesinin yolu, kapitalizmin ve kapitalizmin gelişme dinamikleri arasında yer alan yayılma, pazar genişletme, emeğin değersizleşerek yaygınlaşması süreçlerinin gözden kaçırılmamasıyla yakından ilgilidir

- I -

İki büyük paylaşım savaşının, ulusal kurtuluş mücadelelerinin, yeni ulus devletlerin oluşumunun, büyük devrimlerin, ekonomik bunalımların, büyük doğa yıkımlarının yaşandığı 20. yüzyıl, dünya tarihinin en hızlı geçen dönemiydi. Dünya haritası da bu yüzyılda sık sık değişikliğe uğradı. İnsanlık bu yüzyılda tarihi yaparken; tarihin hızına yetişmekte oldukça zorlandı. Yine aynı yüzyılda tekniğin geri planda kalmasına ve teknolojinin öne çıkmasına tanıklık edildi. Büyük yıkım-

ların ardından yeniden inşa edilen dünyada, 21. yüzyıla geline sürecinde iletişim ağının, para transferinin, ulaşımın olanaklarının, ticaretin ve her türden sermaye hareketinin yaygınlaşması tarihte hiç görülmedik boyutlara vardı. Artık dünya cebimize girecek kadar küçülmüştü kimilerine göre. Caplara girecek kadar küçülen dünyada ise büyüyen şeyler de vardı. Eskiğin büyük şirketleri, artık "Çok Uluslu Şirketler"e (ÇUS) dönüşmüştü.

Dünya 20. yüzyılın ilk yarısında iki büyük paylaşım savaşına sahne

olurken; ortaya çıkan tahribatla birlikte II. Paylaşım Savaşı'nın sonunda birtakım aktörlerin daha fazla öne çıkmasına tanıklık edildi. Bu aktörlerin başında, harabeye dönen Avrupa'dan coğrafi olarak çok uzaklarda yer alan ABD geliyordu. 50 milyonu aşkın insanın yaşamına mal olan, doğa, çevre ve tarih tahribatının en üst boyutta yaşanmasına neden olan II. Paylaşım Savaşı, sona erdiği 1945 yılında dünyadaki güç ilişkilerinde yeni bir döneme girildiğinin net işaretlerini verdi. Savaş öncesi gücünü ve sömürgelerini yitiren erken kapitalistleşen devletlerden İngiltere, Fransa gibi ülkeler adeta alt üst olurken savaş öncesinin süper gücü Almanya da teknik ve teknolojik altyapısının büyük ölçüde yok olmasıyla karşı karşıya kalmıştı. Alman ordusunun seldinlerinde, 20 milyon insanını yitiren genç Sovyetler Birliği ise her ne kadar kazanan tarafta yer alsada çok şeyini kaybetmişti. Savaşın asil galibi ise savaş sonrasında kendi başına ayakta durmayı başarabilen ABD olmuştu.

Savaş sonrasında dönemin ABD Başkanı Truman'ın önerisinin ardından hazırlanan Marshall Planı, Paylaşım Savaşı'nın yıkımını yaşayan ülkelere parasal ve askeri yardımların yapılmasını öngörüyordu. Bu doğrultuda 1947 yılından itibaren aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 15 Avrupa ülkesi, mali yardımlar alacaktı. Türkiye ve Yunanistan ise mali yardım yanında askeri alanda da desteklendi. Dönemin en belirgin özellikleri "Komünizm Tehlikesi"ne

karşı ABD'nin SSCB'ye karşı başlattığı ve Sovyetler Birliği'nin yanıt verdiği "Soğuk Savaş" ile eski sömürge ülkelerin bağımsızlıklarını kazanmaya başlaması ve birçok topluluğun da bağımsızlık mücadelelerini hızlandırmasıydı. 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı ile II.

Paylaşım Savaşı, ekonomik ve siyasal yaşamın yeniden örgütlenmesi gereğini ortaya çıkarmıştı. Kapitalizmin küresel ekonomik krizinden çıkışı Keynes'in "dâhiyane" düşüncesiyle devletin iktisadi olana müdahalesiyle gerçekleşirken, savaşın etkileri de dünya kapitalizminin kendine yeni bir rota bulmasıyla aşılmaya başlanmıştı. Bu yeni rota, kaybedilen sömürge ülkelerle yeni iktisadi ve sosyal ilişkiler kurmayı gerektiriyordu. Dönem dünyanın "yeni dünya"ya dönüşmesiyle devam edecekti. Bu yeni dünya adına "küreselleşme" denen süreçle betimlenecekti. Yeni dünya artık global köy olacaktı kimilerine

göre. Kimileri ise yaşanan sürecin bilgi ve teknoloji akışını hızlandıran bilgi çağı olduğunu vurgulayacaktı. Yine birileri süreci, insan haklarının ve özgürlüklerin tüm dünyaya yayılması biçiminde tarif edecekti. Birtakım başka kişiler ise yaşananların emperyalizmin kendini meşrulaştırma ve gizleme serüveninden başka bir şey olmadığı belirlemesinde bulunacaktı. Feki özellikle

II. Paylaşım Savaşı sonrasında ve Soğuk Savaş'ın yaygınlaşmasıyla birlikte biçimlenen dünyada neler olmuştu ve bu olanlar 21. yüzyılın eşiğine gelen dünyaya nasıl yansımış, ne gibi dönüşümlerin yaşanmasına zemin hazırlamıştı? Bu ve benzeri soruların sayısını arttırmak, son derece kolay olsa da günümüz dünyasını oluşturan dinamiklerin neler olduğunun ortaya konulması cabası, kimi sorulara daha bereketli yanıtlar bulunmasında etkili olacaktır.

- II -

1970'li yıllardan itibaren adından söz edilen küreselleşme, küre biçimli dünyanın aynı zamanda küre içerikli hale geldiğine dikkat çeken bir söylemdir. Kavramdan kastedilenin tam olarak ne olduğu kesin biçimde açıklanamamakla birlikte küreselleşme söylemini dile getirenler, kavramdan, dünyada artık sınırların kalktığını, dünyanın global bir köye dönüştüğünü, ideolojilerin tükenip bunların yerini bilginin aldığını, hukukun ve değerlerin evrenselleştiğini, özgürlükler alanının genişlediğini ve dünyanın kaçınılmaz rotasını bulduğunu ifade

ediyorlar. Küreselleşme söylemi belki yukarıda aktarılanları kapsıyor gözükse de bu kavramdan ne anlaşılması gerektiği 2006'ların dünyası ve Türkiye'si için daha kapsayıcı bir biçimde yanıtlanması gereken bir sorudur. Peki küreselleşme yukarıda aktarılanlardan ibaret midir? Bu sorunun yanıtı, süreci ve kavramı anlama-açıklama konusunda son derece yararlı olacaktır. Bununla birlikte küreselleşme kavramını ele alırken sorulması gereken sorulardan biri de "Küreselleşme nedir?" yerine, "Küreselleşen Nedir?" olmalıdır. Söz konusu soru dile getirildiğinde, sürecin tarihsel arka planı göz önünde bulundurulmalıdır. Bu noktada ise özellikle II. Paylaşım Savaşı sonrası konjonktür ele alınmalıdır. Savaş sonrası yeni ulus devletlerin kurulması ve bu ülkelerin kendi ekono-

milerini oluşturma çabası, eskinin emperyalist yayılmacılığının önünü kasti. Erken kapitalistleşen sömürgeci ülkelerin dünyanın diğer coğrafyalarıyla siyasal bağlarının biçim değiştirmesi, ekonomik alanda da yeni yöntemlerin bulunmasını şart kısıyordu. Dönem Latin Amerika'da, Kuzey Afrika'da, Asya'da birçok ülkenin bağımsızlığını kazanmasıyla yeni bir hal almıştı. Daha önceden merkez kapitalist ülkelerle bağımlılık ilişkisi kuran bu ülkeler, artık kendi bağımsız ekonomilerini ve sanayilerini yaratmakla kendilerini yükümlü sayıyorlardı. Dönem, ekonomide içe dönük birikimin sağlanmasının amaçlandığı bir dönem olacaktı. Yeni bağımsız ülkeler bunu başarabilmek için önceden ithal ettikleri malları, kendi sınırları içinde üretmeyi başarabilmek durumun-

daydılar. Ancak bu altyapısı neredeyse bulunmayan, dışa bağımlılıkla yüzlerce yıl geçiren söz konusu ülkelerde, amaçlananın başarılması pek kolay olmayacaktı. Türkiye de tarihte her ne kadar bizzat sömürge ülkesi olmamışsa da söz konusu ülkelerle benzer bir durumdaydı. Bu dönem tüm dünyada bir içe kapanma dönemi olarak dikkat çekiyordu. İçe kapanma sadece tüketim mali ithalinin durdurulmasına dönük bir içe kapanmaydı. Dönem öncesinin dış ticareti ve mali transferi biçim değiştirmişti yalnızca. Bağımlılık ilişkisi ise yer yer ortadan kalkmış gibi gözükse de ara-mal ticaretiyle devam ediyordu. Sanayileşmek ve kapitalist ülkelerle rekabet edebilmek için çaba harcayan "az gelişmiş ülkeler" sanayileşebilmek için gerekli altyapıları ve teknik olanak-

ları bulunmadığından, uzmanlaşmanın henüz yaşanmaya başlamış olmasından doğan eksikliklerden ve ağır sanayilerini oluşturamamış olmaktan ötürü, bu işleri daha önceden başaran ülkelerle ticari ilişkiler kurmak durumundaydı. Bu ilişkiler az gelişmiş ya da eski sömürge ülkelerinin ihtiyaçlarına göre biçimlenecekti.

Sermaye birikimini ve sanayileşmesini sağlamış ileri kapitalist ülkeler, bu süreçte farklı bir bağımlılık ilişkisi kurarak doğrudan mal ihracını gerçekleştirmeyle, acenteleri aracılığıyla dış ticareti sürdürme yoluna gitmiştir. Eskiden ülke pazarlarına ürünlerini sokan ve buralarda sattıran ferî kapitalist ülkeler ve bu ülkelerin sermayedarları, artık ürünlerini oluşturacak parçaları ihraç ediyordu. İnce dönük birikimlerini sağlamaya çabalayan ülkeler, ithal ikameci sa-

naşılama stratejisinde yine dışarıya muhtaç olduklarının farkındaydılar. Bu dönem, uluslararası ticarete ara-mal transferinin yaygınlaştığı ve dışa bağımlılığın sürdüğü ilişkilerin açığa çıkması dönemiydi. Sanayide ince dönük birikim modelini uygulayan ülkeler (topluluklar), erken kapitalistleşen ülkelerle 16. yüzyıldan itibaren kurmaya başladıkları ticaret ilişkilerini terk etmiş olmalarına karşın, yeni ilişkilerde de bağımlılıktan kurtulamamışlardı. Öncelikle montaj sanayisiyle kendi sanayilerini oluşturmaya çalışan bu ülkeler, önemli ölçüde hedeflerine ulaşamayınca serbest piyasa ekonomilerine geçmeye başlamış ve gümrük vergilerini yavaş yavaş kaldırma yoluna gitmiştir. Küreselleşmenin netleşmeye başladığı ileri sürülen 1970'li yıllar boyunca sermaye hareketleri, yine ara-mal ticaretine dönük yürüyen; bu dönemin ardından daya-

naklı tüketim malları ticareti yaygınlık kazanmaya başlamıştır. Bu süreçte dünya'nın tüm bölgelerinde paralel işlemese de özellikle Latin Amerika ve Türkiye'de benzer süreçte yürümüştür. Türkiye 1963'te başlattığı beşer yıllık kalkınma planlarını uygulamayı neoliberal ekonomi politikalarını 1980'lere gelindiğinde terk eden; küreselleşmenin tescilli markaları olan Dünya Bankası (WB), Dünya Ticaret Örgütü (WTO) ve Uluslararası Para Fonu (IMF), ekonominin küreselleşmenin bir başka ayağı olarak oluşturulmuştu bile. Başlangıçta ekonomik bunalımlarla, siyasal istikrarsızlıklarla boğuşan Türkiye ABD'nin yanı sıra başında yer alan Latin Amerika ülkeleri olmak üzere birçok Afrika ve Asya ülkesi, WB ve IMF ile nikah masasına oturmuştu.

İthal ikameci sanayileşmede başarılı olamayan

1970'lerle birlikte para sermayesinin etkisine giren Türkiye de ekonomik istikrar programlarını, borç alımlarıyla uygulama yoluna gitmiştir. Dönemin karakterize olduğu değişimler 24 Ocak 1980'de açıklanan ekonomik önlemler paketi ve aynı yılın 12 Eylülünde gerçekleşen askeri darbe olmuştur. Bu iki olay, siyasi ve ekonomik yönlere birbirini tamamlayan değişimlerdir. 12 Eylül Darbesi, yeni ekonomik politikaların siyasi ve hukuksal altyapısının oluşturulmasında basat rolü oynamıştır. Artık dünya ile bütünleşen bir Türkiye'den söz edilecektir. Gümrük duvarlarıyla anılan kapalı Türkiye ekonomisi serbest piyasanın içine girmiştir. Artık para sermayesi ve uluslararası para hareketlerinin Türkiye ekonomisi üstündeki etkisi iyiden iyiye hissedilir duruma gelmiştir. 1950'li yılların ikinci yarısında

montaja dönük sanayisiyle dünya ekonomik sistemiyle bütünleşmeye başlayan Türkiye ekonomisi, para transferlerinin ve uluslararası anlaşmaların güdümündedir artık. Dünya ekonomik sistemine eklenme, 1980'lerle birlikte tamamlanma sürecine girerken bu süreç büyük ekonomik bunalımların yaşanmasına yol açmıştır. Özellikle emek-sermaye arasındaki güç ilişkilerinin 1980'den sonra tamamen sermaye lehine dönmesi, yeni bir sürece girildiğini gösterirken, dönem ekonomik krizlerin gelmesinde geçmeye başlamıştır. Krizler ise beraberinde uluslararası finans kuruluşlarının daha fazla devreye sokulması sonucunu doğurmuştur. Türkiye ve birçok az gelişmiş ülke, artık uluslararası siste-

min içindedir ve sistemin sürekliliğini sağlamasında çeşitli roller üstlenmişlerdir. Ekonomik sistem-

Sistem kendini kabulendirirken bataktaki ülkelerle borç ilişkileri kurulması, az gelişmiş ülkeleri daha fazla bağımlı hale getirmiştir. Bu durum ise dünya ekonomik sisteminin, yani küresel kapitalizmin işlerliğini kolaylaştırmış, sistemin kendini her dönem yenilemesi de mümkün hale gelmiştir.

de 1970'li yıllardan itibaren sermayenin yoğunlaşma ve merkezileşme süreçleriyle birlikte, zincirin halkalarının tamamlanması gerçekleşmiştir. Sistem kendini kabulendirirken bataktaki ülkelerle borç ilişkileri kurulması, az gelişmiş ülkeleri daha fazla bağımlı hale getirmiştir. Bu durum ise dünya ekonomik sisteminin, yani küresel kapitalizmin işlerliğini kolaylaştırmış, sistemin kendini her dönem yenilemesi de mümkün hale gelmiştir.

- III -

16. yüzyıldaki coğrafi keşiflerle başlayan ve merkantilizmle devam eden dönemin ardından, özünde merkez kapitalist ülkelerden diğer coğrafyalara mal ihra-

cına ve sömürgeleştirilen bölgelerin kaynaklarına el konulma üzerine inşa edilen uluslararası ekonomik sistem, 20. yüzyılın ikinci yarısında uğradığı değişikliklerle yeni bir işbölümü yaratmıştır. Dünyanın bir pazar haline getirilmesi süreciyle tamamlanmıştır. Özünde meta üretimine ve art-değer sömürüsüne dayanan kapitalizm, meta dolaşımının da sağlanmasıyla birlikte, yeni gereksinimlerle kendini göstermiştir. Meta dolaşımı, beraberinde para dolaşımını da gerekli kılmıştır. Pazar için üretim pazarının denetlenmesini gerektirdiğinden, paranın da denetim altına alınması son derece önemli bir noktadır. Dolayısıyla pazarın denetimi, paranın denetimiyle yakın anlamlıdır. Paranın denetimi ise dünyanın bu denetim mekanizmasına uygun olarak konumlandırılmasıyla sağlanabilecektir. Bu nedenle piyasanın kontrol altına alınması ve yeni bir piyasa yaratılması süreci olan kapitalizm, pazarın denetlenme serüveninde birtakım aktörler arasındaki mücadelelerle biçimlenecektir. Bu aktörler; uluslararası şirketler, ulus devletler ile küresel ve bölgesel anlaşmalarla simgeleşir. Eski ulus devleti artık bir ÇUS ile masaya oturur duruma gelirken, birçok noktada ulus devletinin egemenlik alanı sınırlandırılmış küresel anlaşmalar, devlet hukuk sisteminin üzerinde konumlandırılmıştır. Bu durum ise ulus devletinin egemenliğinin hatta varlığı-

nin tartışılmaya başlanmasına yol açmıştır. Ulus devletin varlığını yitirdiği ya da tarihsel misyonunu tamamlamış olup olmadığı, bu yazının tartışma konusu olmamakla birlikte, küreselleşme sürecinde devletin rolünün ve işlevinin hâlâ önemli olduğunu vurgulamak gerekir. Çünkü, 2000'lerin dünyasında ulus devlet eski gücünü yitiriyor gözükse de hukuk ve siyasal iktidarların etkinliğiyle ayakta duruyor. Ancak, ulus devletin işlevlerinin kimi değişikliklere uğramadığını ileri sürmek de pek olası değildir. Devletlerin çıkarları ya da A devletindeki bir sermaye grubunun çıkarlarıyla, B devletindeki bir sermaye grubunun çıkarlarının çatışma olasılığının bir hayli yüksek olduğu göz önünde bulundurulursa, ulus devletlerin en azından bir süre daha temel aktörler arasında yer alacağını söylemek çok uç bir yorum olmaz. Sermayenin vatani olmasa da sermayedarın vatanının olduğu kabulü, uluslararası ilişkiler açısından ulus devletinin varlığına en azından günümüz açısından gereksinim olduğunun kanıtları arasındadır.

19. yüzyılın sanayi kapitalizminin yerini bıraktığı finansal kapitalizm, denetimini sağlamlaştırmak için yeni ilişki biçimlerini bulmakta zaman zaman güçlükler çekse de bu işi başarıma konusunda son derece istekli gözüküştür. Sermayenin merkezileşmesi ve yoğunlaşmasıyla birlikte emeğin yaygınlaşması, para ve mal transferlerinin tarihte görül-

medik biçimde hızlanması, finansal kapitalizmin başarıları arasından yalnızca birkaçıdır.

Sermaye, rekabetçi pazar ekonomisinin yerini almaya başlayan tekelleri eğilimle daha fazla merkezileşirken, küreselleşme aslında ekonomik sistemin küreselleşmesi biçiminde kendini gösterdi. Global köy haline dönüştüğü söylenen dünya, sermayenin dolaşımı ve emeğin yaygınlaşarak daha fazla değer yaratmasıyla, eskinin kurumsal yapısının tartışılmasına neden oluyordu. Uluslararasılaşan sermaye ya da ÇUŞ, kendine yeni hukuksal zeminler yaratmakla da yükümlüydü aynı zamanda. Bu nedenle, eskinin ulus devletleriyle birlikte ulusal yasalar da tartışılmaya başlandı. Küreselleşme öncesi, dönemin kurumlarının yenilenerek sürece uygun duruma getirilmesi, küreselleşme sürecinin önünde duran bir diğer engeldi. Tüm bu dönüşümler yaşanırken, 1989'da Demokratik Almanya'nın 1991'de ise Sovyetler Birliği'nin çözülmesi, güç dengelerinin kesin kapitalizm cephesinin lehine değişmesine olanak sağladı. Bu dönemin temel karakteristiği ise küreselleşmenin bir ideolojiye dönüştürülmesiydi. Küreselleşmeye bağlı uluslararası işbölümünün eşitsizlik üzerine kurumsallaşması, bu süreçte netlik kazandı. Artık 40 yıl kadar süren soğuk savaşın bittiği düşünölmeye başlandı. Yeni sürecin tek egemen gücü kapitalist devletler ve küresel kapitalizmdi. Güç sadece ülkelerin

değil uluslararası sermayedarların elindeydi artık.

- IV -

Günümüz dünyasında, getirilen ve doğurduğu sonuçları, la sıkça tartışılan küreselleşmenin tüm boyutlarının ortaya konulabilmesi için birkaç on yıla daha ihtiyaç olduğu ortadadır. Ancak bununla birlikte, çoklu ilişkiler ağına işaret eden sistemin arkasında nelerin bulunduğu ortaya konulması, en azından bugünkü anlamda kimi ipuçları sunacaktır. Bu nedenle, küreselleşmenin arkasındaki iktisadi ve siyasal ilişkileri dolayısıyla dünyadaki ekonomik sistemini irdelemek doğru olacaktır. Bu doğrultuda, küreselleşme söyleminin irdelenmesi ve uluslararası işbölüm kavramsallaştırmasının öne çıkarılması yorur vardır. Uluslararası işbölümü 16. yüzyıldan itibaren süregelen dünya iktisadi yaşamındaki eşitsiz ve bilesik gelişmeye vurgu yapan ve günümüzün anlaşılmasına kısmen de olsa olanak sunacak bir kavramsallaştırma.

Küreselleşme ideolojisi, içerme ve dışlama mekanizmalarıyla birtakım "olumlu ve güzel bulunan hoş karşılanan" noktaları içeriyor gözükürken; birtakım noktalarını da üstünü örtüyor. Küreselleşmenin daha berrak biçimde kavranabilmesinin volu, kapitalizmin ve kapitalizmin gelişme dinamikleri arasında yer alan yayılma, pazar genişletme, emeğin değersizleştirilerek yaygınlaşması süreçlerinin gözden kaçırılmamasıyla yakından ilgilidir. □

Savaşıkça Güzelleşen Kadın: İnanna

Toprakta kadınla başladı yaşam. Yerle gök birleşti, baharı doğurdu. Tıpkı doğurgan bir ana gibi.

Ve toprak en çok anayla, kadınlıkla özdeşleşti. Yıl 2006... Kadın ezildi, köleleştirildi, tecavüze uğradı ve çoraklaştı toprak

Sümer destanları ve o günün toplum yapısı, anaerkil toplumdaki ataerkil topluma geçiş sürecinin tüm çelişkilerinin ipuçlarını verir. İşte eski toplumun tüm değerlerinin değiştiği, kadının toplumdaki yerinin git gide genişlediği, düzenin altüst olduğu bir tarihsel dönem noktasında, kadınlığın uzak geçmişini ve değişimlerini günümüze aktarıyor "ask ve bereket tanrıçası İnanna".

Sümer destanları her ne kadar anaerkil döneme ışık tutsa da erkek egemen zihniyetin var olduğu dönemden gelmektedir;

fakat daha önceki kadın egemen zihnin kalıntılarını taşımaktadır. Savaşan ve aşık olan anatannıca İnanna'da çelişkiler yaratır bu durum. Özgür düşünen bir kadın olarak karşımızdadır. İşte, fakat bir geçiş döneminin izlerini taşıdığından bazen boyun eğmek zorunda kalır, acı çeker. Bazen de disiplini sayesinde erkeklerin başına beladır. Ataerkil dünya görüşü ilerledikçe susturulan önceki ana-tanrıçalara rağmen mücadeleyi elden bırakmaz ve topluma hizmet etmek ya da iktidarda olmak için erkek tanrılarına güç yarışına girer. Bir çok yazılı kaynağa göre ejder öldüren ilk kadın olan İnanna tam bir savaşçı;

sifahtan var; balta ve mızrak kullanmakta usta. Günümüz erkek egemen toplumlarında olduğu gibi kadından yana olan değerlerin unutulmaya yüz tuttuğu bir dönemde cesur, atak, korkusuz, kararlı, kendine güvenli bir kadın mit olarak efsaneleştiğine tanık oluyoruz İnanna'nın.

Sümerler'de kadının kutsal sayıldığını, o döneme ait kalıntılardan anlamak mümkün. Mühürlerde duvar resimlerinde tanrıçanın eğilinin resimlenmiş olması, destanlarda ise tanrıçanın bu eğililerinde hayvan beslediğinin ve peynir, tereyağ, kaymak yapıldığının anlatılması ve bir "tereyağ" tanrıçasının varlığı, erkeklerden önce toprağı işleyenlerin ve hayvanları ilk evcilleştirenlerin kadınlar olduğu yönündeki düşünceleri doğrular nitelikte. Kazma sopalara, tohumlar görsel ya da mitsel betimlerde kadınla ilişkilendirilmiş. Çiftçiliği baslatanlar ve toprağın üretkenliğini keşfedip ürün yetiştirenler yine kadınlar. Ki İnanna elma bahçesine götürdüğü kralla birleştiğinde o yılın bereketli ve sağlıklı geçeceğini düşünüyor. Tüm bunları Sümer mitlerinden öğreniyoruz.

Gel gelelim tüm bunlara rağmen toplumsal ilişkilerin içinde var olan kadın-erkek eşitliği bağlamındaki ilişkilerden tanrılar ve tanrıçalar da nasibini almıştır. Ana-tanrıça İnanna bile evleneceği erkeği kendisi seçmemistir. İnanna'nın evlenme düküsünü anlatan uzun bir şiirde şöyle betimlenir bu çelişik: "...Utu kız kardeşine hitab

ederek, onu çoban tanrısı Dumuzi ile evlenmeye zorluyor." Ve "İnanna'nın cevabı kesinlikle 'hayır'dır." Onun gönlü çiftçide, ancak epey dirense de sonunda çobanla evleniyor. Ortak kadın zihninden çiftçiliğin değerli olması İnanna'nın bura-

da çiftçiyi istemesinde en önemli etkidir. Tanrı tanrıçası Nidaba gibi bu güçlü gelenek bir yandan tanrıçalarla devam ettirilmeye çalışılırken, bir yandan da erkek egemen zihnin değerleri ve sembolleri öne geçiyor ve çelişkiler yaşanıyordu. İnanna çiftçi kralı ısrarla istemesine rağmen, yeni erkek egemen zihniyet buna izin vermiyordu. Bugünün toplumlarını anlamada mitler bizlere yol gösterici olmaya devam ediyor. Örneğin İnanna'nın evliliğini anlatan şiirde çoban övülmektedir. Burada Dumuzi'nin kendisi değil temsil ettiği sınıf önemli; çobanın ürettikleri değerli bulunur, çiftçininkiler ise küçümsenir şiirde.

Dumuzi'nin ise arkasında din ve devlet desteğinin olması siyasal erkin mitoslarında bile kimi temsil ettiğini ortaya koymaktadır.

İnanna ile ilgili anlatılan bir Sümer efsanesinde, tanrıçalar tapınımlarında kutsal sayılan dört ağaçten bahsedilir. Soğut, İmdugut, kusu, yılan ve Lilit. Efsaneye göre: Fırat nehrinin kenarında bulunan ve tanrıça tapınları için kutsal sayılan soğut ağacı, güney rüzgarı tarafından sökülür ve savrulur. Bu ağacı ana-tanrıça İnanna bulur ve kendi ülkesi olan Uruk'a getirir. Bu ağacı kendi bahçesine diker. Amacı onu büyütüp kendisine iskemle ve kanepe yapmaktır. Fakat ağacın büyüdüğünde durum farklılaşır; çünkü ağacın kökünde yılan yuvalanmış, dalında İmdugut yuva yapmış.

Lilit ise evini kurmuştu. Bu durum karşısında İnanna, sıkıntısını kardeş Utu (Güneş Tanrısı) ile paylaşır. Utu kardeşine yardım etmesi için Gilgameş'i gönderir (Gilgameş Destanında İnanna ona evlenme teklifi ettiği için aşağılanır ve fahişe olarak nitelendirilir). Ağaç kesilir, yılan balayla öldürülür, İmdugut yavrularını alır dağa kaçır ve Lilit kaçarak harabe yerlere sığınır. Peki İnanna'yı bahçesine sığınan ve tanrıça tapınımlarında kutsal sayılan bu dört nesne neden rahatsız etmiştir? Ya da Utu'nun kızkardeşine yardım etmesinin arkasında yatan "çıkarcılık" nedir? Kaldı ki İnanna'nın bahçesine diktiği soğut sira-

dan bir söğüt değildir, söğüt tanrıçası Sal-ma'nın kutsal ağacıydı. Lilit ise Sümer'de sistem değişince gelip İnanna'nın bahçesine sığınmıştı. Bahçesinin kapılarını onlara açan İnanna neden onlardan kurtulmak istemisti? Tıpkı evlenirken olduğu gibi üzerinde erkek egemen anlayışın baskısını hissettiği için olabilir mi? Belki de... Utu'nun kardeşine yardım etmesi ise genç tanrıçanın yeni erkek egemen yasalarna boyun eğmesi içindir belki... İnanna en başlarda bu ağacı farklı bir amaç için büyütüyordu; fakat kasıldıktan sonra ondan davul ve tokmak yaptı (pukku ve mukku). Birçok coğrafyada tanrıça tapımlarında, kut törenlerinde kullanılmak üzere kadınlar tarafından davul ve tokmak yapıldığına ilişkin bilgilere rastlamak da mümkün.

İnanna güzel, akıllı, bastan çıkarıcı, güçlü, savaşçı, silah kullanan, zehir bağışlayan, araçlar üreten, tarlaları, bahçeleri tüm ülkeyi bereketle dolduran, aşkı öğreten; ya da acımasız, katik kısrak veren, ülkeyi zehirle, kuyuları kanla dolduran, kendisini karşılamadığı için kocasını dönmüşü olmayan yeraltına sürgüne gönderen zalim tanrıçadır. Hırslıdır. Yukarının hanımı olmak ona yetmez. Sümer'de tecavüz edilip yeraltına gönderilen tanrıçaların ilk olan kızkardeşi Ereshkigal'in ülkesini, yer altını (cehennem) de ele geçirmeyi kafasına koyar ve oraya gitmeye karar verir. Neden bir tanrının değil de tanrıçanın yetki alanına göz koyduğu ise güçlerini hala korumalarına rağmen ilk sarsılmaya başlayanların kadınlar olmasından kaynaklıdır. Öldürüleceğini bile bile yer altına giden İnanna tedbirini de almıştır. Veziri Ninsabur'a kendisinden haber alamadığı takdirde neler

yapacağını önceden anlatır. Yeraltına inen İnanna yedi kapıdan geçer ve her geçişinde bir takı ve giysi alınır. Artık İnanna çıplaktır ve yeraltının yargıcı tarafından yargılanır. Ölüm saçan gözleriyle İnanna'ya bakan yargıcı, onu bir cesede dönüştürür. Daha sonra ceset, bir kazığa çakılır. İlgincidir; onluçlak yargılanmanın (kıyamaç) ve İsa'nın çarmıha gerilip yeniden dirilmesinin ilk örneğidir İnanna. Nitekim veziri Ninsabur sayesinde yeniden dirilir ve yer yüzüne döner. İnanna aynı zamanda yeraltına inip dönen ilk kahramandır. Kendinden sonraki "kutsal kitapları" etkileyen ilk örnektir de.

Dedik ya akıllı ve hırslı bir tanrıça İnanna. Bu kez de tanrıların en akıllısı ve en kurnazı olan Enki'nin elinden, hangi tanrının eline geçerse ona saygınlık kazandıracak olan "Me Yasaları"ni almaya kara verir. İktidarını sağlamlaştırmak, yetkilerini genişletmek ve erkek egemen anlayışa karşı hakimiyetini korumak için çareler aramaktadır kendisine. Ve Enki'nin ülkesine gitmeye karar verir. Fakat bu öyle kolay olmayacaktır. Tüm hazırlıklarını tamamlar, Enki'nin ülkesine gider. Tüm çekiciliğini kullanır ve sonunda Enki'nin huzuruna kabul edilir. Büyük bir sofraya oturur anatanrıça için. İnanna bol bol şarap içerir tanrılar tanrı Enki'ye ve onu sarhoş eder. Enki uyandıığında iş istenmiştir; tanrıça çoktan yola koymuştur bile. Tanrının ofkesi ve İnanna'nın peşine saldığı yaratıkların çabası boşunadır artık. "Kadının fendi" tanrıyı yenmiştir. Destana göre; Enki'nin dudaklarından şu dizeler dökülür İnanna'nın zekası karşısında:

"Kudretim adına,
kudretim adına
Kutsal İnanna'ya,
kızıma armağan edeceğim

Efendiliği, tanrılığı,
yüce ve sonsuz taçı,
krallık tahtını.
Kutsal İnanna aklı onları,
Kudretim adına,
kudretim adına,
kutsal İnanna'ya,
kızıma armağan edeceğim
Yüce saltanatı, eseyi,
yüce taht, çobanlığı, krallığı
Kutsal İnanna aldı onları."

İmkansız başarmıştır tanrıça; iktidarı için, halkı için... Tanrının elinden aldığı "Me Yasaları"ni kendi ülkesine, Uruk'a götürür ve bu kutsal yasaları gökten halkının üzerine yağdırır. Bu betimleme Musa'ya gökten inen On İki Emir Yasaları'nın ilk kaynağıdır belki de...

Bir başka özelliği, ilk balta ve silah taşıyan kadın olmasıdır tanrıçanın. Savaşçı niteliği ve tılsımlı baltaları erkeklerin saldırısından korunmak ve onlara gözdağı vermek için yarattığı söylenir. Fakat bu savaşçı özelliğine rağmen yine de tecavüze uğrar. Bir gece gökyüzünü ve yeryüzünü dolaşmaktan yorgun düşüp bir bahçede uyuya kalan "savaş tanrıçası" İnanna'ya bahçevan tecavüz eder. Bahçevan, bazı kaynaklarda "tecavüzü" şöyle dile getirmekte: "Bir gün kraliçem, göğü ve yer dolaştıktan sonra 'Kutsal tahise (İnanna)' yorgunluk içinde bahçeye yaklaştı. Derin uykuya daldı. Onu bahçemin köşesinde gördüm. Tecavüz ettim ona; öptüm onu. Bahçemin köşesine döndüm. Şafak attı, güneş doğdu. Kadın korku ile etrafına bakındı. İnanna korku ile etrafına bakındı. Sonra kadın nasıl bir felaket yaptı? İnanna utançından ne yaptı? Ülke de bütün kuyuları kan ile doldurdu. Odun taşıyan köleler kandan başka bir şey içemediler. Su dolduran köleler (kadın), kandan başka bir şey dolduramadılar" (Kuyuların

kanla doldurulması motifi Tavrata farklı bir yorumla yer almaktadır.). Oysa tecavüze uğrayan Inanna'nın tapınagında erkeklerle aşkı öğretyordu kadınlar. Rahibelerin yaptığı heykelticiklerde, seven erkek ve kadın birbirine aşkla bakıyor, birinin diğerine üstünlüğünü anlatan hiçbir imge yer almıyordu. Kadınların dili o heykelticiklerde ifadesini buluyordu.

O döneme ait bir mühür yüzükte, dört dilimli bir balta yer almaktadır. Öyle görünüyor ki tanrıcanın üreme organı balta ile özdeşleştirilmiş. Gılgamış Destanı'nda da Gılgamış bir gün rüyasında ilginç görünümüne bir balta gördüğünü, onu sevip okşadığını, üzerinde zevk aldığı ve yanına koyduğunu anlatır. Mührün ortasında yer alan dört dilimli, Gılgamışın rüyasında gördüğü bu balta, aynı zamanda tanrıcanın hastalıkları, kötülükleri yok eden, doğurganlığı ve üretkenliğini anlatan üreme organının simgesidir (Afrika'da hala devam eden kadın sünnetlerinde kadının üreme organındaki labiasının kesilmesi, o

dönemlere ait bu imgelemlere yanıt olabilir).

Kadınlar bu imge ve simgeleri, avcı veya cinselliğini denetleyemeyen erkekleri korkutmak ve denetim altına almak için kullanmıştı diyebiliriz. Belki de kadınlar evrensel düzeni, doğa güçlerini, üreme ve üretimi, doğum-ölüm-yeniden doğumu, tanrıcanın aletle özdeş gövdesiyle denetlediğini yaymak istemişlerdi. Yunan mitolojisinde tecavüzü anlatan betimlemeler olmasına karşın bunların birçoğu cezasız bırakılmıştır. Sümerlerde ise aksine hiçbir tecavüz cezasız kalmamıştır. Bununla birlikte erkekler üretime egemen olup ordu ve devlet oluşturunca, savaşlar ortaya çıkınca tanrıçalar da savaşçı karaktere dönüştü. Çünkü tanrıçalar varlıklarını sürdürebilmek için ordunun ve devletin olduğu yeni erkek düzene uyum sağlamak zorunda kaldılar. Bu tanrıçalar hayat veren, ölüm veren, ölümleri içine alarak öğüten ve onlardan yeni hayatlar başlatan doğa-gücü (toprak ana) kabul edilen kadınlardı.

Toprakta kadınla başladı ya-

şam. Yerin gök birleşti, baharı doğurdu. Tıpkı doğurgan bir ana gibi. Ve toprak en çok anıyla, kadınlıkla özdeşleşti. Yıl 2006... Kadın ezildi, koleleştirildi, tecavüze uğradı ve çoraklaştı toprak. Mitolojilerden, destanlardan, tanhın derinliklerinden bugüne süzüldü bir ciğlik gibi kadınlarımız... Hirsiz kanyan bir yara, kanıncaları suya inmeye zorlayan, toprağından süren bu kölelik. Masallar başlamadan yaşanmaz masal mevsimi. Oysa kadınlar masalarda hep çalışkan, hep güzel ve hep talihine küs kaldı. En yanık türkülerini onlar söyledi, en yürek burkan zılgıtları ağıtlar tuttu. Bunun yanında toprağın üç-dört ay kendisini beyaz karla kapatıp baharın tüm üreticiliğiyle insana yeniden döndüğü gibi, Inanna'da biraz da kendini buldu savaşan kadın. Savaşırken güzelleşti, güzelleştikçe sevildi... □

Kaynakça:

1. Ask ve Bereket Tanrıçası Inana: Yurt Yayınları
2. Inanna'nın Ask: Muzaffer İlmiye Oğ, Kaynak Yayınları
3. Evrensel Kültür Dergisi

∞ şiirlik

Bedri Rahmi Eyüboğlu

"Ne bir haram yedin ne cana kıydın
Ekmek gibi temiz su gibi aydın
Hiç kimse duymadan hükümler giydin
Döşek diken diken yastık batıyor
Yiğidim aslanım aman burda yatıyor.

Zindanı taştan oyarlar
İçine bir yiğit koyarlar
Sağa döner böğrü taşa gelir
Sola döner çırılçıplak demir
Çeliğin hası da yiğidim aman böyle bilendir
Döşek melul mahzun, yastık batıyor
Yiğidim aslanım aman burda yatıyor."

BEDRİ RAHMI EYÜBOĞLU

Ressam, şair ve yazar olan Bedri Rahmi Eyüboğlu, 1911 yılında Giresun-Görece'de doğdu. Güzel Sanatlar Akademisi'nde başlayan resim öğrenimini Paris'te sürdüren Eyüboğlu, daha sonra Türkiye'ye döndü ve ölümüne kadar Güzel Sanatlar Akademisi'nde ders verdi. Yerel yaşama ilişkin gözlemlerini, yazma ve kılım gibi yerel kültürel değerlerdeki malzemelerle buluşturarak tablolarına yansıttı. Bedri Rahmi 1950 yılında bir kez daha Paris'e gitti ve İnsan Müzesi'nde (Musée de l'homme) ilkel kavimlerin sanatını inceledi. Bu incelemeleri, "güzel" in aynı zamanda "yararlı" da olabileceği, "yararlı" olmanın "güzel" in gücünü eksiltmeyeceği düşüncesine ulaşmasına yol açtı. Bu düşünce ise onun bundan sonraki sanat görüşünü tümüyle etkileci, yönlendirdi. Tablolar ve gravürlerin yanı sıra büyük boyutlu duvar resimleri, mozaik, seramik panolar yaptı. Bazı desenleri, ölümünden sonra Binbir Bedros (1977), Karadut (1979) ve Babatormiler (1979) adlı kitaplarda yayımlandı. Duvar resimlerine 1940'da başladı. Bir çok ilde bu alanda çalışmalar yürüttü. Mozaik çalışmalarına ise 1950'de başladı. 1960 ve

1961'de iki kez ABD'ye gitti. Orada birçok geziye katıldı, konferanslar verdi ve resim çalışmaları yaptı. 1969'da Sao Paulo Bienali'nde iki yıllık sergi) onur madalyası kazandı. Ayrıca 1940'ta Devlet Resim ve Heykel Sergisi'nde resim dalında üçüncülük, 1943'teki 4. sergide ikincilik ve 1972'de de 33. sergide birincilik ödülünü aldı. Ölümünden sonra 1976'da Ankara'da "Yaşayan Bedri Rahmi" adıyla bir sergisi düzenlendi. Aynı yıl İstanbul'da da Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde adına düzenlenen bir sergiyle anıldı. 1984'te İstanbul'da "Bedri Rahmi-Her Dönemden" adlı bir toplu sergisi açıldı.

Bedri Rahmi 1928'de daha lise öğrencisiyken şiir yazmaya başladı. Şiirlerine, 1933'ten sonra Yeditepe, Ses, Güney, İnsan, İnkılapçı Gençlik ve Varlık dergilerinde yer verildi. Halk edebiyatının masal, şiir, deyiş gibi her türüne karşı duyduğu hayranlık, şiirlerine de yansımıştır. Halk dilinden ve şiirinden aldığı öğeleri kendine özgü bir biçimde kullanarak, halk diline yaklaşma çabasını sonuna dek götürdü. Bu niteliklerine paralel olarak şiirleri, resimleriyle büyük bir benzerlik gösterir. Akıcı ve rahat bir dille kalame aldığı gezi ve deneme yazılarında ise sürekli gündeminde olan halk kültürü, halk sanatı konularındaki görüşlerini sergilemiştir.

"Elem tere şiş
kem gözlere şiş
benim bir yarım var müthiş
azak Rum azak Kürt azak Ermeni
aklına esmeye görsün. Galata kulesinin
tepesinden atar beni
sonra benden önce iner, tutar beni"

Dünyayı belki de ressamca algılayışının bir sonucu olarak şiirlerinde renklerin, kokuların elle tutulmasına, gözle görülürcesine maddi bir somutluğu vardır. Çağdas edebiyatımızda bu özellikleri büyük ölçüde bir de Sait Faik'te (şiirlerinde ve hikâyelerinde) görüyoruz. Serbest bir konuşma dili edasıyla söylenmiş şiirlerinde, Orhan Veli'nin ve Nâzım Hikmet'in etkileri duyumsanıyor. Fakat Nâzım Hikmet'in çok sonraları, 1950 sonrasında yakınlık duyacağı ve o dönemdeki şiirlerinde yansıtacağı türkü şiir tadını, Bedri Rahmi'de çok öncesinden görüyoruz. Kendine özgü ve şiirimizde örneğine çok az rastlanan, türküler, deyimler, renkler ve masal dilinden esintilerle bulusan desenli bir şiir dili vardır. Halk kaynağından beslenen sanat anlayışı, şiirlerinin de temeli oldu. Şiirlerine masallardan, söylencelerden, türkülerden yararlanarak; doğa tutkusunu, insan sevgisini, yaşama sevincini ve toplumsal sorunları yansıttı. Yazıları, Tezek (1975), Delifisek (1975), Resme Başlarken (1977) adlı kitaplarda toplandı. Kendi döneminin ve kendinden sonraki dönemlerin bir çok şairini etkileyen Eyüboğlu, genç kuşakların çok şey öğrenebilecekleri özgün bir şairdir. Eylül 1975'te İstanbul'da yaşamını yitirdi. □

KARADUT

Karadutum, çatal karam, çingenem
Nar tanem, nur tanem, bir tanem
Ağaç isem dalımsın salkım saçak
Petek isem balımsın ağulüm
Günahımsın, vebalımsın.
Dili mercan, dizi mercan, dişi mercan
Yoluna bir can koyduğum
Gökte ararken yerde bulduğum
Karadutum, çatal karam, çingenem
Daha nem olacaktın bir tanem
Gülen ayvam, ağlayan narımsın
Kadınım, kısırağım, karımsın.

MARİFET

Marifet hiç ezilmemek bu dünyada
Ama biçimine getirip ezerlerse
Güzel kokmak
Kekik misali
Lavanta çiçeği misali
Fesleğen misali
Itır misali
İsâ misali
Yunus misali
Tonguç misali
Nâzım misali

SANA BÜYÜK ŞEHİRLERDEN BAHSEDECEĞİM

sana büyük şehirlerden bahsedeceğim;
en büyük camiler orda kurulur
en küçük mezarlar orda kazılır
en kara yazılar orda dizilir
yüksek minarelerde sela verilir
civar hanelerde zina edilir
büyük şehirlerde yalan söylenir
tosunum
halbuki küçük köylerin
mezarlığı bile yoktur
büyük şehirlere bağlanma mehmedim
öyle bir şehre yerleş ki
küçük fakat bizim olsun
sokaklarında tanımadığın yüz
ensesine şamar atamayacağın kimse
dolaşmasın
her ağacna elin
her kanş toprağına terin değsin
ve kuytu evlerden birinde
senden habersiz ölenler olmasın.

Kaynakça:
www.sir.gen.tr
www.kimkimdir.gen.tr

İnsanların türküleri kendilerinden güzel

Kendilerinden umutlu

Kendilerinden kederli

RUHİ SU

SU GİBİ AKIYOR HALA...

Tarihten bugüne yaşanan gelişmeler, çelişkiler taraf olmak zorunda bırakmıştır; aydınları, sanatçıları, entelektüelleri, gençleri yani bir bütün halkı; bilinçli ya da bilinçsiz. Özellikle sanatçılar ve aydınların taraf olma durumu toplumsal kurtuluş mücadelesinin ilerleyiş ve gerileyişleriyle paralel yürümüştür. Ruhi Su'da bir sanatçı olarak taraftar elbette... Halkı, halkın yarattığı değerleri önemseydiği bununla yetinmeyip sahiplendiği geliştirdiği, ileriye taşıdığı, tarihe miras bıraktığı için taraftarıdır.

Yaşamının neredeyse tamamını türküyle yoğuran Ruhi Su taraf olduğu için 'cezası' verilmede geç kalınmamıştır. Halkın kültürünü, Pir Sultan'ı, Yunus'u, Kâroğ-

lu'nı Zeybekleri... anlatırken türkülerinde; o aynı zamanda yol gösterir halkına:

**Annem beni yetiştirdi
Halkı uyandır dedi
Halk olmadan bir şey olmaz
Halkı uyandır dedi**

**Bu kavga halkın kavgası
Halkı uyandır dedi
Yoksul halkı emekçiyi
Kaldır uyandır dedi**

Bu yüzden o da diğerleri gibi cezasız kalmaz. Halk müziğinde yarattığı özgünlük ve yenilik egemenlerin dünyasında hiçbir öneme sahip değildir; doğası gereği. Yeni yaratmaya çalışırken müte-

vazılığı elden bırakmayan, sıkıntı ve baskılarla dolu bir hayat geçirir Ruhi Su.

Ruhi Su, 1912'de Van'da dünyaya gözlerini açar; fakat doğduğu topraklarda büymez. Ailesini, anne ve babasını tanımayan, Ermeni soykırımının ardında bıraktığı 'şanslı' çocuklardandır. Belki de sesindeki cosku ve gürlük, Çukurova'nın bereketli topraklarından, çocukluğunu geçirdiği Toroslar'dan aldıklarındandır. Çukurova'da, yoksul bir ailenin yanında geçirir üvey evlatlık dönemini. Daha sonra Öksüzler Yurdu... Küçük yaşlarda müziğe olan ilgisi ve yeteneği, yaşı ilerledikçe yaşamına yön vermeye başlar. Öyle ki öksüzler yurdundan sonra tek adres olarak gösterilen askeri

lisaden kendisini çürük çıkartarak müziğe yönelmiştir. İsimlerinden dolayı küçümsediklerini söyleyen Su, yani; Türkleştirme çalışmaları kapsamında 'kibar' bir isim alan Mehmet, Mehmet Ruhi ismiyle İstanbul Askeri Lisesi'ne getirilir. 1936'da başlayan Müzik Öğretmen Okulu deneyiminden sonra örnek bir azimle Ankara Devlet Konservatuarı Opera Bölümü...1942... Ruhi Su, türkülerin tadına vardıkça halkın sıkıntılarını, sorunlarını da öğrenmeye başlar ve bu konudaki duyarlılığı, duruşu netleşir. Duyarlılığı ve duruşu netleşen Ruhi Su'ya egemenlerin cevabı gecikmez. Devlet Konservatuarı opera Bölümü'nden ayrılmak zorunda kalır; yani radyodaki ve Devlet Operası'ndaki işine son verilir. Devamında ise hapisler, sürgünler, yasaklar, kaset toplatmalar... 1952-57 yılları ilk hapis yılları olur, TKP'ye üye olduğu gerekçesiyle gözaltına alınır. Aynı zamanlarda hayatı paylaşmayı planladığı Sıdika Su'da gözaltına alınır. Birbirlerinden sakladıkları TKP üyeliklerini ancak gözaltına alındıktan sonra öğrenirler. Hapishanede evlenir, beş yıl 'ceza'ya çarptırılırlar. Ruhi Su'nun hapishanede de türkü söylemesi engellenir. Türkülerden, türkülerin gücünden, Su'nun türkülerine kattığı halktan, geçmişi bugünle buluşturan gücünden korkan egemen sistem, yıllarca türkülerinin yareni sazını vermez ona. Paspas tahtasından bir saz yapar arkadaşları. Su'nun 'cezasının' ardı arkası kesilmez. Fakat yaşamında, kendisini ve geleceğini bulduğu türkülerini yaşatmaya ve bu uğurda çabalama devam eder. Türküler derler, yeniden yorumlar, müzik hayatına devam eder. Türkülerle, halkın türküleriniyle yan yana, omuz omuza, iç içe ve zulmü söyleyip geleceği müş-

tulayarak.

**Bu nasıl zindan içinde
Kayboluverdi gecem gündüzüm**

...
**Yattığımız yerde güller bitecek
Gün işiyip gelir sabret
Yattığımız yerde güller bitecek**

...
Ruhi Su türkülerden, tarihten beslenirken gününün gerçekliklerine de ışık tutar, halkın dili olur. Bazen emperyalizmin, genici feodal egemen güçlerin sömürsü altında yaşayan halkın yoksulluğuna, duygularına tercüman olur, bazen hapishaneden yükselen umut dolu haykırışın sesi olur:

**Mahsus mahal derler kalırım
zindanda**

**Kalırım kalırım dostlar yandıdır
İk'elleri kızıl kandıdır kanda
Ölürüm kardeş aklım sendedir
Artar eksilmeyiz zindarlarda
Kolay değil derdin ucu derinde
Bulurum bulurum kardeş öfkem
kandıdır**

**Dirlüğüm düzenim dermanım canım
Solum sol tarafım imanım dinim
Benim beyaz unum ak güvercinim
Bilirim bilirim kardeş gelen gündedir**

Ve elbette devrimcilerin de yanındadır. Tarih sahnesine çıktığından bu yana devrimciler ve halkın üzerinden külcünü 'eksik'etmeyen sömürücü, kanlı zalimlerin katliamlarını anlatır ve "Gelir günler gelir yarım sanılır/ Böyle gitmez bir gün hesap sorulur" diyerek dokülen kanların hesabının sözünü verir devrimcilerin dilinden... Söylediği türkülerde, yazdığı sözlerde hep umut vardır O'nun. Elbette Ruhi Su özgün yorumuyla türkülerin müzikal anlamında ileriye taşınmasının önemli bir mesalesi, yapıtaşı olmuştur. Ayrıca Ruhi Su Nazım Hikmet'in şiirlerin ilk bes-teleyendir.

Ruhi Su halkı iyi tanır, bu yüzden halkıyla buluşmayı başarır. Sıdika Su ile tanışmadan önce gelecek Su'nun radyodaki programlarını nasıl ilgiyle takip ettiklerini anlatır Sıdika Su: "Ruhi o zamanlar radyoda türkü söylerdi. Tanışmıyoruz tabii. Onbes günde bir Pazar sabahları saat 10'da ailece toplanırdık radyonun başına. Annem Ruhi'nin sesini duyduğu zaman yemek yapıyorsa, onluğunu çıkarıp ellerini yıkayıp Ruhi'yi dinlemeye gelirdi. Muthiş bir saygı duyardı ona " sözleri Ruhi Su'nun halk üzerinde yarattığı sevgi ve saygıyı kanıtlar niteliktedir. O türkülerin özgünlüğünü bozamaz fakat yenileri buluşturur. Bu yüzden; halk-devrimciler-sanatçılar ve ölümünden 15 yıl sonra kendisini yargılayan devlet tarafından bile, halk müziğinde bir usta olarak kabul edilir.

Ruhi Su edindiği müzik bilgisini, deneyimini, türkülerle ve dünya görüşüyle birleştirerek hep toplumcu-gerçekçi sanatçı duyarlılığıyla hareket eder. Kanımızca çelişkiye düştüğü zamanlarda olur. Halkın dardını, sorunlarını, dilini iyi bilmenin ve anlamının yanında dönemin egemenlerinin ve resmi ideolojinin baskılarından, yasaklarından, işkencelerinden kendi payına düşeni alan Ruhi Su, Mustafa Suphiler için yazdığı ağıtta şöyle derken:

**Hayali gönürümde yadigar kalan,
Bir yanım deryada çalkanır şimdi.
On beş mürşid ile boğulup ölen
Bir yanım deryada çalkanır şimdi.
Yaralanm tuz içinde kanyor
Uykü gelmiş ela gözler söniyor
Bir yanımda Suphi Nejat ölüyor
Bir yanım deryada çalkanır şimdi.**

Aynı Ruhi Su Mustafa Suphilerin katline ferman veren Mustafa Kemal için "Ankara'nın dardır

yolu / Düşman aldı sağı, solu / Sen gösterdin Paşam bize / Böyle günde doğru yolu." der. O günün toplumsal ve tarihsel koşullarında halkı uyandırmanın yolunun ancak resmi ideolojiden kopuşla mümkün olacağını farkına varmaz. Ruhi Su elbette döneminin kültürel ve siyasal şekillenişinden etkilenerek dünya görüşüne sahip olur. O döneminin darbelerin canî tanığıdır; türkülerini gerçeği söyleyip, gerçeği aydınlatır. Onun türkülerinde karanlık anlatılır ama O, aydınlığı da eksik etmez yanında. Ruhi Su gelecek güzel günlere, halka inananlardandır çünkü.

Ruhi Su'nun tavır, duruşu, toplumsal duyarlılığı ulusal, milliyetçi bir damardan beslenir. Su, köy çocuğu değildir, dağ çocuğu hiç değildir; fakat köy çocuğunun söylediği türkünün farkına varıp çağırısı yapandır: "Bu meydan kanlı meydan / Ok fırladı çıktı yaydan / Kalkın ayağa, kalkın / Biz şehirden, siz köyden..."

Evet, metropolün küçük burjuva yaşantısı ona uygundur. Ruhi Su sınıf mücadelesinin 'zor zorla yıkılacak' siyanin savunucusu olmamıştır belki ama bağımsızlık mücadelesinden, halkın kültürünü

yayma, yaygınlaştırma, sahiplenme ve ileriye taşıma mücadelesinden hiç uzak durmamış, muhalif sanatçı kimliğiyle ezilenlerin safında yer almıştır. O, devrim dostudur.

1983 yılında hastalanan Ruhi Su'nun tedavisi ancak yurt dışında mümkündür. Yıllar önce kendisini bir konserte izleyip hayran kalan Alman Doktor Lotse Ruhi Su'yu tedavisi için Almanya'ya davet eder. Fakat Ruhi Su'ya pasaport verilemez. Tarih 1985 yılının 20 Eylülünü gösterdiğinde ozan Ruhi Su geride hafızalarımıza yerleşen o gür sesini ve türkülerini bırakarak hayata veda eder. Devrimci sanatçı Yılmaz Güney'in "Sizin teline vurulan her mızrap bir atom bombasından daha güçlüdür" sözü, 12 Eylül Askeri Faşist Darbesi yıllarında kitlesel bir eyleme dönüşen Ruhi Su cenazesine kanıtlanmıştır. Devletin, muhalif bir sanatçıya tahammülsüzlüğünün -tıpkı diğerleri gibisonucu düme gönderilen Ruhi Su; saziyle, sözüyle, sesiyle, türkülerıyla, bıraktıklarıyla su gibi akıyor hala...□

ALBÜMLERİ: (1972) Seferbarlık Türküleri Ve Kuvayı Milliye

Destanı, (1972) Yunus Emre, (1972) Karacaoğlan, (1972) Pir Sultan Abdal, (1974) Şiirler - Türküler, (1974) Koroğlu, (1977) El Kapıları, (1977) Sabahın Sahibi Var, (1993) Semahlar, (1993) Çocuklar, Göçler, Balıklar, (1993) Zeybekler, (1986) Pir Sultan'dan Lewni'ye, (1993) Ezgili Yürek, (1993) Ekin İdim Oldum Harman, (1987) Kadıköy Tiyatrosu Konserti I, (1987) Kadıköy Tiyatrosu Konserti II, (1988) Beydağının Başı, (1988) Dadaloğlu Ve Çevresi, (1990) Huma Kuşu Ve Taşlamalar, (1990) Sultan Suyu "Pir Sultan Abdal'dan Değişler", (1991) Dostlar Tiyatrosu Konserti (Sümeyra Çakır İle Birlikte), (1992) Ankara'nın Taşına Bak, (1993) Uyur İken Uyardılar, (1994) Barabar, (1995) Aman Of.

Kaynaklar

Ezgili Yürek, Adam Yayınları.
www.tumgazeteler.com
www.turkuler.com

Okurlardan...

NE ÇOK SEVMİŞİZ YAĞMURUN GÖLGESİNDE

Soğuk düşler inmesinde hasta yaşam sofrası. Umud-kavgaya ikilemesinde sokak, çocukların sesleri ve yüzleri..Yazmayalı, düşürmeyeli ne kadar çok eskimiyim. Sonbaharda, yağmurun tenime dokunduğu vakit hatırlarım çocukluk aşklarımı. Ne çok eskimiyim yıllarımın özleminde. Hayatın sağır geçen havasına ne çok küfür etmişimdir. Eski bir evin bacasında tütmeyeli hayat, ne çok insan yitirmişiz insanlığımızdan. Ne çok eskimiyim meğer asık olmayalı. Cafer, Ökkes, Gülnaz...ve Taylanca yağmurunu gölgesinde uçmayalı. Sonbaharda ıslanan sarı yapraklar gibi, topraktır artık göz yaşlarımız. Ağlaması kalmadıysa artık

yaprakların bu şehrin sokaklarına, kaldırımın ölmüşlüğü betondadır. Çamurlaşmıyorsa yağmur, eskiyecektir hep ve hep ağlayacaktır toprak yağmura. Ne çok eskimiyim dağlara, taslara ovalara, nergislere türkü söylemeyeli. Ne çok özlemişim çocukluk aşklarına koşmayalı. Ruzgarda öpüşürdü yillikliğim, eskimeyen patika yollardan geçerd tropik yağmurlardan çayirlara. Uzardı nergis koyalara dolu dizgin. Şimdi oksar, dokunur yağmur pencere kenarında oturan yüreğime. 17.direnis senfonisinde ne çok sevmişiz yağmurun gölgesinde olmayı ve 17 kez uçmayı...

Istanbul-Kartal'dan Bir Ö.D Okuru

YARINLARA

İnsanlar neden hep yarını düşünerek yaşar? Neden bugünü değil de yarını düşünüyoruz hep? Önemli olan bugün müdür yoksa yarın mı? Çalışırız çünkü yarın rahat yaşamak isteriz. Okuruz çünkü yarın iyi bir işe girebilmek isteriz, birikim yaparız çünkü yarın çocuklarımız daha iyi yaşasın deriz. Bu hep böyle sürer gider.

Halbuki bu yarını düşünmeler bize çok şeyler kaybettirir. Yarın biraz daha iyi yaşamak uğruna bugünü mahvederiz, ama yarın da bugünkünden pek farklı olmayacaktır. Bu sistem varoldukça yarın da bugünkü gibi eziyet ve zulümle geçecektir. Biz çocuklarımız daha iyi yaşasın diye yıllarca çalışacağız; ancak onlar da bizim gibi emperyalistlerin bir nevi köleleri olacaklar ve onlar da başlayacaklar yarını düşünmeye, bugünü yaşamadan.

Bizler biraz bugünü düşünsek, biraz bugünkü sistemi değiştirmeye uğraşsak, aslında o zaman

yarına olumlu bir şeyler bırakabileceğiz. Artık bunun farkına varmalıyız. Biz ne kadar çalışırsak çalışalım insan gibi yaşamaya yetecek ücreti kazanamayız. Çünkü biz ne kadar az kazanırsak; birileri yumuşak koltuklarında o kadar rahat oturabilir. Biz karın tokluğuna çalışmalıyız ki onlar da servetlerini her geçen gün biraz daha arttırabilsin(!). Biz çalışmalıyız ki onlar yazları Bodrum'da, kışları Uludağ'da tatil yapabilsin, çocuklarını ABD'de okutabilsin(!).

Artık şu uykudan uyanalım. Biz yarını düşündükçe, birileri bizim yerimize bugünü düşünüyor ve bize kan kusturuyor. Bugün emperyalistlere gereken cevabı veremezsek, ileride daha da güçlenmiş olarak karşımıza gelecekler ve işte o zaman yarını yaşamamıza da izin vermeyecekler. Onun için; yarın daha güzel bir dünyada yaşayabilmek için bugünü düşünelim!

Izmir/ ALTINDAĞ'dan bir Ö.D okuru

Onlar...

Onlar ki toprakta karınca,
suda balık,
havada kus kadar
çoktur:

korkak,
cesur,
cahil
hakim
ve çocukturlar

ve kahreden
yere tanık onlardır,
destanımızda yalnız onların maceraları vardır

Onlar ki uyup hainin işyasına
sancıklarını elden yeri düşürürler
ve dümanı meydanda koyup
kacatlar evlerine
ve onlar ki bir nice müteahhütler
ve ye il bir a aç gibi gülen
ve merasimsiz a hayran
ve ana avrat küfreden ki onlardır,
destanımızda yalnız onların maceraları vardır

Demir,
kömür
ve seker
ve kırmızı bakar
ve mensucat
ve sevda ve zulfün ve hayal
ve bilcupile sanayi kollarının
ve gökyüzü
ve sahra
ve mavı okyanus
ve kederli nehir yollarının,
sürülünü toprağın ve şehirlerin bahtı
bir sabah vakti de i m. olur,
bir safağ vakti karanlığın kenarından
onlar ağır ellerini toprağa havup
döğüldükleri zaman,

En bilgin aynalara
en renkli şekilleri aksettiren onlardır.
Asırdı onlar yendi, onları yenildi.
Çok sözler edildi onlara dair
ve onlar için
zincirlerinden başka kaybedecek serileri yoktur,
denildi.

Nazım Hikmet Ran

ÇİZ-DÜŞÜN?

Behiç Yalçın Ayrançiođlu

